

Yhdysvaltojen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttö konventionaalisessa sodassa kylmän sodan jälkeen

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Pasi Anttila

Sotatieteiden maisterikurssi 9

Jääkäri- ja panssarintorjunta-
opintosuunta

Huhtikuu 2020

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 9	Opintosuunta Jääkäri- ja panssarintorjuntaopintosuunta
Tekijä Yliluutnantti Pasi Anttila	
Tutkielman nimi Yhdysvaltojen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttö konventionaalisessa sodankäynnissä kylmän sodan jälkeen	
Oppiaine, johon työ liittyy Operaatiotaito ja taktiikka	Säilytyspaikka MPKK:n kirjasto
Aika Huhtikuu 2020	Tekstisivuja 70 Liitesivuja 4
TIIVISTELMÄ <p>Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää miten kylmän sodan päättymisen jälkeinen länsimaisen sodan ja taistelun kuvan muutos on vaikuttanut Yhdysvaltojen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttöön konventionaalisessa sodankäynnissä. Tutkielmassa tarkastellaan Yhdysvaltojen maavoimien jalkaväen käyttöä ja kehitystä ensin 1980 -luvulla ja sen jälkeen kylmän sodan jälkeisissä suurimmissa konventionaalisissa sodissa: Persianlahden sodassa sekä Irakin sodassa vuonna 2003. Tämä tutkielma on toteutettu laadullisen sisällönanalyysin keinoin, hyödyntäen tapaustutkimuksellista otetta. Lähdekirjallisuus koostuu pääsääntöisesti Yhdysvaltojen maavoimien ohjesääntöjen FM 3-0 Operations- ja FM 100-5 Operations -sarjoista sekä aihetta käsittelevästä tietokirjallisuudesta, analyyseistä, raporteista, tutkimuksista sekä opinnäytetöistä.</p> <p>1980 -luvulla Yhdysvaltojen maavoimien painopisteessä oli Neuvostoliiton ja Varsovan liiton hyökkäyksen torjuminen Euroopassa. Määrällisesti ylivoimaisen vihollisen hyökkäykseen vastattiin joukkojen varustuksen, organisaatioiden ja doktriinin kehittämällä. Vaikka Yhdysvalloilla oli paljon omakohtaista kokemusta Vietnamin sodasta, haettiin oppia erityisesti Israelista ja sen käymästä Jom Kippur -sodasta, jossa osapuolien väliset voimasuhteet ja suorituskyvyt vastasivat paljon paremmin Euroopassa vallalla ollutta uhkaa. Lopputuloksena oli vuonna 1982 julkaistu uusi, aiempaa huomattavasti hyökkäyksellisempi AirLand Battle -doktriini.</p> <p>Vuosien 1990 ja 1991 Persianlahden sodassa jalkaväen eduksi nähtiin joukkojen kyky nopeaan keskittämiseen globaalissa mittakaavassa. Erityisesti kevyet maahanlaskujoukot olivat siirrettävissä kotimaasta toiminta-alueelle verrattain lyhyessä ajassa mutta niiden taisteluvoima koettiin riittämättömäksi, kun taas raskaammin varusteltujen jalkaväkidivisioonien raskaan kaluston toiminta-alueelle siirtämiseen kului aikaa jopa kuukausia. Taistelussa jalkaväki kykeni toteuttamaan sille annettuja tehtäviä, kuten panssaroidun joukon suojaaminen vihollisen jalkaväeltä sekä maaston kohtien haltuun ottaminen määrääjäksi.</p> <p>Persianlahden sodan tärkeimpiä oppeja oli tarve parantaa joukkojen keskitettävyyttä, johon vuoden 2003 perusteella onnistuneesti vastattiin varastoimalla kalustoa ennakoivasti mahdollisille toiminta-alueille. Operaatio Iraqi Freedomin taisteluissa korostui ylitse muiden liike. Aiempaa pienemmillä joukoilla pyrittiin nopean liikkeen avulla saamaan haltuun tärkeät maaston kohdat ja siten saattamaan vihollinen epäjärjestyksen tilaan. Tämän jälkeen voimien keskitämällä pyrittiin ratkaisemaan taistelut nopeasti. Kaikissa sotateoimissa korostui Yhdysvaltojen teknologinen ylivoimaisuus viholliseen verrattaessa sekä aselajien välinen yhteistyö: mekani-soitujen joukkojen taistelussa asutuskeskuksissa jalkaväen tarjoama suoja panssareille korostui.</p>	
AVAINSANAT: Yhdysvallat, sodan kuva, jalkaväki, kylmä sota, Persianlahden sota, Irakin sota	

Yhdysvaltojen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttö konventionaalisessa sodassa kylmän sodan jälkeen

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
	1.1 Tutkimuksen tausta	1
	1.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	2
	1.3 Tutkimustilanne	3
	1.4 Näkökulma, rajaukset ja viitekehys.....	4
	1.5 Keskeiset käsitteet	6
	1.6 Tutkimusraportin rakenne ja lähteet	8
	1.7 Tutkimusmenetelmät	10
2	KYLMÄN SODAN LOPPU	14
	2.1 AirLand Battlesta yleisesti	14
	2.1.1. Sodankäynnin 9 periaatetta.....	16
	2.2 Uhat	18
	2.3 Organisaatioiden kehittäminen	19
	2.4 Hyökkäystaistelu.....	22
	2.4.1. Taisteluliikkeet	24
	2.5 Pohdinta	26
3	PERSIANLAHTI	28
	3.1 Konfliktin tausta.....	28
	3.2 Irak miehittää Kuwaitin.....	29
	3.3 Yhdysvaltojen joukkojen keskittäminen	30
	3.4 Operaatio Desert Storm	32
	3.4.1. 7. armeijakunta.....	35
	3.5 Pohdinta	39
4	IRAKIN SOTA	44
	4.1 Tausta	44
	4.2 Irakin valmistelut ja yhdysvaltalaisarviot	45
	4.3 Operaatio Iraqi Freedom.....	48
	4.4 3. Jalkaväkidivisioona	50
	4.4.1 Bagdadin valtaaminen	54
	4.5 Pohdinta	56
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	59
	5.1 Tulosten tarkastelu	59
	5.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	66
	5.3 Toteutuksen tarkastelu ja jatkotutkimustarpeet.....	67
	5.4 Pohdinta	68

LÄHTEET

LIITTEET

Yhdysvaltojen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttö konventionaalisessa sodassa kylmän sodan jälkeen

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 johti tilanteeseen, jossa suurvaltojen välisen välienselvittelyn uhka katosi ja kaksinapainen maailmankuva mureni hyvin nopeasti. Neuvostoliiton hajoaminen johti myös länsimaisten uhkakuvien uudelleenarviointiin ja muutokseen. Nämä koetut uhkakuvat vaikuttavat suoraan siihen, miten asevoimia käytetään ja miten niitä tullaan kehittämään¹. Vanhat ja totut säännöt maailmanpolitiikassa eivät enää päteneet ja tuli luoda niin sanotusti uusi säännöstö. Erityisesti 1990-luvun alun turvallisuusympäristölle voikin sanoa olleen luonteenomaista epävarmuus koskien juurikin sitä, mitä nämä ”uudet säännöt” olisivat.²

Osa tätä turvallisuusympäristön muutosta olivat jo 1980-luvulla alkaneet mutta erityisesti 1990-luvulla yleistyneet, yleensä etnisyyteen ja uskontoon liittyvät, konfliktit, joissa osapuolina olivat ei-kansalliset toimijat. Kylmän sodan aikana Yhdysvalloissa näitä kutsuttiin ”matalan intensiteetin konflikteiksi” (*low intensity conflict, LIC*) ja niille luonteenomaista oli keskittyminen kehittymättömiin maihin, terrorismi ja erilaiset sissijoukot sekä korkean tason teknologian puuttuminen.³ Muun muassa Kaldor on kutsunut näitä ”uusiksi sodiksi”.⁴ 2000-luvulle tultaessa Yhdysvaltojen huomio on kiinnittynyt yhä enemmän näihin ”uusiin sotiin” muun muassa Lähi-idän suunnalle painottuneen terrorismin vastaisen sodan (*War on Terror*) myötä.

Nämä turvallisuustilanteen muutokset ovat aiheuttaneet muutoksia myös muissa maailman asevoimissa ja huomioiden Yhdysvaltojen roolin nykyisessä maailmanpolitiikassa, on sen asevoimien taktiikkaan ja käyttöön keskittyvä tutkimus aina ajankohtaista.

¹ Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas: Muuttuva sodan kuva, *Sota - teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki, 2008, s. 329

² Raitasalo, Jyri: *Constructing war and military power after the cold war, The role of the United States in the shared western understandings of war and military power in the post-cold war era*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 21, Edita Prima Oy, Helsinki, 2005, s. 131

³ Raitasalo, (2005), s. 137

⁴ Kaldor Mary: *New and old wars- organized violence in global era 3rd edition*. Stanford University Press, Stanford, California, 2012, s. 1-2

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Yhdysvaltain maavoimien (US Army) jalkaväkijoukkojen käyttöä kylmän sodan loppuvuosista 2000 -luvulle, tarkastelun kohteena on jalkaväen käyttö niin sanotussa konventionaalisessa sodankäynnissä. Tutkimus on luonteeltaan operaatiotaidon ja taktiikan laadullinen perustutkimus, jossa tarkastellaan sotia Persianlahdella (1991 ja 2003) ja jossa sisällönanalyysin sekä tapaustutkimuksen keinoin selvitetään, miten jalkaväkeä on käytetty edellä mainituissa konflikteissa ja onko sen käytössä, mahdollisesti näiden konfliktien seurauksena, tapahtunut muutoksia. Tarkastelun näkökulmana ovat hyökkäykselliset operaatiot.

Aihe on mielenkiintoinen johtuen jo mainitusta Yhdysvaltojen asemasta maailman turvallisuuspoliittisella näyttämöllä. Maan johtava asema tekee siihen liittyvästä tutkimuksesta aina ajan-kohtaista. Tutkielmassa käsiteltävänä ajankohtanakin Yhdysvaltain asevoimat on kokenut suuria muutoksia muun muassa Neuvostoliiton hajoamisesta johtuen. Alun perin suurvaltojen väliin toteutuneeseen sotaan valmistautuneet asevoimat huomasivat korkean teknologian tuoman edun konkreettisesti Persianlahden sodissa 1991 ja 2003 ja saavuttivat nopeaa menestystä ”perinteisessä” tai konventionaalisessa sodassa mutta joutuivat myöhemmin muuttamaan toimintatapojaan sodankäynnin muuttuessa enemmän asymmetriseksi. Suomalaisesta näkökulmasta aihe on myös sikäli mielenkiintoinen, että tutkielmassa käsitellään suorituskyvyiltään ylivoimaisen sotatoimia alivoimaista vastaan.

Vaikka nykyinen keskusteluilmapiiri on suuntautunut enenevässä määrin hybridiuhkiin ja asymmetriseen sodankäyntiin on silti toisinaan tarpeellista tarkastella myös perinteisiä keinoja. Vuonna 2003 Yhdysvallat käynnisti operaatio Iraqi Freedomin valmistautuneena taistelemaan konventionaalista sotaa konventionaalista vihollista vastaan määrällisesti täysin alivoimaisena. Laadullinen ylivoima johti kuitenkin siihen, että kolmen viikon mittainen hyökkäysoperaatio saavutti tavoitteensa perinteisiä menetelmiä, tulta ja liikettä, hyväksikäyttäen.

1.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tutkimustehtävänä on selvittää, miten kylmän sodan päättymisen jälkeinen länsimaisen sodan ja taistelun kuvan muutos on vaikuttanut yhdysvaltalaiseen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttöön konventionaalisessa sodankäynnissä. Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan toimintatapojen, käyttöperiaatteiden ja tehtäväkentän muutosta toimintaympäristön muutoksen vaikutuksesta. Näin ollen tutkielman päätutkimuskysymys on: Miten jalkaväkijoukkoja on käytetty kylmän sodan loppumisen jälkeen konventionaalisessa sodankäynnissä?

Päätutkimuskysymyksen tueksi laaditut alatutkimuskysymykset ovat:

- 1 Millainen oli Yhdysvaltojen sodan ja taistelun kuva 1980 -luvulla ja miten siihen pyrittiin vastaamaan
- 2 Miten jalkaväkijoukkoja käytettiin Persianlahden sodassa?
- 3 Miten jalkaväkijoukkoja käytettiin Irakin sodassa?

1.3 Tutkimustilanne

Yhdysvallat ja sen sotataito mielletään usein mielenkiintoiseksi tutkimuskohteeksi maan ollessa maailman ainoa supervalta. Lisäksi Yhdysvallat on ollut kylmän sodan päättymisen jälkeen osallisena useissa eri asteisissa konflikteissa humanitäärisen avun antamisesta täysimittaiseen sotaan. Tämä huomioiden on selvää, että Yhdysvalloista on tehty myös Maanpuolustuskorkeakoululle useita tutkimuksia ja opinnäytetöitä. Tämän tutkielman laatimiseen tavalla tai toisella suoraan vaikuttaneista, aiheeseen liittyvistä, tai ainakin sitä sivuavista, töistä voidaan mainita seuraavat:

Everstiluutnantti Jyri Raitasalon vuoden 2005 väitöskirja ”*Constructing war and military power after the cold war*”, joka käsittelee sodan kuvan muutosta erityisesti länsimaissa nimensä mukaisesti kylmän sodan päättymisen jälkeen. Tälle tutkimukselle väitöskirja on antanut taustatietoa ja valottanut erityisesti sodan kuvan käsitettä.

Kapteeni Antti Rajahalmeen vuoden 2014 EUK-tutkielma ”*Yhdysvaltain maavoimien operatiivisen doktriinin kehitys 1991-2001*” avaa AirLand Battle -doktriinin konseptia sekä kuvaa Yhdysvaltojen doktriinin kehittymistä Persianlahden sodan jälkeen sekä erityisesti kyseisestä konfliktista saatuja oppeja.⁵

Kapteeni Jani Laakon vuoden 2011 Esiupseerikurssin tutkielma ”*VII armeijakunnan keskittäminen Persianlahden sodassa 1990-1991*” käsittelee nimensä mukaisesti tässäkin tutkielmassa käsitellyn VII armeijakunnan keskittämistä Persianlahdelle. Tutkielma on erityisesti auttanut lähdeaineiston hankinnassa sekä joukkojen kokoonpanon selvittämisessä.⁶

⁵ Rajahalme, Antti: *Yhdysvaltain maavoimien operatiivisen doktriinin kehitys 1991-2001*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, 2014

⁶ Laakko, Jani: *VII armeijakunnan keskittäminen Persianlahden sodassa 1990-1991*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, 2011

Kapteeni Mikko Lehdon vuoden 2015 diplomityö ”*Yhdysvaltojen maavoimien kehittäminen 2015-2030*” sijoittuu ajallisesti tulevaisuuteen eikä siten suoranaisesti vaikuta tähän tutkielmaan. Myös Lehto käsittelee työssään lyhyesti AirLand Battle -doktriinia ja sen ohella tukee tätä tutkielmaa lähdeaineiston osalta.⁷

Yliluutnantti Väinö Honkasalon vuoden 2015 ”*Yhdysvaltalaisen mekanisoidun jalkaväkipataljoonan kokoonpanon kehittyminen vuosina 1973-2003*” sekä yliluutnantti Johannes Palmujoen vuoden 2017 ”*Yhdysvaltalaisen jalkaväkidivisioonan lähitulituen kehittyminen vuosina 1956-1991*” pro gradu -tutkielmat ovat molemmat rakenteeltaan ja menetelmiltään samankaltaisia tämän tutkielman kanssa mutta eroavat siitä näkökulmaltaan ja rajauksiltaan. Molemmat tutkielmat ovat auttaneet tässä tutkielmassa erityisesti lähdeaineiston keräämisessä mutta myös rakenteen suunnittelun osalta kummankin tutkielman käsitellessä pitkähköä ajanjaksoa.⁸

Yliluutnantti Tuomas Mäkisen ”*Yhdysvaltojen maavoimien sotataidon muutos kylmän sodan päättymisestä 2010-luvulle*” sekä yliluutnantti Niko Peltolan ”*Yhdysvaltalaisen kenttätyökistön käyttöperiaatteiden ja asejärjestelmien kehitys kylmän sodan jälkeen*” vuoden 2020 pro gradu -tutkielmat ovat valmistuneet samaan aikaan tämän tutkielman kanssa ja Peltolan työ on johdettu samasta alkuperäisestä aiheesta kuin tämä tutkielma. Sekä Mäkisen että Peltolan kanssa on jaettu huomattava määrä lähdeaineistoa, käyty keskustelua aiheesta sekä töiden tekijät ovat lukeneet ja kommentoineet toistensa töitä läpi niiden tekemisen.

1.4 Näkökulma, rajaukset ja viitekehys

Tässä tutkielmassa käsitellään Yhdysvaltain maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttöä konventionaalisessa sodankäynnissä 1980-luvulla, vuosien 1990-1991 Persianlahden sodassa sekä vuoden 2003 Irakin sodassa (operaatio Iraqi Freedom). Kylmän sodan päättymisen jälkeen Yhdysvallat on ollut mukana useissa konflikteissa ympäri maailmaa mutta tarkastelun kohteeksi on valittu maavoimien käytön näkökulmasta suurimmat konventionaaliset sodat: Persianlahden sota ja Irakin sota. Konflikteja tarkasteltaessa keskitytään tarkastelemaan, miten taistelutoimet on ollut tarkoitus suorittaa voimassa olleiden ohjesääntöjen mukaan ja miten ne historiankirjoituksen mukaan on todellisuudessa toteutettu. Mahdollista muutosta joukkojen käytössä tarkas-

⁷ Lehto, Mikko: *Yhdysvaltojen maavoimien kehittäminen 2015-2030*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, 2015

⁸ Honkasalo, Väinö: *Yhdysvaltalaisen mekanisoidun jalkaväkipataljoonan kokoonpanon kehittyminen vuosina 1973-2003*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, 2015 sekä Palmujoki, Johannes: *Yhdysvaltalaisen jalkaväkidivisioonan lähitulituen kehittyminen vuosina 1956-1991*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Helsinki, 2017

tellaan vertaamalla joukkojen käyttöä ja periaatteiden ilmenemistä eri konflikteissa tarkasteluaikana. Kylmän sodan jälkeisistä isoista operaatioista Afganistanin sota on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle konfliktin taustojen ja lähtökohtien poikkeavuuden takia. Sodan Afganistanissa voi myös nähdä olevan enemmän asymmetristä kuin konventionaalista sodankäyntiä, mistä syystä myös Irakin sodan niin sanottu miehitysvaihe on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

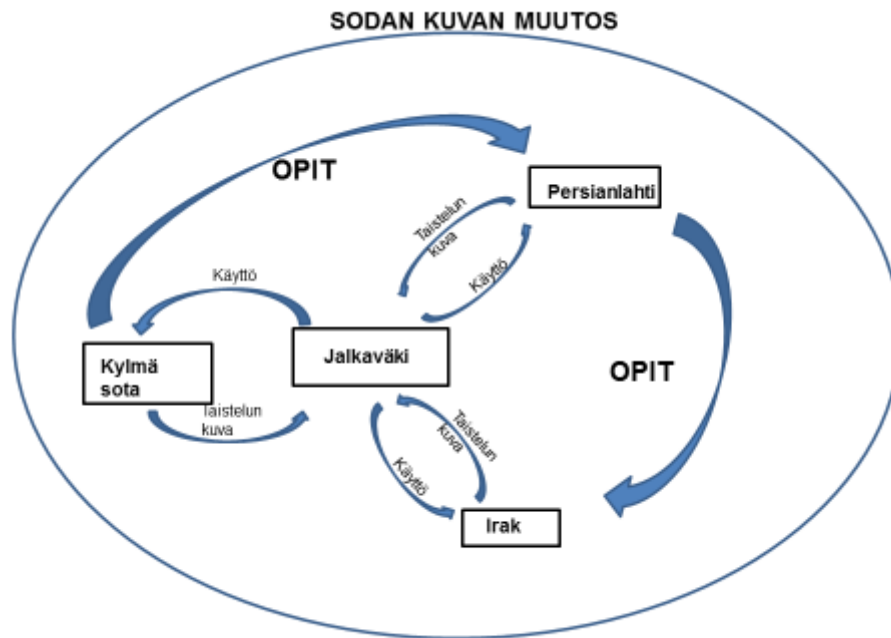
Tutkimuksen näkökulmana on Yhdysvaltojen maavoimien (US Army) jalkaväkijoukkojen käyttö hyökkäyksellisissä operaatioissa mainittuina tarkasteluajankohtina. Maantieteellisesti tutkimus rajoittuu Lähi-Idän alueelle Yhdysvaltojen voimakkaan alueellisen läsnäolon johdosta. Tarkasteltavat jalkaväen joukot ovat yhtymätasoisia organisaatioita, kuten divisioonia ja armeijakuntia. Tutkimuksessa keskitytään käsittelemään pääsääntöisesti jalkaväkidivisioonaa johtuen Yhdysvaltain asevoimien siirtymisestä prikaatirakenteeseen vasta 2003 alkaen⁹.

Tutkimuksessa ei tarkastella käsiteltävien konfliktien taustoja kovinkaan syvällisesti ja niiden laajemmista vaikutuksista keskitytään ainoastaan tutkielman kannalta olennaiseen, jalkaväen käyttöön johtaneeseen muutokseen. Taustoja selvitetään sen verran, että ne luovat auttavan kuvan ymmärtää konfliktin osapuolien (erityisesti Irakin) tekemiä ratkaisuja. Konfliktien vaikutuksia käsitellään ainoastaan niiden tarjoamien oppien kautta. Konfliktien liityntäpinta toisiinsa on käsitelty alemmassa kappaleessa tutkimuksen viitekehysten yhteydessä.

Tutkimuksen viitekehys on esitetty kuvassa 1 (s. 6). Kuvan keskiössä on jalkaväki ja sen ympärillä on keskinäisessä vuorovaikutussuhteessa taistelun kuva, joukon käyttö sekä eri konfliktit. Taistelun kuva on yksinkertaistettuna ajanjaksolla vallalla oleva käsitys siitä, millainen taistelukentän oletetaan ja odotetaan olevan nyt ja tulevaisuudessa. Taistelun kuvan vaatimukseen vastaamiseksi voidaan ajatella olevan joukko erilaisia taktisia vaihtoehtoja, organisaatioita ja periaatteita. Tämän ajatuksen valossa taistelun kuvaan vastatakseen joukon on siis valittava taktiikka ja taktinen periaate, mistä muodostuu joukon käyttö. Kuvassa ajanjaksoa kuvataan eri konflikteilla: Kylmä sota tarkoittaen sen viimeisiä vuosia 1980 -luvulla, Persianlahti vuosina 1990 ja 1991 sekä Irak 2003. Nämä eri konfliktit linkittyvät yhteen oppien kautta, mikä puolestaan muodostaa taistelun kuvan ja sen kautta joukkojen käytön seuraavaan konfliktiin. Voidaan ajatella, että jokaisessa konfliktissa on jotain opittavaa ja jokaisella sotilasorganisaatiolla jotain kehitettävää. Tällä logiikalla Kylmän sodan aikana saadut opit ja kokemukset (myös muilta mailta) ovat vaikuttaneet joukkojen käyttöön Persianlahden sodassa, josta saadut kokemukset

⁹ Donnelly, William M., *Transforming an Army at War, Designing the Modular Force 1991-2005*. Center of Military History, United States Army, Washington D.C., 2007, s.iii

ovat puolestaan kantautuneet Irakin sotaan ja vaikuttaneet joukkojen käyttöön silloin. Näissä sodissa saadut kokemukset ja opit vaikuttanevat puolestaan tulevaisuudessa johonkin toiseen konfliktiin tavalla tai toisella sen hetkisten uhkakuvien ja taistelun kuvan vaatimalla tavalla.

Kuva 1. Tutkimuksen viitekehys

1.5 Keskeiset käsitteet

Tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa seuraavat:

Taistelun kuva: Tässä tutkielmassa taistelun kuvalla tarkoitetaan Sotataidon laitoksen määritelmää, jonka mukaan taistelun kuva on ajan myötä muuttuva kokonaisnäkemys tulevaisuuden taistelukentän olosuhteista, joka muodostuu yhdistämällä sotilaalliset uhkamallit, taistelun osapuolten sotilasdoktriinit, operaatiotaito ja taktiikka sekä toimintaolosuhteet käytössä oleviin ja taistelukentällä vaikuttaviin valvonta-, tiedustelu-, suunnittelu-, tieto-, viesti-, johtamis- ja asejärjestelmiin.¹⁰

¹⁰ Iskanius, Markku & Kääriäinen, Juhani: Taistelun kuva - suomalainen näkemys. *Sodan ja taistelun kuva Taktiikan laitoksen sodan ja taistelun kuvaa käsitellyt seminaari 22.9.2000*. Metteri, Jussi & Saarelainen, Jorma (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa n:o3/2000, Edita Oy, Helsinki, 2000, s.109

Sodan kuva: ”Sodan kuva on kokonaisvaltainen näkemys siitä, miten aseellista voimaa tulevaisuuden konflikteissa käytetään, mihin se kohdistuu ja miten se vaikuttaa koko yhteiskuntaan.”¹¹

Sotataito: Yhdysvalloissa sotataidolla on vuodesta 1982 lähtien tarkoitettu strategian, operaatiotaidon ja taktiikan muodostamaa kokonaisuutta.¹² Tässä tutkielmassa keskitytään kahteen jälkimmäiseen

Operaatiotaito: Periaate, jolla sotilaallisen voiman käytöllä saavutetaan strategiset ja/tai operatiiviset tavoitteet. Koostuu operaatioiden ja taisteluiden suunnittelusta, organisoinnista sekä yhteensovittamisesta.¹³

Taktiikka: Taktiikalla tarkoitetaan joukkojen käyttöä taistelussa ja näiden toimien suunnittelua.¹⁴

Yhtymä: Yhtymä muodostuu esikunta- ja tukiosista, taistelevista osista, kuten pataljoonista tai taisteluosastoista sekä niitä tukevista aselajijoukoista.¹⁵ Tynkkysen mukaan yhtymässä on kolme perustekijää: johto, taistelujoukot ja niiden eri aselajit sekä huollollinen osa. Tynkkysen mukaan yhtymän on kyettävä toteuttamaan itsenäisesti sotatoimi eli operaatio.¹⁶ Yhdysvalloissa tämä tarkoittaa käytännössä divisioonaa, joka vuoden 1986 kenttäohjesäännön mukaan pitää sisällään 8-11 pataljoonaa, 3-4 kenttätykistöpatteristoa sekä aselaji- ja huoltojoukkoja. Ohjesäännön mukaan divisioona on kykenevä toteuttamaan kaikkia taktisia tehtäviä, on suurelta osin ulkopuolisesta tuesta riippumaton ja näin ollen tavanomaisin taktisen tason taisteluliikkeitä toteuttava joukkokokonaisuus. Divisioona toteuttaa taktisen tason operaatioita mutta ei käytännössä koskaan ota johtonsa koko operatiivista tilannetta.¹⁷

Konventionaalinen sodankäynti: Konventionaalisella sodankäynnillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa tapaa käydä sotaa, joka ymmärretään niin sanotusti ”perinteiseksi”. Konventionaaliselle

¹¹ Metteri & Saarelainen (toim.), (2000), s. 106

¹² Kolstela, Risto: *Clausewitz ja Yhdysvaltain sotataito*. Maanpuolustuskorkeakoulun diplomityö no1995, Helsinki, 1997, s. 6.

¹³ United States Department of the Army: *Field Manual 101-5-1 Operational Terms and Graphics*. Washington DC, 1997, s. 115

¹⁴ Field Manual 101-5-1 Operational Terms and Graphics, (1997), s. 150

¹⁵ Maavoimien esikunta, Ohje: *Taisteluosaston Ohje TSTOS-O -ALJO*. HL1279, 11.01.2016, s. 24

¹⁶ Tynkkynen, Vesa: *Hyökkäyksestä puolustukseen Taktiikan kehittymisen ensimmäiset vuosikymmenet Suomessa*. 2. painos, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro. 1/2014, Helsinki, 2014, s. 36

¹⁷ United States Department of Army: *Field Manual 100-5 Operations*. Washington, D.C., 1986, s. 185

sodankäynnille on täten luonteenomaista valtiokeskeisyys sekä erityisesti ajatus vihollisen asevoimien lyömisestä omien tavoitteiden saavuttamiseksi.¹⁸

Asymmetrinen sodankäynti. Myös epäsymmetrinen sodankäynti. Yhdysvaltalaismääritelmän mukaan laaja kirjo sotilaallisia ja puolisolitaallisia toimia, jolle tunnusomaista on muun muassa ajallisesti pitkä kesto sekä sitä toteuttavien joukkojen saama ulkopuolinen kalusto-, koulutus- ja muu tuki. Asevoimien toteuttamana sisältää muun muassa sissisodankäynnin kaltaisia piirteitä kuten väijytyksiä ja sabotaasia.¹⁹ Asymmetrisen sodankäynnin perusajatuksena on toimia ja ajatella toisin kuin vihollinen toimii ja ajattelee ja siten saavuttaa aloite ja toiminnanvapaus.²⁰

Doktriini: Periaate, joka määrittää miten sotilaallista voimaa, kuten joukkoja, asejärjestelmiä tai muita suorituskykyjä, käytetään sodassa tai sitä alemman asteen konflikteissa.²¹

1.6 Tutkimusraportin rakenne ja lähteet

Tässä tutkimuksessa on yhteensä viisi lukua. Ensimmäisessä johdanto -luvussa kerrotaan tutkimuksen tausta sekä tutkimusperusteet. Toisessa luvussa käsitellään Yhdysvaltojen maavoimia 1980 -luvulla, sen aikaista sodan ja taistelun kuvaa sekä joukkojen käytön periaatteita erityisesti hyökkäystaistelussa. Luvussa vastataan ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen ja sodankäynnin periaatteita kuvaamalla pyritään luomaan kuva siitä ajatuksesta, jolla Yhdysvaltojen maavoimat käyttää joukkojaan ja ylipäätään kuva Yhdysvaltalaisesta sotilaallisesta ajattelutavasta.

Kolmannessa luvussa vastataan toiseen alatutkimuskysymykseen ja siinä käsitellään jalkaväijoukkojen käyttöä Persianlahden sodassa. Luvussa käsitellään konfliktin taustoja yleisellä tasolla sekä tarkastellaan myös Yhdysvaltojen joukkojen keskittämistä toiminta-alueelle ennen varsinaisten sotatoimien alkamista. Neljännessä luvussa käsitellään Irakin sodan alkua vuonna 2003 (operaatio Iraqi Freedom) ja vastataan kolmanteen alatutkimuskysymykseen. Luvun ra-

¹⁸ Small Wars Journal: *What is conventional warfare?* [<https://smallwarsjournal.com/blog/what-is-conventional-warfare>], luettu 3.3.2020

¹⁹ Field Manual 101-5-1 Operational Terms and Graphics, (1997), s. 158

²⁰ Metz, Steven & Johnson II, V. Douglas: *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, PA, 2001, s. 5

²¹ Brown, John: *Kevlar Legions The Transformation of the U.S. Army, 1989-2005*. Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 2011, s. 66

kenne ja sisältö noudattaa edellisen luvun rakennetta ja sisältöä. Viidennessä ja viimeisessä luvussa esitellään tutkimuksen johtopäätökset ja vastataan sitä kautta päätutkimuskysymykseen.

Tutkimuksen luonteesta ja tutkimustehtävästä johtuen tämän tutkimuksen primäärilähteenä ovat tutkittavalla aikavälillä voimassa olleet Yhdysvaltain maavoimien kenttäohjesäännöt vuosilta 1986- 2001 sekä niiden päivitykset. Nämä ohjesäännöt luovat tutkimuksen perustan ja antavat selkeän kuvan siitä, millaisia jalkaväkijoukot ovat milloinkin olleet ja miten erilaisia jalkaväkijoukkoja, kuten kevyt, mekanisoitu ja maahanlasku, on ollut tarkoitus käyttää. Toinen primäärilähde ovat erilaiset historiankirjoitukset sekä muistelmakirjallisuus, kuten esimerkiksi sotiin osallistuneiden yhtymien tai armeijakuntien omat kertomukset kyseessä olevan joukon näkökulmasta. Erityisesti nämä muistelmateokset tarjoavat yksityiskohtaisempaa tietoa kyseessä olevan joukon toiminnasta konfliktista, mistä ei välttämättä löydy riittävän yksityiskohtaista tietoa muista lähteistä.

Kenttäohjesääntöjen ja historiankirjoituksen jälkeen merkittävässä asemassa ovat eriaisteiset tutkimukset ja opinnäytetyöt koskien käsiteltäviä konflikteja. Suomessa ja Yhdysvalloissa on tuotettu paljon tutkimusta pro gradu- sekä väitöskirjatasoisena. Lisäksi Yhdysvalloissa on tuotettu suuri määrä erilaisia raportteja, tiivistelmiä ja analyysejä viimeaikaisiin sotiin liittyen, näistä ainakin Persianlahden sotaan liittyvät ovat julkisesti saatavissa ja siten käytettävissä tässä tutkimuksessa.

Ohjesääntöjä, historiankirjoitusta, tutkimuksia ja opinnäytetöitä on täydennetty aiheeseen liittyvillä sotilasalan julkaisuissa julkaistuilla artikkeleilla.

Haastatteluja ei ole toteutettu, sillä kotimaisen asiantuntijan haastattelu ei välttämättä tuo merkittävää lisäarvoa tutkimukselle eikä ulkomaalaiselle (yhdysvaltalaiselle) asiantuntijalle tehtävään haastatteluun ole, opinnäytetyön luonteesta johtuen, resursseja. Kuitenkin lähteenä esimerkiksi aihetta käsittelevät, muiden tekemät haastattelut (esimerkiksi yhdysvaltalaisissa ajan-kohtaisohjelmissä) voivat tuoda tutkimukselle lisäarvoa.

Kuten aiemmin mainittu ja edellisistä kappaleista käy ilmi, koostuu tutkielman lähdeaineisto suurelta osin englanninkielisestä kirjallisesta materiaalista, jolloin käännöstyöhön on kiinnitetty erityistä huomiota. Joitain sotataidollisia termejä on haastava kääntää suomenkielelle johtuen siitä, ettei niiden kuvaamalle toiminnalle ole suomalaisessa sotataidossa suoraa vastinetta. Tällaisissa tilanteissa on käytetty joko suoraa suomennosta, merkitykseltään vastaavaa suomen-

nosta tai käyttötarkoitukseltaan lähintä suomalaista sotataidollista termiä. Lisäksi näissä tilanteissa alkuperäiskielinen ilmaisu on lisätty käännöksen perään sulkeissa kursivoituna. Esimerkkejä tällaisista käännöksistä ovat 2. luvussa esiintyvät termit *unity of command* (käännetty komennon keskittämiseksi, merkitykseltään vastaava) sekä *turning movement* (käännetty maastonkohdan haltuun ottamiseksi, lähin suomalainen vastine). Samasta asiasta mainitsee muun muassa Marko Palokangas väitöskirjassaan ”Räjähävää tyhjyyttä - Sissitoiminta suomalaisessa sotataidossa” jossa hän, liittyen käännöshaasteisiin, mainitsee että suomen kieltä ja erityisesti sotilaallista sanastoa vaivaa tietynlainen köyhyys, joka aiheuttaa käännösongelmia useiden ulkomailla käytettyjen käsitteiden kohdalla.²²

Tutkielmassa käytetyistä ulkomaalaisista lähteistä käytännössä kaikki ovat joko yhdysvaltalaisen tai isobritannialaisten tekemiä. Näistä molemmat kansalaisuudet olivat vahvasti edustettuina tutkielmassa käsiteltävissä konflikteissa, jolloin niiden puolueettomuus voidaan ainakin osittain asettaa kyseenalaiseksi. Hyvänä esimerkkinä tästä on Douglas W. Craftin analyysi Persianlahden sodasta: Craft palveli sodan aikana 3. armeijan esikunnassa, jolloin hänellä varmasti on ollut hyvä operatiivinen tilannekuva ja käsitys taisteluiden kulusta sekä konfliktiin johtaneista syistä mutta kirjoittajan kansalaisuus huomioiden herää epäily siitä, onko asiat esitetty niin kuin ne todellisuudessa olivat vai onko niitä esitetty niin sanotusti parhain päin.

1.7 Tutkimusmenetelmät

Tämä tutkimus on operaatiotaidon ja taktiikan laadullinen perustutkimus, jossa menetelmänä käytetään laadullista sisällönanalyysia ja jota täydennetään tapaustutkimuksellisella otteella. Tämä ilmenee tutkimuksessa siten, että verrataan voimassa olleiden ohjesääntöjen (Field Manual) kuvaamaa toimintatapaa siihen, miten joukkoja valituissa konflikteissa on todellisuudessa käytetty. Joukkojen toimintaa tarkasteltaessa keskitytään siihen, miten käyttöperiaatteet ovat ilmenneet joukon toiminnassa valituissa konflikteissa. Trockimin ja Donellyn esittämä ja Kanasen omassa kirjassaan selkokielistetyn kvalitatiivisen tutkimuksen soveltuvuuden luokittelun mukaan laadullinen tutkimus soveltuu käytettäväksi kun:

1. Ilmiöstä ei ole tietoa, teorioita, tutkimusta
2. Halutaan saada ilmiöstä syvälinen näkemys
3. Luodaan uusia teorioita ja hypoteesejä
4. Käytetään triangulaatiota eli ns. mixed-tutkimusstrategiaa

²² Palokangas, Marko: *Räjähävää tyhjyyttä - Sissitoiminta suomalaisessa sotataidossa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Julkaisusarja 1, No. 17, Helsinki, 2014, s. 45

5. Halutaan ilmiöstä hyvä kuvaus²³

Tähän tutkielmaan soveltuvat kohdat 2. ja 5. koska työn tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää ilmiötä, eli tämän työn tapauksessa jalkaväkidivisioonan käyttöperiaatteiden muutosta. Lopputuloksena on myös mahdollista syntyä kohdan 3. mukaisia teorioita tai hypoteesejä vaikka se ei olekaan tutkielman tavoitteena.

Tapaustutkimuksellinen ote soveltuu tähän tutkielmaan koska tapaustutkimuksen päämääränä on tehdä tapauksesta ymmärrettävä tai sillä voidaan kuvata tai selittää ilmiötä.²⁴ Metterin ja Huttusen mukaan tapaustutkimuksessa on erotettava kaksi asiaa: tapaus ja tutkimuksen kohde.²⁵ Tapaus voi heidän mukaansa olla esimerkiksi yksilö, yhteisö tai organisaatio ja tutkimuksen kohde on valittava tämän tapauksen sisältä, jolloin se voi olla esimerkiksi käytetty taktiikka tai taktiset keinot tai periaatteet.²⁶ Tämän valossa voidaan sanoa että tässä tutkielmassa tapaus on yhdysvaltalainen maavoimien jalkaväkidivisioona ja tutkimuksen kohde on jalkaväkidivisioonan käyttöperiaatteet.

Tiedonkeruu tutkimusta varten on suoritettu kirjallisista lähteistä. Näistä tärkeimpänä erityisesti yhdysvaltalaiset kenttäohjesäännöt (Field Manuals) tutkimuksen kattamalta aikaväliltä. Muita tutkimuksen kannalta oleellisia lähteitä ovat muistelmakirjat sekä historiankirjoitus, tutkimuksessa käsiteltävistä sodista tehdyt ulkomaiset (pääasiassa yhdysvaltalaiset) sekä kotimaiset tutkimukset ja muu kirjallisuus sekä sotilasalan julkaisuissa julkaistut artikkelit. Ilmiötä taustoittavana materiaalina kylmän sodan viimeisiä vuosia ja Neuvostoliiton romahtamista käsittelevän historiankirjoitukseen perehtyminen laajentanee tutkijan näkökulmaa. Tätä lähdeaineistoa hyödyntäen on tarkoitus luoda tutkijalle ensin ymmärrys aiheesta ja sen jälkeen tietoa analysoiden luoda kuvaus itse ilmiöstä, muutoksesta.

Käsiteltävistä konflikteista on kirjoitettu suuri määrä muistelmakirjallisuutta, kuten yhtymien ja armeijakuntien omat muistelmat näiden osallistumisesta konflikteihin. Näitä muistelmateoksia on käytetty tutkielmassa antamaan yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, miten joukkoja on taisteiluissa käytetty ja mitä haasteita joukot ovat kohdanneet.

²³ Kananen, Jorma: *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja, n:o 234, Juvenes Print, Jyväskylä 2017, s. 33

²⁴ Metteri, Jussi & Mika Huttunen: *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietao, n:o 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 127.

²⁵ Metteri & Huttunen, (2008), s. 128

²⁶ Metteri & Huttunen, (2008), s. 128

Tutkimuksessa on käytetty menetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jossa aineistoa eritellen on pyritty etsimään ja tarkastelemaan tutkittavassa ilmiössä esiintyviä yhtäläisyyksiä ja eroja sekä kehitystä.²⁷ Kuten aiemmin mainittu koostuu tarkasteltava aineisto pääsääntöisesti erilaisista tutkimuksista sekä ohjesäännöistä ja muistelmista. Tämän kaltaiseen, ilmiötä tarkastelemaan, tutkimukseen tämä menetelmä soveltuu tutkijan näkemyksen mukaan hyvin, sillä se perustuu tulkintaan ja päättelyyn käsitteitä yhdistellen vastaten näin tutkimuskysymykseen.²⁸

Tutkimuksen alkuvaiheessa aineisto pelkistettiin eli redusoidtiin, tässä vaiheessa tutkimusaineistoa karsittiin siten, että tutkimuksen kannalta ylimääräinen ja epäolennainen data jätettiin pois. Tällä koodauksella etsittiin aineistosta yhteisiä tekijöitä sekä tiivistettiin ja yksinkertaistettiin aineistoa.²⁹ Tämä pelkistäminen tapahtui perehtymällä lähdeaineiston tiivistelmiin, johtopäätöksiin ja sisällysluetteloihin ja merkitsemällä tämän tutkielman kannalta olennainen data.

Pelkistämisen jälkeen jäljellä oleva data ryhmiteltiin eli klusteroitiin etsien siitä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia.³⁰ Samalla aineiston tiivistämistä jatkettiin ja se jaettiin käsiteltävien konfliktien mukaisiin kokonaisuuksiin. Aineistosta esiin nousseet huomiot, samankaltaisuudet ja eroavaisuudet kirjattiin ylös sekä merkittiin aineistoon.

Viimeisessä vaiheessa kerätty tieto abstrahoidtiin eli käsitteellistettiin³¹. Tässä vaiheessa kerättyä tietoa on yhdistelty ja siitä on luotu päätelmiä tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Tämän abstrahoinnin perusteella on pyritty luomaan kuvaus käsiteltävästä aiheesta ja siten verrattua johtopäätöksiä koko tutkimuksen ajan alkuperäislähteistöön.³²

Tutkimuksen perustan luovat tutkimustehtävä ja siitä johdetut tutkimuskysymykset. Aiempaa, tietoa aiheesta on täydennetty hankitulla aineistolla ja sen analysoinnilla on kartoitettu lisäaineiston tarve. Tätä sykliä on jatkettu, kunnes on saatu kasattua aineisto, jonka avulla tutkimuskysymyksiin ja -tehtävään on kyetty vastaamaan. Tämä tutkimusasetelma on kuvattu kuvassa 2 (s.13).

²⁷ Metteri & Huttunen, (2008), s. 55.

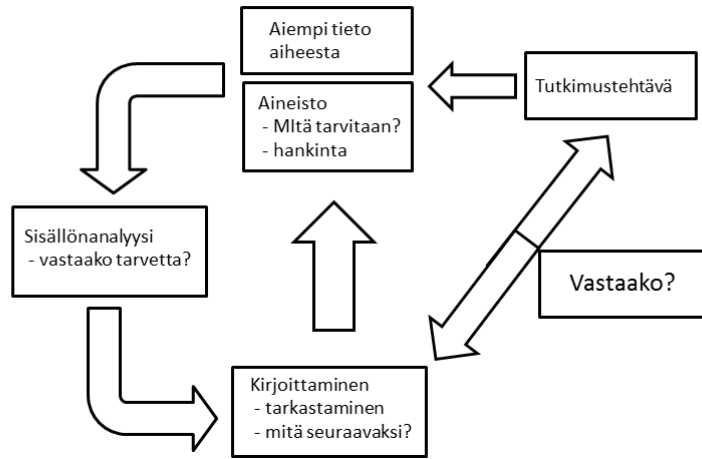
²⁸ Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Hansaprint Oy, Vantaa, 2013, s.112

²⁹ Kananen, (2017), s. 137

³⁰ Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Uudistettu laitos*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 2018, s.123-124

³¹ Tuomi & Sarajärvi, (2018), s. 125

³² Tuomi & Sarajärvi, (2018), s. 127

Kuva 2. Tutkimuksen tutkimusasetelma

2 KYLMÄN SODAN LOPPU

2.1 AirLand Battlesta yleisesti

Kylmän sodan lopulla 1980- ja 1990-lukujen taitteessa Yhdysvaltojen asevoimia ohjasi niiden käyttämä AirLand Battle -doktriini³³. Tämä hyökkäykselliseksi kuvailtu, vuonna 1982 julkaistun, taisteluopin lähtökohtana oli ollut alivoimaisuus pääviholliseksi mielletyn Varsovan liiton joukkoja vastaan strategiseksi painopisteeksi muodostuneen Keski-Euroopan alueella, sekä ajatus siitä, että tähän alivoimaisuuteen vastattaisiin korostamalla sotatoimien tempoa³⁴. Oppia haettiin muun muassa vuoden 1973 Jom Kippur -sodasta sekä saksalaisten toisen maailmansodan aikaisesta salamasodasta³⁵.

Vietnamin sota oli tarjonnut kokemuksia erityisesti pataljoonan ja sitä pienempien joukkojen käytössä mutta siinä missä helikopterikuljetteiset kevyet joukot toimivat Vietnamissa, ei niille nähty samanlaista käyttöarvoa Varsovan liiton joukkoja vastaan käytävässä taistelussa Keski-Euroopan alueella. Tästä johtuen vuoden 1973 Jom Kippur -sodan koettiin olevan tärkeämmässä asemassa uuden doktriinin kehittämisessä sen vastatessa Vietnamin sotaa paremmin valalla olleeseen käsitykseen sodan kuvasta, jossa vihollisella oli käytössään samat kyvykkyydet, kuin omilla joukoilla. Kahden tasavahvan ja modernia kalustoa käyttävän osapuolen välisen sodan koettiin näin vastaavan paremmin arvioitua Keski-Euroopan tilannetta.³⁶

Jom Kippur -sodan alussa Israel koki voimakkaita vaunutappioita Egyptin ja Syyrian panostaessa panssarintorjuntaan. Erityisesti sodan alkuvaiheessa ilman jalkaväen suojaa toimineet panssarijoukot kokivat ohjusylläköissä raskaita tappioita, mikä johti tulivoiman vähenemiseen, joka puolestaan aiheutti liikkeen hidastumisen ja tästä syntyi aina enemmän lisätappioita. Panssarijoukoille yritettiin tarjota lisäsuojaa käyttämällä laskuvarjojoukkoja niiden tukena, mutta koska yhteistoimintaa ei oltu harjoiteltu olivat tulokset heikkoja. Jo sodan aikana Israel ryhtyi muokkaamaan panssarijoukkojen kokoonpanoa siten, että niihin liitettiin mekanisoitua jalkaväkeä ja, maaston niin vaatiessa, myös jalan taistelevaa kevyttä jalkaväkeä. Oman toiminnan mahdollistamiseksi vihollinen tuli pyrkiä tuhoamaan tai ainakin lamauttamaan. Tulituki, maas-

³³ Palmujoki, (2017), s.2

³⁴ Rajahalme, (2014), s. 9

³⁵ Malkasian, Carter, *AirLand Battle and Modern Warfare*. International Forum on War History: Proceedings, 2014, s. 115

³⁶ Honkasalo, (2015), s. 10 sekä s. 16

ton käyttö ja naamiointi sekä aselajien välinen yhteistyö nostettiin esille taistelutavan ja kokoonpanojen muutoksia suunniteltaessa.³⁷

AirLand Battlen oppien mukaan vihollinen lyötäisiin saattamalla tämä epäedulliseen asemaan taistelukentällä hyödyntämällä erityisesti liikettä (*outmaneuver*), Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi käytettäisiin erilaisia taisteluliikkeitä kuten koukkauksia, saarrostaamista, soluttautumista sekä ilmakuljetuksia.³⁸ Uuden taisteluopin mukaan onnistuneen taistelun edellytyksenä olivat aloite, nopeus, syvyys ja joukkojen toiminnan synkronointi³⁹.

AirLand Battle -taisteluopin yhteydessä aloitteella tarkoitettiin taistelun kulun määrittämistä tai muokkaamista ja se ilmeni hyökkäyksellisyytenä kaikissa toiminnoissa. Jotta aloitteeseen päästäisiin, tuli niin joukon kuin johtajien kyetä itsenäiseen toimintaan ylemmän johtoportaan tehtävän rajoissa sekä kyetä ajattelemaan eteenpäin ja suunnittelemaan myös tulevaa toimintaa välitömien taistelutoimien jälkeen. Nopeudella tarkoitettiin erityisesti omien joukkojen reagoinnin nopeutta verrattuna viholliseen. Syvyydellä tarkoitettiin tilan, ajan ja resurssien käyttöä siten, että komentaja saavutti kyvyn liikuttaa joukkojaan tehokkaasti ja tilanteen vaatimalla tavalla, tällä saavutettiin myös riittävä liikevoima (*momentum*) hyökkäyksessä ja joustavuus puolustuksessa. Joukkojen toiminnan synkronoinnilla ei tarkoitettu pelkästään joukkojen ja vaikutuksen keskittämistä vaan kaikkien toimintojen järjestämistä siten, että kaikkia joukkoja ja kaikkia resursseja käytettäisiin siten, että niiden käytöllä saavutettaisiin kulloinkin maksimaalinen hyöty.⁴⁰ Aloite temmattaisiin taistelun alkuhetkistä alkaen ja ylläpidettäisiin aggressiivisilla, hyökkäyksellisillä joukkojen liikkeillä, joilla vihollinen saataisiin epäjärjestykseen sen joutuessa puolustamaan kaikkialla samanaikaisesti.⁴¹

Näiden onnistumisen edellytysten tuli ilmetä aggressiivisena, vihollisen kriittisiin suorituskykyihin kohdistettuna vaikutuksena, jonka tarkoituksena oli horjuttaa vihollisen tasapainoa sekä häiritä ja lamauttaa tämän toiminnan yhtenäisyys ja jatkuvuus. Vihollisen näkökulmasta operaatioiden tuli olla nopeita, vaikeasti ennakoitavia, väkivaltaisia ja luoda näin hämmennystä.⁴²

³⁷ Honkasalo, (2015), s. 13-14 sekä Kesseli, Pasi: Lähi-itä sotatoimialueena - panssari-ilma-aseen aikakausi jatkui. *Suursotien vuosisata sodan ja taistelun kuva 1900-luvulla*. Ari Raunio (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Helsinki, 2002, s. 125

³⁸ Malkasian, (2014), s. 115

³⁹ Rajahalme, (2014), s. 9

⁴⁰ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 15-18

⁴¹ Reed, W. James: *Combined arms warfare in the 21st century: Maximizing the capability of U.S. Army future combat system equipped brigade combat teams to conduct combined arms operations*. California State University, Chico, 2008, s. 76

⁴² Field Manual 100-5 Operations, (1986), s.14

2.1.1. Sodankäynnin 9 periaatetta

"Hit the other fellow as quick as you can, as hard as you can, where it hurts him most, when he isn't looking" - Sotamarsalkka, varakreivi Slim ⁴³

Onnistuneen taistelun edellytysten lisäksi Yhdysvaltain armeija tunnusti yhdeksää kappaletta niin sanottuja sodankäynnin periaatteita (*principles of war*). Nämä periaatteet oli hieman muutettuna johdettu englantilaisen kenraalimajurin ja sotateoreetikon J.F.C. Fullerin ajatuksista ja olivat seuraavat: tavoite, hyökkäyksellisyys, massa, voiman käytön taloudellisuus, liike, komennon keskittäminen, suoja, yllätys, yksinkertaisuus (*objective, offensive, mass, economy of force, maneuver, unity of command, security, surprise, simplicity*).⁴⁴

Tavoitteella tarkoitettiin sitä, että kaikki sotatoimet oli ohjattu tavoittelemaan jotain tiettyä, selkeästi määritettyä, tavoitettavissa olevaa päämäärää. Tämä sotatoimen tavoite oli riippuvainen poliittisesta päätöksestä ja kerran määritettyä tavoitetta uudelleenarviointiin jatkuvasti, jotta voitiin varmistua siitä, että se vastasi poliittisiin tavoitteisiin sekä rajoitteisiin.⁴⁵

Hyökkäyksellisyydellä tarkoitettiin aloitteen saavuttamista, ylläpitämistä sekä hyödyntämistä. Aloitteellisen toiminnan nähtiin olevan tehokkain tapa saavuttaa asetetut tavoitteet ja hyökkäyksen olevan paras tapa saavuttaa aloite. Puolustuksellisia toimia ei laiminlyöty, mutta niiden tuli olla vain väliaikaisia ja niitä tuli toteuttaa vain siihen asti, kunnes hyökkäyksellistä toimintaa kyettiin jatkamaan.⁴⁶

Massalla tarkoitettiin voiman keskittämistä taistelun kannalta keskeiseen paikkaan ja ajankohtaan. Operatiivis- taktisella tasolla se tarkoitti esimerkiksi paikallisen, määrällisen tai laadullisen, ylivoiman saavuttamista. Yhdistettynä muihin periaatteisiin tällä voiman keskittämällä kyettiin saavuttamaan aloite ja sitä kautta tilanne, jossa alivoimainenkin kykeni voittamaan ylivoimaisen vihollisen.⁴⁷

Voiman käytön taloudellisuus liittyy edelliseen periaatteeseen, massaan. Voiman käytön taloudellisuudella tarkoitetaan käytössä olevien resurssien rajallisuuden hyväksymistä ja sitä seuraa-

⁴³ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 94

⁴⁴ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 173

⁴⁵ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 173

⁴⁶ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 173-174

⁴⁷ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 174

vaa välttämätöntä tavoitteiden arvottamista tärkeysjärjestykseen. Jotta voimaa käytettäisiin mahdollisimman taloudellisesti, on kaikilla tasoilla (strateginen, operatiivinen ja taktinen) hyväksyttävä tietyssä määrin riskejä, jotta riittävä voima kyetään keskittämään kaikkein tärkeimmälle alueelle ja täten saavuttamaan ratkaisuja.⁴⁸

Operatiivisella ja taktisella tasolla liikkeellä ylläpidetään aloitetta, hyödynnetään menestystä, säilytetään toiminnanvapaus sekä haetaan suojaa. Liikkeen tavoitteena tulisi olla joukkojen keskittämällä tai hajauttamisella vihollisen saattaminen sille epäedulliseen asemaan. Onnistuakseen tulen ja liikkeen yhdistämisen lisäksi tarvitaan joustavuutta niin ajattelussa kuin suunnittelussakin. Onnistuessaan liikkeen periaate liittyy myös läheisesti massan ja voiman taloudellisen käytön periaatteisiin, joille sen voi katsoa toimivan edellytyksenä.⁴⁹

Komennon keskittämällä tarkoitetaan kaikkien joukkojen toimintojen ohjaamista kohti yhteistä tavoitetta. Tämä on mahdollista saavuttaa useiden yksilöiden yhteistyöllä mutta parhaiten se onnistuu antamalla riittävä auktoriteetti yhdelle johtajalle, jotta hän pystyy koordinoimaan joukkojen toimintoja ja ohjaamaan ne haluamallaan tavalla kohti mainittua tavoitetta.⁵⁰

Suoja on kaikkia niitä toimia, joilla estetään vihollista saavuttamasta etulyöntiasemaa ja suojataan omaa taisteluvoimaa. Vaikka se on välttämätön osa sotatoimien suunnittelua, ei sen tule kuitenkaan estää toiminnan joustavuutta, sillä jäykän ja kaavamaisen toiminnan katsottiin altistavan omat joukot vihollisen yllätykselle. Suojaa voidaan saavuttaa esimerkiksi puolustuksellisilla toimenpiteillä kuten vartioinnilla, tai se voi muodostua harhauttamisesta, jolla vihollista saadaan hämmennettyä tai sen toimintoja häirittyä.⁵¹

Yllätys on omien suorituskykyjen sekä aikomusten peittämistä ja jonka tavoitteena on päästä iskemään viholliseen silloin, kun se ei ole siihen varautunut. Operatiivisella ja taktisella tasolla yllätys on tärkeää, sillä sen avulla on mahdollista moninkertaistaa aikaansaattava vaikutus. Yllätyksen aikaansaamisen kannalta ei ole tarpeellista saada vihollista yllätettyä täysin, ainoastaan pitää se epätietoisena niin kauan, ettei se ehdi reagoimaan tehokkaasti. Yllätykseen on mahdollista päästä muun muassa hyödyntämällä liikettä, harhauttamista, tiedustelua ja muokkaamalla omia toimintatapoja.⁵²

⁴⁸ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 174-175

⁴⁹ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 175

⁵⁰ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 176

⁵¹ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 176

⁵² Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 177

Yksinkertaisuus on sitä, että kaikilla tasoilla (strateginen, operatiivinen, taktinen) toimintaohjeet, suunnitelmat ja käskyt ovat niin yksinkertaisia ja suoria, kuin tavoiteltavien päämäärien kannalta mahdollista. Operatiivisella ja taktisella tasolla yksinkertaisilla suunnitelmilla ja lyhyillä käskyillä vähennetään väärinymmärrysten sekä hämmennyksen määrää. Yksinkertaisen suunnitelman toteuttamista ripeästi pidettiin parempana vaihtoehtona kuin monimutkaisen suunnitelman toteuttamista myöhemmin.⁵³

2.2 Uhat

Vuoden 1986 kenttäohjesäännössä tiedostettiin Yhdysvaltain joukkojen kohtaavan hyvinkin laaja-alaisia ja erilaisia uhkia aina Varsovan liiton modernisti varustelluista armeijoista kevyemmin varustettuihin sissi-, kapinallis- ja terroristijoukkoihin.⁵⁴ Laaja-alaiset ja moninaiset uhat lienevät myös johtaneet siihen, että kyseissä kenttäohjesäännössä korostetaan kaikkien Yhdysvaltojen puolustushaarojen välistä sekä myös NATO- ja muiden liittolaisten kanssa toteutettavan yhteistoiminnan merkitystä.⁵⁵

Suunnittelun, ja valmistautumisen, painopiste oli läntisen Euroopan puolustamisessa. Vielä 1980 -luvun alussa mahdollinen Varsovan liiton hyökkäys torjuttaisiin konventionaalisiin sodankäynnin keinoin tai käyttäen ydinaseita. Siinä missä Varsovan liiton konventionaaliset joukot olivat Euroopan alueella voimakkaammat, oli Yhdysvaltojen, sekä Ison-Britannian ja Ranskan, kyky ydinaseiden käyttöön huomattavasti parempi. 1980- luvun alussa NATO:lla oli Varsovan liiton hyökkäyksen torjumiseksi Euroopan alueella 26 divisioonaa, joista 12 oli panssaridivisioonaa. Tarvittaessa divisioonien kokonaismäärä kyettäisiin kasvattamaan 32:een ottamalla joukkoja Ison-Britanniasta ja muualta läntisestä Euroopasta, tämä voitaisiin toteuttaa päivissä. Lisäksi Yhdysvalloista oli suunniteltu vahvistettavaksi Euroopan joukkoja ainakin viidellä divisioonalla. Näiden joukkojen keskittäminen tapahtuisi käskyn jälkeen yhdestä neljään viikossa. Tiedustelutietojen ja -arvioiden mukaan Varsovan liitolla olisi halutessaan käytössään 90 divisioonaa.⁵⁶

Kuten Raitasalo ja Sipilä toteavat, oli kylmän sodan aika sotilaallisten uhkakuvien näkökulmasta selkeä ja staattinen. Sotilaallista uhkaa arvioitiin määrällisesti: miesvahvuuden ja asejärjes-

⁵³ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 177

⁵⁴ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 1-2

⁵⁵ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 2

⁵⁶ Hoffenaar, Jan & Findlay, Christopher, (eds.): *Military planning for European theatre conflict during the cold war - An oral history roundtable Stockholm, 24-25 April 2006*. Center for Security Studies, ETH Zurich, 2007, s. 47-48

telmien lukumäärän kautta ja lisäksi ideologioiden välinen kamppailu aiheutti näkemyksen, jossa toisen menestys oli suora uhka toisen olemassaololle. Koska laajamittaisen hyökkäyksen uhkakuva poistui Neuvostoliiton romahdettua, Raitasalon ja Sipilän mukaan viimeistään 1990 -luvun alussa, heräsi laajamittainen kysymys siitä, mitä uhkia vastaan asevoimien tulee varautua ja mitä vastaan niitä tulee kehittää.⁵⁷

Haasteeksi koettiin perinteisten rintamalinjojen hämärtyminen. Tämän aiheuttivat muun muassa kyky keskittää joukkoja ja siten tulivoimaa nopeasti, vihollisen ja omien joukkojen toteuttama syvä tiedustelu, kauaskantoiset asejärjestelmät sekä erikoisjoukkotoiminta, joita kaikkia käytettäisiin taistelun ensihetkistä alkaen. Tämän koettiin asettavan joukoille vaatimuksia oman toiminnan jatkuvasta suojaamisesta kaikkina aikoina ja kaikkiin suuntiin sekä edellyttävän kaikkien joukkojen omavaraisuutta.⁵⁸

Onnistuneen hyökkäyksen koettiin vaativan taistelualueen eristämistä sekä vihollisen lyömistä myös sen syvyydessä. Vastavuoroisesti onnistunut puolustustaistelu vaati onnistunutta tiedustelua, vaikutuksen keskittämistä sekä vihollisen kärjen takana hyökkäävien joukkojen (*follow-on forces*) toiminnan häiritsemistä ja toiminnan vapauden kiistämistä. Taisteluopin edellyttämien toiminnan aloitteellisuuden, nopeuden ja syvyyden sekä joukkojen käytön synkronoinnin odotettiin näkyvän siinä, että omat joukot toteuttaisivat samaan aikaan hyökkäyksellisiä sekä puolustuksellisia taisteluliikkeitä koko taistelualueellaan,⁵⁹

2.3 Organisaatioiden kehittäminen

Vuosien 1976 ja 1988 välillä Yhdysvaltojen maavoimissa toteutettiin useita toisiaan täydentäviä tai yhden aikaisia tutkimuksia liittyen divisioonan organisaatorakenteisiin.⁶⁰ Väinö Honkasalo toteaa vuoden 2015 pro gradu -tutkielmassaan seuraavasti: ”Yhdysvaltojen maavoimien divisioonan organisaatio poikkeaa meille tutusta mallista.. ROAD-organisaation mukaisella divisioonalla oli suoraan alaisuudessaan kaikki divisioonan taistelevat pataljoonat ja kolme prikaatin esikuntaa. Prikaatin esikunnilla ei virallisesti ollut omia joukkoja, vaan pataljoonista ja tukevista aselajeista koottiin tarpeen mukaan prikaatin taisteluosastoja.”⁶¹

⁵⁷ Raitasalo & Sipilä, (2008), s. 330

⁵⁸ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 2

⁵⁹ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 3

⁶⁰ McGrath, John, J: *The Brigade: A History : Its organization and employment in the US Army*. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2004, s. 81

⁶¹ Honkasalo, (2015), s. 8

1970- ja 1980 -lukujen aikaisten tutkimusten organisaatiot pohjautuivat aiempaan ROAD -organisaatioon ja pyrkivät säilyttämään sen mukaisen ajatuksen, jossa divisioonan pataljoonista koottaisiin tilanteen ja tarpeen mukaisia organisaatioita divisioonaan kuuluvien prikaatin esikuntien alaisuuteen.⁶² Ensimmäisenä vuonna 1976 toimeenpantiin Division Restructuring Study (DRS) -tutkimus, jossa esitettiin panssari- ja mekanisoitujen divisioonien prikaatien rakenteeksi kolmea panssarivaunupataljoonaa ja kahta mekanisoitua jalkaväkipataljoonaa. DRS -tutkimusta seurasivat Division 86- sekä siitä johdettu Army 86 -tutkimukset päättyen lopulta Army of Excellence (AOE) -ohjelmaan. Edellä mainituissa panssari- ja mekanisoiduissa divisioonissa siirryttiin noudattamaan Division 86 -tutkimuksen mukaista rakennetta vuonna 1983 ja sitä täydennettiin Army of Excellence (AOE) mukaiseen kokoonpanoon vuonna 1986 lisäämällä divisiooniin omat lentoprikaatit.⁶³

1980-luvun organisaatioille tyypillistä oli divisioonien ”pyöristäminen” (*round-out*). Tämä toimintamalli oli alkanut 1973 osana Reserve Component Roundout Brigade Program -ohjelmaa ja jatkui tavalla tai toisella vuoteen 1996 ja oli huipussaan vuosina 1986-1991. Ohjelma perustui siihen, että divisioonan joukoista muodostettuja prikaateja kierrätettiin komennuksilla ulkomailla, missä ne toimivat itsenäisesti erossa omista divisioonistaan ja näin kotimaassa oleva divisioona oli vahvuudeltaan karkeasti vain kaksi kolmasosaa. Nämä vajaavahvuiset divisioonat valmistauduttiin tarpeen vaatiessa täydentämään määrävahvuisiksi Kansalliskaartista (*ARNG, Army National Guard*) tai reservistä (*USAR, US Army Reserve*) otettavilla kolmansilla prikaateilla sekä tarvittavilla tuki- ja huoltoelementeillä.⁶⁴ Vaikka näitä reservijoukkoja oli tarkoitus käyttää osana divisiooniaan ja keskittää ne toiminta-alueelle yhdessä muun joukon kanssa myös nopeassa tilannekehityksessä ei näin kuitenkaan käytännössä käynyt. Vuonna 1990 24. divisioona sekä 1. ratsuväkidivisioona keskitettiin alivahvuisina Saudi-Arabiaan ilman reservistä otettavia täydennysprikaatejaan.⁶⁵

Jalkaväen osalta Division 86 -tutkimuksen pohjalta alettiin vuonna 1983 kehittämään kahta organisaatiotyyppiä: kevyttä sekä moottoroitua jalkaväkidivisioonia⁶⁶. Tavoitteena oli saada aikaan divisioonan kokoinen joukko, joka oli nopeasti ja minimaalisella kuljetuskalustolla keskittävissä mille tahansa konfliktialueelle⁶⁷. Usean muutoksen ja hienosäädön kautta mootto-

⁶² McGrath, (2004), s. 81-82

⁶³ McGrath, (2004), s. 82

⁶⁴ McGrath, (2004), s. 77

⁶⁵ McGrath, (2004), s. 78

⁶⁶ McGrath, (2004), s. 82

⁶⁷ Osterberg, Donald, A: *Reserve Component round-out of light infantry divisions*. School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, Kansas, 1990, s. 9

roidun jalkaväkidivisioonan uusi organisaatio esiteltiin vuonna 1988. Divisioonan kuului kaksi moottoroitua jalkaväkiprikaattia, mekanisoitu jalkaväkiprikaati sekä ilmarynnäköprikaati.⁶⁸

Lisäksi organisaatioon kehitettiin kolme uutta pataljoonatyyppeä: kevyt (*light combined arms, CAB L*) ja raskas (*heavy combined arms, CAB H*) pataljoona sekä kevyt rynnäköpataljoona (*light attack battalion, LAB*).⁶⁹ Kylmän sodan loppuminen ja sitä seuranneet budjetin leikkaukset johtivat siihen, ettei moottoroitu jalkaväkidivisioona joukkorakenteena edennyt kokeiluvaihettaan pidemmälle, vaan sen pohjana olleen divisioonan prikaatit hiljalleen lakkautettiin (1. prikaati), määritettiin reservistä toimeenpantaviksi (2. prikaati) tai muodostettiin erillisprikaati (3. prikaati) ja varustettiin uudelleen.⁷⁰

Keveyen jalkaväkidivisioonan kehittäminen oli edennyt samassa aikataulussa moottoroidun divisioonan kanssa ja vuonna 1988 se muistutti pääpiirteiltään raskaampaa Division 86 mukaista joukkoa mutta luonnollisesti vähemmällä raskaalla kalustolla. Kokeiluorganisaatiossa divisioonan yhdeksän kevyttä jalkaväkipataljoonaa oli jaettu kolmelle prikaatin esikunnalle. Divisioonalla oli myös oma lentoprikaati päivitettyjen Division 86 mukaisten raskaiden divisioonien tapaan, sillä erotuksella, että keveyen jalkaväkidivisioonan lentoprikaatissa oli enemmän kuljetuskuin hyökkäyshelikoptereita. Keveyen jalkaväkidivisioonan kokeilun toteutti 7. divisioona ja kokeilun jälkeen myös 6. ja 25. divisioona rakennettiin tämän organisaation ympärille. Lisäksi 10. vuoristodivisioona sekä Kansalliskaartin Virginian ja Marylandin 29. jalkaväkidivisioona organisoitiin uuden organisaation mukaisesti mutta näiden kolmas prikaati valmistauduttiin täydentämään reservistä.⁷¹

Vuoden 1986 kenttäohjesäännön mukaan taistelevien joukkojen kokoonpanoa voitiin muokata tehtävän vaatimalla tavalla ja näin parantaa niiden kokonaisvaltaista suorituskykyä ja aselajien välistä synkronointia, aivan kuten aiemmassa ROAD-organisaation mallissa. Divisioonat ja niistä muodostetut prikaatit käyttivät omia ja ylemmältä johtoportaalta saamiaan joukkoja voiman keskittämisen periaatteen mukaisesti pyrkien näin saavuttamaan niille asetetut tehtävät.⁷²

Aselajina keveyen jalkaväen tuli kyetä toimimaan useimmissa maasto- ja sääolosuhteissa. Nopean keskittämiskykynsä ansiosta keveyen jalkaväen koettiin olevan tärkeässä asemassa matalan

⁶⁸ McGrath, (2004), s. 82

⁶⁹ McGrath, (2004), s. 82-83

⁷⁰ McGrath, (2004), s. 83

⁷¹ McGrath, (2004), s. 84

⁷² Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 41

intensiteetin, esimerkiksi erilaisia kapinallisjoukkoja vastaan käytävissä, konflikteissa ja että se kykenisi ottamaan vastaan tukea raskaammilta joukoilta tilanteen niin vaatiessa. Korkeamman intensiteetin taistelussa kevyen jalkaväen rooli oli hyödyntää vaikeakulkuista maastoa, jolloin esimerkiksi koukkauksin ja läpimurroin voitiin saavuttaa eritasoista menestystä ja tukea raskaampien joukkojen taistelua. Lisäksi kevyttä jalkaväkeä voitiin käyttää taisteluun muun muassa metsäisillä ja rakennetuilla alueilla, sekä tukea raskaampien joukkojen taistelua edellyttäen, että joukoille saadaan ulkopuolista kuljetustukea. Muita käyttötarkoituksia olisivat erilaisten hallitsevien maastonkohtien ja ”pullonkaulojen” valtaaminen ja hallussa pitäminen.⁷³

2.4 Hyökkäystaistelu

Vuoden 1986 kenttäohjesäännön mukaan hyökkäyksellinen operaatio suoritetaan seuraavien päämäärien saavuttamiseksi:

- Vihollisen lyömiseksi
- Tärkeän maastonkohdan haltuun ottamiseksi
- Tärkeän resurssin kiistäminen viholliselta
- Tiedustelutiedon saamiseksi
- Vihollisen harhauttamiseksi tai ohjailemiseksi
- Vihollisen paikallaanpitämiseksi
- Vihollisen häiritsemiseksi

Koska hyökkäys pakottaa hyökkääjän käyttämään liikettä ja altistaa tämän siten siitä koituville vaaroille, tulee hyökkääjän onnistuakseen saavuttaa riittävä paikallinen ylivoima. Paikallisen ylivoiman saavuttaminen sekä riittävän, saavutettua menestystä hyväksikäyttävän, lisävoiman saavuttaminen johtavat siihen, että hyökkääjän tulee hyväksyä mahdolliset riskit muualla toiminta-alueella, jonne joukkoja ei keskittämisen jälkeen riitä.⁷⁴

Suurten aineellisten ja inhimillisten tappioiden tuottaminen ei ole hyökkäyksessä itsetarkoitus, vaan suurimmat hyödyt saavutetaan tuhoamalla puolustajan yhtenäisyys sinnikkäällä ja hellyttömästi toteutetulla hyökkäyksellä. Tämä estää puolustajaa toipumasta aiheutetusta shokkivaikutuksesta ja voi johtaa puolustuksen pirstaloitumiseen sekä pienempien puolustajan joukkojen joutumiseen eristyksiin. Tämän ajattelun mukaan myös historiallisesti menestyneim-

⁷³ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 41

⁷⁴ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 94

mät hyökkäykset ovat johtaneet suurempaan määrään sotavankeja, kuin mitä viholliselle on tuotettu tappioita. Tällaiseen lopputulokseen arvioidaan parhaiten päästävän siten, että puolustajan päävoimaa vältellään, sen ryhmityksen osat eristetään tukevista elementeistä sekä pakotetaan taistelemaan valmistelemattomaan suuntaan. Vaikka edellä kuvatun kaltainen hyökkäys on optimaalisin hyökkääjän kannalta, muistuttaa kenttäohjesääntö kuitenkin myös siitä, että toisinaan on pakollista turvautua suoraviivaisempaan taktiikkaan, vaikka se altistaa omat joukot suuremmille tappioille.⁷⁵

Onnistuakseen hyökkäysoperaatiossa tulee ilmetä seuraavat piirteet tai ainakin osa niistä: yllätys, joukkojen keskittäminen, nopeus, joustavuus ja rohkeus (*surprise, concentration, speed, flexibility, audacity*)⁷⁶. Yleisesti ottaen hyökkäys voidaan myös jakaa eri vaiheisiin, joskin vaiheiden kesto ja luonne, ja myös se, esiintyvätkö kaikki vaiheet hyökkäyksessä ylipäätään, vaihtelee tilanteesta riippuen. Vuoden 1986 kenttäohjesäännön mukaan nämä hyökkäyksen vaiheet ovat valmisteluvaihe, hyökkäys, menestyksen hyväksikäyttö ja takaa-ajo (*preparation, attack, exploitation, pursuit*).⁷⁷

Yllätyksellä hidastetaan vihollisen reagoitua, kyllästetään ja hämmennetään komentorakennetta ja luodaan shokkivaikutusta vihollisen joukoille tarkoituksena taistelukyvyyn alentaminen näin mahdollistaen tavoitteen saavuttamisen vähemmällä joukoilla. Vaikeasti saavutettavaan yllätykseen voidaan päästä esimerkiksi maaston käytöllä ja muuttamalla omaa toimintaa tai toimintojen tempoa, mikäli yllätys saavutetaan, tulee sillä saavutettua hyötyä käyttää hyväksi maksimaalisella tavalla, sillä yllätyksen ei nähdä yleensä kestävän kovin kauaa. Joukkojen keskittämisellä pyritään saavuttamaan jo aiemmin mainittu paikallinen ylivoima, jonka avulla saavutettava menestystä tulee käyttää hyväksi nopeasti ja hetyttömästi. Onnistuneen joukkojen keskittämisen kannalta kriittisiä tekijöitä ovat joustavaan toimintaan kykenevät johtajat ja joukot sekä taistelevien ja tudevien joukkojen ja suorituskykyjen toiminnan onnistunut synkronointi. Hyökkäyksen nopeudella vahvistetaan ja hyväksikäytetään mahdollisesti saavutettua yllätystä mutta sillä myös haetaan suojaa hyökkääville joukoille pyrkimällä nopeudella ehkäisemään vihollisen tehokkaat vastatoimet.⁷⁸

Nopeuden tulee olla läsnä kaikissa taistelutoimissa kuten painopisteen muutoksissa, menestyksen hyväksikäytössä sekä ryhmityksessä havaittujen aukkojen hyödyntämisessä. Mikäli käytös-

⁷⁵ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 94

⁷⁶ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 95

⁷⁷ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 98

⁷⁸ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 95-96

sä ei ole tarpeeksi joukkoja, voidaan toiminnan nopeudella ja aggressiivisuudella saavuttaa samoja hyötyjä, mitä paikallisella ylivoimalla muuten saavutettaisiin. Joustavuus ilmenee ennakkoivana suunnitteluna, jossa hyväksytään epävarmuudet mutta ollaan valmiina hyödyntämään aukeavia uusia mahdollisuuksia.⁷⁹

Jotta joukon on mahdollista hyödyntää näitä mahdollisuuksia, tulee niin johtajien kuin alaistenkin tuntea oman ylemmän johtoportaana taisteluajatus sekä ymmärtää taistelun tavoitteet. Joustavuudella saavutettava tietynlainen kyky omatoimisuuteen on avainasemassa nopeasti etenevissä taisteluissa. Rohkeutta tai röyhkeyttä korostetaan onnistuneen hyökkäyksen inhimillisenä mahdollistajana. Pelkäämistä sen, että joukko hyökkää, väitetään antavan viholliselle kuvan siitä, että hyökkääjä on vahvempi, mitä se tosiasiasa onkaan.⁸⁰

2.4.1. Taisteluliikkeet

Hyökkäyksessä joukko toteuttaa erilaisia taisteluliikkeitä. Siinä missä aiemmin mainituista vaiheista hyökkäyksessä ilmenevät kaikki tai vain osa myös taisteluliikkeet voidaan toteuttaa itsenäisinä kokonaisuuksina, tai yleisemmin, eri taisteluliikkeiden yhdistelmänä. Eri taisteluliikkeitä vuoden 1986 kenttäohjesäännön mukaan ovat koukkauus, maastonkohdan haltuunotto, soluttautuminen, läpimurtohyökkäys ja rintamahyökkäys (*envelopment, the turning movement, infiltration, penetration, frontal attack*).⁸¹ Kenttäohjesäännön mukaan tärkeintä ei kuitenkaan ole tietyn tai ”oikean” taisteluliikkeen valitseminen, vaan pikemminkin niiden luova yhdisteleminen sekä niiden taitava ja rohkea toteuttaminen.⁸²

Koukkauksen ajatuksena on voiman ohjaaminen puolustajan heikkoa kohtaa vastaan ja sen ajatellaan siten vaativan vähemmän voimaa onnistuakseen verrattuna muihin taisteluliikkeisiin. Koukkauksessa päävoimalla vältellään vihollisen etulinjaa ja parhaiten valmisteltuja asemia ja varsinainen hyökkäys pyritään suuntaamaan puolustajan sivustoihin tai selustaan joko yhdeltä tai useammalta suunnalta. Tätä päävoimien liikettä tuetaan kiinnittämällä puolustajan huomio omaan etualueeseensa sitovalla tai harhauttavalla hyökkäyksellä (*supporting or diversionary attacks*). Mikäli varsinaista sivustaa ei ole tai sitä ei ole onnistuttu löytämään voidaan koukkauksen periaatteita käyttää hyökätessä vihollisen ryhmyksessä olevia aukkoja tai muita heikkoja kohtia vastaan. Koukkausta voidaan soveltaa myös esimerkiksi silloin, kun vihollinen

⁷⁹ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 97

⁸⁰ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 97-98

⁸¹ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 101

⁸² Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 106

omalla eteenpäin suuntautuvalla liikkeellään avaa yhden tai useamman sivustan avoimeksi hyökkäykselle. Koukkauksen on myös mahdollista kehittyä saarrostukseksi, jossa vihollisen johtamis- ja tukiyhteydet taakse ja ympäröiviin joukkoihin katkaistaan ja sitä estetään pakene-
masta.⁸³

Maastonkohdan haltuun ottaminen on koukkauksen muunnelma, jossa vihollisen ryhmitys pyritään välttämään kokonaisuudessaan. Tavoitteena, nimensä mukaisesti, on ottaa haltuun jokin hallitseva tai tärkeä maastonkohta vihollisen sivustassa tai syvyydessä tämän johtamis- ja tukiyhteyksien varrella. Maastonkohdan haltuun ottamisen tarkoituksena on näin avata viholliselle uusi uhka tämän omassa syvyydessä ja sitoa tämän huomiota ja voimavaroja pakottamalla tämä reagoimaan itselleen epäedullisesti joko kääntämällä torjuntasuuntansa valmistelemattaan suuntaan tai toteuttamalla vastahyökkäys omaan syvyyteensä. Ilmakuljetteiset, ilmarynnäkö- tai maihinnousujoukot soveltuvat tällaiseen tehtävään erityisesti. Huomioitavaa on kuitenkin, että joukot tarvitsevat alusta asti jatkuvaa ja voimakasta kauaskantoisten asejärjestelmien tukea sekä huollollista tukea ilmateitse.⁸⁴

Soluttautuessa hyökkääjän joukot tai osa niistä liikutetaan huomaamattomasti vihollisen ryhmityksen lävitse johonkin puolustajan selustassa mahdollisesti sijaitsevaan otolliseen maastonkohaan. Koska soluttautumisen kannalta kriittistä on joukkojen säilyminen huomaamattomina sekä kosketuksen välttäminen, asettaa se rajoituksia sitä suorittavan joukon koolle ja yleiselle taisteluvoimalle. Tästä johtuen se soveltuu parhaiten käytettäväksi peitteisessä ja maastonmuotojen rikkomassa maastossa, jossa näkyvyys on rajoitettua. Soluttautuminen itsessään ei riitä vihollisen lyömiseen mutta sitä voidaan käyttää osana koukkausta tai saarrostusta tai se voi olla keino maastonkohdan haltuun ottamiseksi tai vihollisen selustan häiritsemiseksi.⁸⁵

Hyökkääjä toteuttaa läpimurtohyökkäyksen, kun vihollisen ryhmitys ei tarjoa hyödynnettäviä sivustoja tai kun hyökkääjällä ei ole aikaa toteuttaa muunlaista taisteluliikettä. Läpimurtohyökkäyksen tavoitteena on luoda nopealla, kapealla ja röyhkeällä hyökkäyksellä aukko puolustajan ryhmitykseen ja näin luoda siihen sivustoja, joita omat takana tulevat joukot (*follow-on forces*) voivat hyödyntää menestyksen laajentamiseksi. Läpimurtohyökkäyksen kapea hyökkäysryhmitys on itse altis sivustasta tapahtuville vastahyökkäyksille, jolloin liikkeen nopeus ja etenkin joukkojen ja tukitoimien keskinäinen synkronointi korostuu.⁸⁶

⁸³ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 101-102

⁸⁴ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 102-103

⁸⁵ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 103-104

⁸⁶ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 104-105

Omien joukkojen käytön kannalta epätaloudellisin on rintamahyökkäys, jossa vihollisen ryhmi-tykseen hyökätään laajassa ryhmyksessä kaikkien suoraviivaisimpia lähestymisreittejä pitkin. Koska tämän kaltainen hyökkäys altistaa omat joukot puolustajan suunnitellulle tulenkäytölle, soveltuu rintamahyökkäys pienten vihollisryhmitysten lyömiseen. Kuitenkin tilanteissa, joissa nopeus ja yksinkertaisuus ovat tärkeitä, kuten kohtaamistaistelussa, rintamahyökkäys voi olla hyvin käyttökelpoinen.⁸⁷

2.5 Pohdinta

1980-luku oli Yhdysvaltain asevoimille muutoksen aikaa, tämä käy hyvin ilmi 1970- ja 1980-lukujen aikana toimeenpannuista lukuisista organisaatiouudistuksiin tähtäävistä divisioonan rakennekokeiluista- ja tutkimuksista. Vietnamin sota oli johtanut asevoimissa tietynlaiseen alenustilaan ja valtiotasolla ehkä arvovaltatappioon. Kuitenkin, kuten tässä luvussa on mainittu, saatiin Vietnamin arvokasta kokemusta pataljoonaa alemman tason taistelusta, juurikin kevyen jalkaväen näkökulmasta. Nämä havainnot lienevät olleet ainakin osasy siihen, että kevyen jalkaväkidivisioonaan lisätyssä lentoprikaatissa kuljetushelikopterien määrää suhteessa taistelu-helikoptereihin lisättiin. Jalkaväki oli edelleen varteenotettava aselaji mutta se tarvitsi kuljetuk-siin tukea kyetäkseen vastaamaan AirLand Battle -taisteluo-pin liikkeelle asettamiin vaatimuk-siin.

Huomion arvoista mielestäni tässä kehityksessä tekee sen, että Yhdysvaltain asevoimissa otet-tiin paljon oppia pienen valtion, tässä tapauksessa Israelin, sotataidosta. Yhdysvaltojen vaihdet-tua painopisteensä takaisin Eurooppaan voidaan huomata, että lähtökohdat olivat hyvin sa-mankaltaiset verrattuna Israelin tilanteeseen. Kummankin valtion asevoimilla olisi konfliktin syttyessä vastassaan määrällisesti ylivoimainen vihollinen. Tähän ylivoimaan Israel oli Jom Kip-pur -sodassa vastannut joukkojen ja materiaalin laadulla sekä erityisesti joukkojen käytöllä ku-ten toiminnan yhteensovittamisen sekä liikkeen korostamisesta käy hyvin ilmi. Kuten luvussa on aikaisemmin mainittu, israelilaiset kokivat tappioita silloin, kun jalkaväki ei kyennyt vastaa-maan panssarijoukkojen liikkeeseen ja panssarivaunut jäivät vaille jalkaväen tarjoamaan suojaa.

Yhdysvaltain Maavoimien koulutusta ja doktriineja kehittävä keskus TRADOC (*U.S. Army Training and Doctrine Command*) on kuvaillut AirLand Battlen korostavan lähtökohtana sitä, että asevoimien on käytöllään pyrittävä siihen, että niiden toteuttama toiminta voittaa jotain, ei

⁸⁷ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 105-106

ainoastaan välttää tappiota.⁸⁸ Vuoden 1986 kenttäohjesäännössä korostetaan useaan otteeseen liikettä ja nopeutta eri tavoin ja muodoissa. Liikkeen mainitaan useaan otteeseen olevan keino saavuttaa aloite taistelussa tai sillä voidaan hakea suojaa vihollisen toimilta. Nopealla ja yllättävällä liikkeellä voidaan horjuttaa vihollisen tasapainoa ja hidastaa tämän reagointia kriittisellä hetkellä tai kriittisessä suunnassa. Edellä mainitun TRADOC:in huomion sekä aloitteen korostamisen valossa voikin todeta, että AirLand Battle onkin aiempiin taistelutapoihin verrattuna askel pois kulutussodankäynnistä liikesodankäynnin suuntaan ja sen tavoitteena oli palauttaa klassinen tulen ja liikkeen tasapaino kun aiemmat doktriinit olivat korostaneet tulivoimaa ja joukkojen välisiä voimasuhteita (*force ratio*).⁸⁹

⁸⁸ United States Department of Army: *Operational Concepts for the AirLand Battle and Corps Operations - TRADOC Pamphlet 525-5*. Headquarters United States Army Training and Doctrine Command, Fort Monroe, Virginia, 1981, s. 2

⁸⁹ Romjue, L., John: *From Active Defence to AirLand Battle: The Development of Army Doctrine, 1973-1982*. Historical Office, United States Army Training and Doctrine Command, Fort Monroe, Virginia, 1984, s. iii

3 PERSIANLAHTI

3.1 Konfliktin tausta

1990-luvulle tultaessa Yhdysvaltojen maavoimien henkilöstö oli korkeasti koulutettu ja sen joukot koostuivat täysin ammattisotilaista. Kuten aiemmin todettu, oli nöyryyttäväksi koettu tappio Vietnamin sodassa johtanut uudistuksiin, joiden seurauksena maavoimat käytännössä ”keksivät itsensä uudelleen”.⁹⁰ Neuvostoliiton romahtaminen toi Yhdysvaltain asevoimille täysin uudenlaisen haasteen ja tilanteen, jossa Yhdysvallat oli maailman ainoa suurvalta. Tämä täysin uudenlainen strateginen liikkumisen vapaus johti maan lisääntyneeseen vastuuseen globaalissa turvallisuussympäristössä sen kyetessä puuttumaan ulkomaisiin kriiseihin ilman huolta yhteentörmäyksestä Neuvostoliiton intressien kanssa.⁹¹

Vaikka uusi tilanne toikin mukanaan täysin uudenlaisen toiminnan vapauden, se myös johti asevoimissa tuntuviin leikkauksiin miesvahvuudessa. Useiden vuosikymmenten ajan oli valmistauduttu ja suunniteltu toimimaan tietynlaista vihollista vastaan ja se vihollinen oli yhtäkkiä poistunut ja samalla vienyt mukanaan oikeutuksen armeijan silloisen miesvahvuuden ylläpitämiseen ja tämä johti suunniteltuihin leikkauksiin, joiden seurauksena vuosien 1989 ja 1995 välillä maavoimien vahvuutta oli tarkoitus vähentää 780 000:sta 535 000:een.⁹² Suunnitelluista leikkauksista ja globaalin turvallisuustilanteen murroksesta huolimatta Yhdysvallat oli kykeneväinen lähettämään Persianlahden sotaan paremmin varustellun ja koulutetun joukon kuin kertaa-kaan aiemmin historiansa aikana.⁹³ Yhdysvaltain kokonaisvoima alueella oli enimmillään 540 000 sotilasta, 2 000 panssarivaunua, 2 200 panssaroitua miehistönkuljetusajoneuvoa ja -vaunua, 1 700 helikopteria sekä 1 800 lentokonetta.⁹⁴ Kokonaisuudessaan Yhdysvaltain johtamaan koalitioon kuului 36 kansalaisuutta ja enimmillään yli 800 000 sotilasta.⁹⁵

⁹⁰ Stewart, Richard: *War in the Persian Gulf - Operations Desert Shield and Desert Storm August 1990 - March 1991*. United States Army, Center of Military History, Washington, D.C, 2010, s. 1

⁹¹ Stewart, (2010), s. 1

⁹² Stewart, (2010), s. 2

⁹³ Stewart, (2010), s. 2

⁹⁴ Loges, J., Marsha: *The Persian Gulf War: Military Doctrine and Strategy*. National Defence University, The Industrial College of the Armed Forces, Fort McNair, Washington, D.C., 1996, s. 22 sekä International Institute of Strategic Studies: *Military Balance 1991-1992*. Brassey's, Lontoo, 1991, s. 238-242

⁹⁵ United States Department of Army: *Field Manual 100-5 Operations*. Washington DC, 1993, s. 5-1

3.2 Irak miehittää Kuwaitin

Irakin-Iranin välinen sota vuosina 1980-1988 oli jättänyt Irakin valtion velkoihin, joita voi kuvailla massiivisiksi.⁹⁶ Osaltaan juuri tämän valtion taloudellisesti haastavan tilanteen vuoksi, useat muut toimijat alueella sekä kansainväliset asiantuntijat tulkitsivat Irakin ja sen johtajan Saddam Husseinin uhkailun yleisen retoriikan ainoastaan yritykseksi lievittää Irakiin kohdistuvaa taloudellista sekä poliittista painostusta.⁹⁷

Toisin kuin kansainvälinen yhteisö tuohon aikaan odotti, Saddam Husseinin johtaman Irakin Tasavaltalaiskaarti (*Republican Guard*) ylitti Kuwaitin vastaisen rajan kolmen panssaroidun divisioonan vahvuudella 2.8.1990 vuorokauden ensimmäisinä tunteina. Kuwaitin omat joukot, muutamat prikaatit, joiden toimintaa voi kuvailla epäjärjestyneeksi, eivät kyenneet pysäyttämään vihollisen etenemistä, vaan joutuivat antautumaan tai väistämään Saudi Arabian alueelle vain päivien jälkeen hyökkäyksen alkamisesta. Irakilaisten hyökkäyksen kärki pysähtyi ennen Saudi Arabian rajaa ja takaa tulevat joukot ottivat haltuunsa Kuwaitin öljykentät.⁹⁸

Vaikka Irakin sotilaallista menestystä Irania vastaan edellisellä vuosikymmenellä voidaan pitää vähintään kyseenalaisena, ryhmittivät irakilaisjoukot elokuun 3. päivänä ja sen jälkeisinä viikoina Saudi Arabian vastaiselle rajalle siten, että se aiheutti huolen hyökkäyksen jatkumisesta Saudi Arabian puolelle. Kuitenkin jo pelkästään tämä tämän voiman projisoinnin voi katsoa saavuttaneen Irakin poliittiset tavoitteet ja osoittaa Saudi Arabialle maan olevan varteenotettava paikallinen toimija ja saada näin uhkailemalla Saudi Arabian aiempaa huomattavasti halukkaammaksi yhteistyöhön.⁹⁹

Huolimatta siitä, ettei Irakin hyökkäyksen jatkumista Saudi Arabian puolelle pidetty todennäköisenä, olivat irakilaisjoukot vuoden 1991 alkuun mennessä ryhmittyneet puolustusasemiin usealle tasalle Kuwaitin alueella. Mekanisoitujen reservien tukema jalkaväki oli ryhmittynyt aseisiin rajan tuntumaan ja kaikkien näiden takana olivat raskaat Tasavaltalaiskaartin (*Republican Guard*) joukot operatiivisena reservinä. Tämä ryhmittyminen tapahtui samaan aikaan kun irakilaisjoukkoja vaadittiin vetäytymään Kuwaitista ja koalition joukkoja keskitettiin alueelle. Irakin tarkoituksena oli tehdä mahdollinen Kuwaitin vapauttaminen mahdollisimman kalliiksi

⁹⁶ Stewart, (2010), s. 2

⁹⁷ Craft, Douglas, W.: *An Operational Analysis of the Persian Gulf War*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, PA, 1992, s. 1

⁹⁸ Stewart, (2010), s. 2

⁹⁹ Craft, (1992), s. 2

koalition joukoille ja maan johtaja Saddam Hussein kuvasikin tätä viestissään amerikkalaisille sanoin: ”Teidän maanne ei kestä 10 000 uhria yhden ainoan päivän aikana.”¹⁰⁰

Aikalaisarvioiden mukaan vaikutti siltä, että Kuwaitin miehityksellä oli Irakille muutamia välitömiä poliittisia sekä taloudellisia tavoitteita. Ensiksi ottamalla haltuun Kuwaitin rikkaat öljykentät Irakin oli tarkoitus kattaa Irania vastaan käydyn sodan seurauksena valtavaksi paisunutta valtion velkaansa sekä mahdollisesti osoittaa voimaansa ja näin mahdollisesti jopa pelotella muita velkojia antamaan lainansa anteeksi.¹⁰¹ Toisekseen, aseellisen konfliktin ylläpitäminen antoi Irakin hallinnolle syyn ylläpitää paisunutta armeijaansa ja välttää näin joukkojen kotiuttaminen ja henkilöstön palaaminen yhteiskuntaan, jonka talouden valtion kasvanut velka oli saattanut erittäin huonoon tilaan. Pitkällä tähtäimellä voidaan myös nähdä, että Saddamilla saattoi olla Irakin vaikutusvallan lisääminen kautta koko arabimaailman.¹⁰²

3.3 Yhdysvaltojen joukkojen keskittäminen

Yhdysvaltojen näkökulmasta äärimmäisen tärkeäksi tuli Saudi-Arabian ja sen öljyvarantojen puolustaminen. Kuwaitin öljyn tuotannon ja jakelun häiriö itsessään oli jo paha mutta siihen liisätty samanlainen tilanne Saudi-Arabiassa voisi olla katastrofaalinen. 6.8.1990 Saudi-Arabia ja Yhdysvallat olivat tulleet yhteisymmärrykseen Yhdysvaltalaisjoukkojen saapumisesta alueelle avustamaan Saudi Arabian puolustuksessa.¹⁰³

Ensimmäisenä alueelle kyettiin keskittämään pääasiassa ilma- ja merivoimien suorituskykyjä. Maavoimien ainoana komponenttina oli 82. maahanlaskudivisioonan (*82nd Airborne Division*) valmiusprikaati, jonka rooli kevyestä aseistuksesta johtuen voisi ainoastaan olla lähinnä viivytyksenomainen. Valmiusvuorossa ollut 82. maahanlaskudivisioonan 2. prikaati saapui Dhahranin lentokentälle Saudi-Arabiaan 9.8.1990 jossa se välittömästi ryhmittyi puolustukseen suojaamaan myöhemmin saapuvia joukkoja. Prikaati ilmoitti saavuttaneensa 88% vahvuuden alueella neljä päivää myöhemmin 13.8.1990 sekä laajentaneensa suojausta myös noin 90 kilometrin päässä pohjoisessa sijaitsevalle Al Jubaylin sataman alueelle, jonka kautta merijalkaväen joukkojen olisi keskittämissuunnitelman mukaisesti saavuttava alueelle. Divisioonan 1. prikaati saapui alueelle aikavälillä 15.-20.8.1990 ja 3. prikaati aikavälillä 19.-24.8.1990. Koko divisioonan nopea keskittäminen alueelle selittyy sillä, että 82. divisioona oli koko 18. armeijakunnan

¹⁰⁰ Stewart, (2010), s. 27

¹⁰¹ Craft, (1992), s. 1-2 sekä Stewart, 2010, s.2

¹⁰² Craft, (1992), s. 2

¹⁰³ Stewart, (2010), s. 3

ensivasteen yhtymä (*contingency force*) ja 18. armeijakunta puolestaan oli koko Yhdysvaltojen maavoimien ensivasteen joukko.¹⁰⁴

Operaatiosta vastaava Keskimäinen sotatoimialueen johtoporras (*U.S. Central Command, CENTCOM*) tiedosti maahanlaskujoukkojen kevyen varustuksen ja nopeasta taisteluvoiman kasvattamisesta alueella tuli äärimmäisen tärkeää. Haasteena oli sopivan tasapainon löytäminen taistelevien ja tukevien joukkojen määrän ja keskittämisyjärjestyksen välillä.¹⁰⁵ Loppujen lopuksi Yhdysvalloilla meni noin kaksi kuukautta saada keskitettyä alueelle 18. armeijakunnan (*XVIII Airborne Corps*) joukot. Keskitetty armeijakunta koostui kahdesta jalkaväkidivisioonasta (maahanlasku ja ilmarynnäkkö), kahdesta raskaasta divisioonasta, ratsuväkirykmentistä (*armored cavalry regiment, ACR*) sekä erilaisista tarpeellisista huolto- sekä tukijoukoista (*combat support, CS* sekä *combat service support, CSS*). 18. armeijakunnan vahvuus saapuessaan oli 120 000 miestä, 700 panssarivaunua, 1 400 panssaroitua jalkaväen taisteluajoneuvoa sekä 600 tykistön asetta. Tämän lisäksi koalition arabiliittolaiset olivat tuoneet alueelle 32 000 miestä ja 400 panssarivaunua.¹⁰⁶

Huolimatta siitä, että odottaessaan 18. armeijakunnan saapumista alueelle, olivat jo alueella olevat 82. maahanlaskudivisioonan joukot useiden viikkojen ajan hyvin uhkaavassa tilanteessa, voidaan armeijakunnan keskittämisen kuitenkin todeta tapahtuneen historiallisiin esimerkkeihin verrattuna hyvinkin nopeasti.¹⁰⁷ Huolimatta siitä, että 18. armeijakunta saatiin keskitettyä alueelle ja sen voima yhdistettynä alueella oleviin koalition arabijäsenten voimaan esti mahdolliset Irakin hyökkäykset, päätettiin marraskuussa 1990 alueelle keskittää Saksaan sijoitettu 7. armeijakunta (*VII Corps*). 7. armeijakunnan raskaalla kalustolla oli tarkoitus antaa koalitiolle hyökkäyksellinen vaihtoehto toimintasuunnitelmiinsa.¹⁰⁸ Vaikka 7. armeijakunta kohtasikin keskittämisesään ongelmia logistiikan osalta saapuivat sen viimeiset osat operaatioalueelle 7.2.1991.¹⁰⁹ 7. armeijakunnan organisaatio ja tärkein kalusto on esitelty tämän tutkielman liitteessä 1.

Kun keskitettyjen joukkojen voima yhdistettiin alueella jo oleviin ilma- ja merivoimien suorituskykyihin (Yhdysvaltain ensimmäisiin alueelle käskemiin joukkoihin elokuun 1990 alussa

¹⁰⁴ Stewart, (2010), s. 3 sekä s. 5-6

¹⁰⁵ Stewart, (2010), s. 3

¹⁰⁶ Stewart, (2010), s. 3-4

¹⁰⁷ Stewart, (2010), s. 3

¹⁰⁸ Bourque, A., Stephen: *Jayhawk! The VII Corps in the Persian Gulf War*. Department of the Army, Washington, D.C., 2002, s. v

¹⁰⁹ Bourque, (2002), s. 42

kuului mm. kaksi lentotukialuksen johtamaa taisteluosastoa) alentui myös riski Irakin hyökkäyksestä muutamien viikkojen jälkeen huomattavasti. Sotatoimialueen johtoporras (*CENTCOM*) löysi itsensä uuden ongelman edestä: kuinka alueelle keskitettyä sotavoimaa käytettäisiin parhaan mahdollisen lopputuloksen aikaansaamiseksi? Alueelle oli suunnitelmia niinkin kaukaa kuin vuodelta 1979 mutta ne eivät luonnollisesti olleet ajan tasalla. Sen lisäksi, ettei joukoille ollut ajantasaisia valmiita suunnitelmia myös suurten joukkojen huoltamisesta aavikko-olosuhteissa tuli selkeä haaste: tarvittiin useita erikoistuneita erillisyyksiköitä tukemaan suurempia joukkokokonaisuuksia, tarve vaihteli kuljetus- ja polttoainehuoltotuesta vedenpuhdistusyksiköihin. Alkanutta operaatiota (*Operation Desert Shield*) voidaankin kuvata maavoimien osalta äärimmäiseksi logistiseksi haasteeksi mutta samalla myös testiksi.¹¹⁰

3.4 Operaatio Desert Storm

Kun koalition johdolle tuli selväksi, ettei poliittisilla ja kaupallisilla pakotteilla ja painostuksella saatu Irakia vetäytymään Kuwaitista kääntyi sen suunnittelun painopiste asevoimien käyttöön irakilaisjoukkojen häätämiseksi. Samalla tultiin siihen tulokseen, että koko Persianlahden alueen pitkäaikaisen turvallisuustilanteen vakauttamiseksi sotilaallista voimaa tulisi käyttää siten, että sen seurauksena Irakin kyky projisoida sotilaallista voimaa alueella tuhottaisiin tai sen kyky ainakin alenisi huomattavasti. Tähän lukeutui muun muassa Irakin ballististen ohjusten kyvykkyyden tuhoaminen.¹¹¹

Kaikista suurin hyökkäysreitti koalition joukoille olisi johtanut maajoukot taisteluun irakilaisten valmisteltuja asemia vastaan Saudi Arabian ja Kuwaitin rajalla. Etenemiseen käytettäisiin joko pohjoiseen johtavia tieuria rannikolla ja sisämaassa tai suuria kuivuneita joenuomia, wadeja, kuten Wadi al Batinia Kuwaitin länsipuolella. Epäsuorempi vaihtoehto olisi saarroitusliike, jossa tehtäisiin läpimurto Wadi al Batinin alueella tai otettaisiin haltuun tärkeä maastonkohta alueella (*turning movement*) jolloin irakilaisjoukot saataisiin kääntymään valmistelemattomaan suuntaan. Kaikissa vaihtoehtoissa voitaisiin tukitoimena käyttää merijalkaväen maihinnousua Kuwaitin rannikolla tai maahanlasku- ja ilmarynnäkköjoukkojen tuomista vihollisen selustaan.¹¹²

Kuwaitin ja Saudi Arabian välisen raja-alueen ei itsessään voi katsoa olevan puolustustaistelun

¹¹⁰ Stewart, (2010), s. 4-5

¹¹¹ Craft, (1992), s. 8

¹¹² Stewart, (2010), s. 27-28

kannalta edullista maastoa, joten irakilaisjoukot olivat luoneet koko rajan mitalta kattavan taisteluasemien, panssariesteiden ja miinoitusten verkoston, joiden suojiin oli ryhmitetty Irakin armeijan tavanomaisia joukkoja sekä niiden reservit. Haltuun saadut öljykentät oli miinoitettu ja ansoitettu sekä osa sytytetty palamaan. Näiden tulipalojen luoman savuverhon uskottiin kätkevän Irakin reservien liikkeit koalition valvonnalta.¹¹³ Tämä raja-alueen voimakas linnoittaminen johtui Craftin mukaan Irakin ja Husseinin näkemyksestä, jonka mukaan tuottamalla koalitiolle ja erityisesti yhdysvaltalaisjoukoille riittävästi tappioita, se muokkasi kansainvälistä mielipidettä sekä erityisesti Yhdysvaltain sisäpoliittista mielipidettä sotatoimista ja saisi näin mahdollisesti alkavan hyökkäyksen sekä Irakille asetetut pakotteet loppumaan. Yhdysvaltalaisarvioiden mukaan Hussein valitsi muun muassa Saudi Arabian vastaisen raja-alueen yhdeksi niistä paikoista, joille tämä tappioiden tuottaminen keskitettäisiin.¹¹⁴

Craftin mukaan irakilaisjoukkojen toiminta, valmistelut ja arvioidut suunnitelmat olivat kuin toisintoa edellisvuosikymmenen Irakin-Iranin sodasta. Doktriini oli puolustuksellinen ja nojasi elävään voimaan, joka ryhmitettäisiin raskaisiin linnoitteisiin sitomaan vihollisen voima taisteluun ja joka lyötäisiin raskaan tykistön tulella sekä liikkuvien, panssaroitujen reservien hyökkäyksillä. Kuitenkin, koska nämä sitovat jalkaväkijoukot koostuivat pääosin varusmiehistä ja reserviläisistä voidaan Craftin analyysin mukaan nähdä, että irakilaisjoukkojen puolustuksen perusta oli sen kaikista huonoimmin koulutetun ja motivoituneen joukon vastuulla.¹¹⁵

Toinen keskeinen alue irakilaisten puolustuksessa oli Kuwaitin pääkaupunki Kuwait (Kuwait City). Raja-alueen haasteena oli massiiviset linnoittamistarpeet sekä riittävän infrastruktuurin puute joukkojen huoltamiseksi. Kuwait Cityssä tuota ongelmaa ei ollut vaan rakennettu alue nähtiin helposti linnoitettavaksi ja edulliseksi paikaksi tuottaa koalition joukoille raskaita tappioita, etenkin kun maihinnousu kaupungin alueelle tai lähistölle arvioitiin todennäköiseksi. Amerikkalaislähteiden mukaan Kuwait City oli myös alue, jonne Irakin sodanjohto keskitti parhaat joukkonsa, Tasavaltalaiskaartin sekä maan erikoisjoukot, käymään ilmeisesti aikaa vievää ja ihmishengissä kallista kaupunkisotaa hyökkääjän joukkoja vastaan.¹¹⁶

Haasteen koalition hyökkäyssuunnitelmille toi koalition jäsenten erimielisyydet siitä, millä tavalla kukakin osapuoli oli valmis sitoutumaan mahdollisiin sotatoimiin. Muun muassa Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Ranska suosivat ajatusta suorasta hyökkäyksestä ja irakilaisjoukkojen

¹¹³ Craft, (1992), s. 6

¹¹⁴ Craft, (1992), s. 5-6

¹¹⁵ Craft, (1992), s.7

¹¹⁶ Craft, (1992), s. 6

lyömisestä, kun taas koalition arabijäsenet uskoivat, että päätarkoitus on Kuwaitin vapauttaminen eivätkä olleet halukkaita sitomaan maavoimiaan taisteluun. Erimielisyydet johtivat kuitenkin lopulta eräänlaiseen kompromissiin, jossa oli elementtejä useista eri toimintavaihtoehdoista ja joka kokonaisuutena enemmän tai vähemmän tyydytti kaikkia koalition jäseniä.¹¹⁷

Koalition lopullinen suunnitelma alkaisi monivaiheisella ilmaiskujen sarjalla, jolla luotaisiin edellytykset maahyökkäykselle. Ilmaiskuilla lamautettaisiin Irakin ilmapuolustus ja johtamisjärjestelmät, saavutettaisiin ilmaherruus, eristettäisiin Kuwaitin operaatioalue (*Kuwait Theater of Operations, KTO*) sekä kulutettaisiin Irakin maavoimia hyökkäysreitillä.¹¹⁸ Onnistuneen hyökkäyksen kannalta oli tärkeää onnistua tuhoamaan tai ainakin lamauttamaan Irakin kyky käyttää ballistisia ohjuksia tappioiden tuottamiseen koalition joukkoja vastaan ja näin estää Husseinin yritykset yleisen kansainvälisen mielipiteen muokkaamiseen.¹¹⁹

Maahyökkäyksen alkaessa maavoimia käytettäisiin tekemään harhautus divisioonan kokoisella joukolla Wadi al Batinin suunnassa.¹²⁰ Tähän harhautukseen yhdistettäisiin maavoimien panssariprikaatilla vahvennetun merijalkaväen tukihyökkäys rannikolla. Tämä tukihyökkäys itsessään oli samalla voimannäyttö ja osa harhautusta, jossa muun muassa CNN:n kautta uutisoitiin näkyvästi 5. Merijalkaväkiprikaatin (*5th Marine Expeditionary Brigade, MEB*) valmisteluista aktiivisiin toimiin rannikon suunnassa. Todellisuudessa 5. Merijalkaväkiprikaati toteutti suunnitellun maihinnousun mutta vasta maahyökkäyksen edettyä maihinnousualueen ohi tehden prikaatista näin operatiivisen reservin koalition hyökkäyksessä.¹²¹

Näillä harhautustoimilla Irakin joukkoja sidottaisiin rannikkoalueen puolustukseen samaan aikaan, kun ilmarynnäkköjoukkojen maahanlaskulla eristettäisiin operaatioalue ja estettäisiin irakilaisien lisävoiman tuominen alueelle Bagdadin suunnasta. Varsinaisen hyökkäyksen toteuttaisi 7. armeijakunta (*VII Corps*), jolla olisi käytössään viisi raskasta divisioona, neljä tykistöprikaatia, moottoroitu ratsuväkirykmentti (*armored cavalry regiment*) sekä maavoimien lentoprikaati (*aviation brigade*). Hyökkäys suunnattaisiin irakilaisjoukkojen ryhmityksen läntiseen reunaan, josta se käännettäisiin läpimurron jälkeen itään lyömään alueella olevat Tasavaltalaiskaartin joukot. Hyökkäyksen vasenta sivustaa suojattaisiin 18. armeijakunnan (*XVIII Airborne*

¹¹⁷ Stewart, (2010), s. 28

¹¹⁸ Stewart, (2010), s. 28

¹¹⁹ Craft, (1992), s. 8

¹²⁰ Stewart, (2010), s. 28

¹²¹ Stewart, (2010), s. 28 sekä s. 32

Corps) neljällä divisioonalla, jotka jatkaisivat operaatioalueen eristämistoimia ja sulksivat itään jääneiden irakilaisjoukkojen irtautumisreitit.¹²²

3.4.1. 7. armeijakunta

Irakilaisten puolustusryhmyksen kattaessa koko raja-alueen 7. armeijakunnan alueella päätti armeijakunta toteuttaa läpimurtohyökkäyksen, jossa 1. jalkaväkidivisioona taistelullaan synnyttäisi murron vihollisen ryhmytykseen ja syntyneestä murrosta 1. jalkaväkidivisioonan ryhmytyksen lävitse työnnettäisiin Iso-Britannian 1. panssaridivisioona laajentamaan menestystä. Koska läpimurtohyökkäykseen oli tarkoitus käydä staattisesta puolustusasemasta liikkeen sijaan, käytti 1. divisioonan komentaja kenraalimajuri Thomas G. Rhame esikuntineen suunnittelun lähtökohtana samaa periaatetta kuin ylitettäessä joki. Taisteluliike jaettiin pienempiin kokonaisuuksiin ja vastuu eri osa-alueiden toteuttamisesta ja yksityiskohdista delegoitiin alemmille johtoportaille.¹²³

Itse hyökkäysoperaatio koostui useasta eri vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa ammuttiin 1. jalkaväkidivisioonan sekä Ison-Britannian 1. panssaridivisioonan tuliyksiköillä sekä 7. armeijakunnan kolmella tykistöprikaatilla kahden ja puolen tunnin mittainen tulivalmistelu, jossa irakilaisasemiin ammuttiin yhteensä 90 000 kranaattia ja ammusta. Tulivalmistelun turvin oli tarkoitus saattaa omat joukot 200-300 metrin päähän irakilaisten asemista.¹²⁴

Toisessa vaiheessa kahden prikaatin hyökkäyksellä synnytettäisiin aukko vihollisen ryhmytykseen kolmannen ollessa reservissä ja valmistautuessa hyödyntämään saavutettua menestystä. Tämä kolmas prikaati hyökkäisi kahden edellisen keskeltä vihollisesta vapaaseen tilaan luoden näin alueen, jossa Ison-Britannian 1. panssaridivisioona voisi ryhmittyä uudelleen oman hyökkäyksensä jälkeen. Tätä varten 1. jalkaväkidivisioonan 334:stä M1A1 taistelupanssarivaunusta ja 224:stä Bradley -rynnäkkövaunusta suurin osa ryhmitettiin kuuden kilometrin levyiselle alueelle. Lisäksi irakilaisten laajojen suluttamistöiden vuoksi näiden tueksi keskitettiin myös kolme taistelupioneeripataljoonaa. Tarkoituksena oli massiivisen epäsuorantulen, suora-ammunta tulen sekä liikkeen yhteensovittamisella lamauttaa vihollinen ja pakottaa se antautumaan mahdollisimman nopeasti.¹²⁵

¹²² Stewart, (2010), s. 28-29

¹²³ Bourque, (2002), s. 193-194

¹²⁴ Bourque, (2002), s. 194

¹²⁵ Bourque, (2002), s. 195-196

Prikaatitasolla pataljoonat hyökkäisivät ja löisivät edessään olevan vihollisen ja sen jälkeen lähettäisivät pataljooniaan sivustoilleen hyökkäämään puolustajan sivustaan. 1. jalkaväkidivisioonan komentaja kenraalimajuri Rhamesin taistelujatituksen mukaisesti nämä hyökkäykset toteutettaisiin mahdollisuuksien mukaan jalkautumatta, hyödyntäen vaunukaluston tarjoamaa suojaa ja liikkuvuutta maksimaalisesti. Prikaatin iskuportaan levittäessä syntynyttä aukkoa sen kärjen takana hyökkäävät joukot (*follow-on forces*) jatkaisivat hyökkäystä vihollisen syvyyteen.¹²⁶

Kolmannessa ja viimeisessä vaiheessa Rhamesin 1. jalkaväkidivisioonaa olisi luonut aukon irakilaisien ryhmytykseen ja syntynyt aukko suojattaisiin divisioonan kolmella prikaatilla. Näiden prikaatien ryhmytyksen lävitse tuotaisiin uudestaan Iso-Britannian 1. panssaridivisioonaa joka eteen siirryttyään kääntyisi itää kohti ja löisi sieltä irakilaisien reservijoukot.¹²⁷

Samaan aikaan kun 1. jalkaväkidivisioonaa toteuttaisi alueellaan läpimurtohyökkäystä pääosin 7. armeijakunnan joukoista hyökkäisivät 2. ratsuväkirykmentin johdolla saartamaan koko irakilaisien puolustusryhmytyksen läntisen sivustan. Saarroitusliikkeen lisäksi hyökkäyksen oli tarkoitus löytää alueella olevat Tasavaltalaiskaartin joukot ja käyttää kahta panssaridivisioonaa ja niiden tukena joko jalkaväkidivisioonaa tai ratsuväkirykmenttiä lyömään ne alueelta. 1. panssaridivisioonaa hyökkäisi kolmella prikaatillaan kiilamuodostelmassa pohjoiseen, tavoitteenaan irakilainen huoltotukikohta Al Busayyahin alueella noin 150 kilometrin päässä rajasta. Tavoitteestaan divisioonaa jatkaisi etenemistä itään 7. armeijakunnan sivustassa. 3. panssaridivisioonaa hyökkäisi 2. ratsuväkirykmentin takana armeijakunnan ryhmytyksen keskellä. Tätä divisioonaa oli tarkoitus ensisijaisesti käyttää hyökkäämään Tasavaltalaiskaartia vastaan, kunhan se paikannettaisiin. Kolmanneksi yhdysvaltalaisdivisioonaksi Tasavaltalaiskaartin kolme divisioonaa vastaan suunniteltiin käytettäväksi joko 1. jalkaväkidivisioonaa, mikäli se läpimurtohyökkäyksensä jälkeen tehtävään vielä kykenisi tai 1. ratsuväkidivisioonaa, joka oli sotatoimialueen komentajan kenraali Schwarzkopfin yleisreservi alueella.¹²⁸

Maahyökkäys alkoi aamulla 24.2.1991 18. armeijakunnan (*XVIII Airborne Corps*) hyökkäyksellä lännessä sekä merijalkaväen ja arabiliittolaisten hyökkäyksellä idempänä rannikon tuntumassa. Huolimatta siitä, että merijalkaväen vahvennetut divisioonat hyökkäsivät operaatioalueen vahvimpia linnoitteita päin, niiden hyökkäys eteni hyvin näin helpottaen 7. armeijakunnan (*VII Corps*) seuraavan päivän suunniteltua taisteluunvetoa rintaman keskellä. Tämä alussa saa-

¹²⁶ Bourque, (2002), s. 195

¹²⁷ Bourque, (2002), s. 196

¹²⁸ Bourque, (2002), s. 196-197

vutettu menestys sekä tiedot irakilaiden vetäytymisestä ja infrastruktuurin tuhoamisesta Kuwait Cityssä kuitenkin johtivat siihen, että 7. armeijakuntaa käskettiin aloittamaan hyökkäyksensä suunniteltua aiemmin kenraali Schwarzkopfin toimesta.¹²⁹ 7. armeijakunnan lähtöalueet 23.2.1991 ja armeijakunnan hyökkäysten suuntautuminen 24.2.1991 on esitelty tämän tutkielman liitteissä 2 ja 3.

Tämä hyökkäyksen aikaistaminen johti tiettyihin haasteisiin 7. armeijakunnan osalta. Armeijakuntaa komentanut kenraali Franks antoi joukoilleen esikäskyn valmistautua käynnistämään hyökkäys kahdessa tunnissa, jotta 7. ja sen vasemmalla puolella hyökkäävän 18. armeijakunnan liike saataisiin synkronoitua. Tiukan aikataulun synnyttämistä haasteista suurin oli saada epäsuorantulen yksiköt ajoissa niille aiottuihin tuliasemiin sekä niiden tarvitsemat ampumatarvikkeet suunnitelluille täydennyspisteille. Samanaikaisesti myös Ison-Britannian 1. panssaridivisioonaa tulisi siirtää lähtöasemiinsa samoista rajalinnoitteisiin edellisyyenä raivatuista aukoista.¹³⁰ Koska tiedustelutietojen mukaan irakilaisjoukkojen taistelutahto ei ollut korkealla ja niiden linnoitteet olivat suurelta osin vain hiekkaan kaivettuja hätäisiä tuliasemia 7. armeijakunnan kahden ja puolen tunnin mittainen tulivalmistelu päätettiin lyhentää puoleen tuntiin. Sekä armeijakuntaa komentava Franks että varsinaisen läpimurron toteuttavan 1. jalkaväkidivisioonan komentaja Rhame olivat samaa mieltä, että hyökkäyksen onnistumisen kannalta tärkein tekijä olisi liikevoima (*momentum*). Vaihtoehtojen harkitsemisen jälkeen Franks pitäytyi muuten alkupe-
räisessä hyökkäyssuunnitelmassaan.¹³¹

7. armeijakunnan (*VII Corps*) lyhennetty tulivalmistelu alkoi 24.2.1991 klo 14:30. Puoli tuntia myöhemmin klo 15:00 1. jalkaväkidivisioonaa lähti liikkeelle ja hyökkäsi kaksi prikaatia rinnan. Iskuportaan prikaateissa muodosti kaksi jalkaväkipataljoonaa sekä kaksi panssarivaunupataljoonaa, joissa jokaisessa oli ristiinalistettu komppania. Iskuportaan hyökkäystä tuettiin kahdella liikkeenedistämisosastolla (LEO). Liikkeenedistämisosaston lisäksi osa iskuportaan taistelupanssarivaunuista oli varustettu miinajyrällä. Iskuportaan takana odotti reserviosasto, joka koostui kahdesta panssarivaunupataljoonasta sekä ratsuväen komppaniasta. Tätä reserviä oli tarkoitus käyttää saavutetun menestyksen hyödyntämiseen.¹³²

1. jalkaväkidivisioonan iskuporras hyökkäsi vaunuaseiden tulen turvin taistelupanssarivaunut sekä liikkeenedistämisosastojen raivauspanssarivaunut edessä. 6 000 metrin leveydellä hyök-

¹²⁹ Bourque, (2002), s. 205, 214-215 sekä Stewart, (2010), s. 41

¹³⁰ Bourque, (2002), s. 207 ja 215

¹³¹ Bourque, (2002), s. 216

¹³² Bourque, (2002), s. 219-223

käävän kärjen takana hyökkäsivät iskuportaan jalkaväkipataljoonat Bradley -rynnäkövaunuissa. Puolustavat irakilaisjoukot sidottiin paikalleen ja niitä estettiin tekemästä omia taisteluliikkeitään vaunukanuunoiden ja konekiväärien tulella. Lisäksi yhdysvaltalaisjoukot käyttivät hyökkäyksessään runsaasti savuja sekä merkitäkseen hyökkäyssektorit, että eristääkseen irakilaisasemat toisistaan. 1. jalkaväkidivisioonan komentajan, kenraalimajuri Rhamesin, suunnitelman mukaisesti ja vastoin puolustavien irakilaisten todennäköisiä odotuksia, jalkaväkipataljoonat toteuttivat hyökkäyksensä jalkautumatta. Iskuportaan päästyä puolustajan asemien tasalle jyrillä varustetut vaunut kääntyivät oikealle ja vasemmalle ja alkoivat täyttää juoksuautoja ja taisteluasemia. Ainoastaan tässä tilanteessa jalkaväki nousi ajoneuvoistaan kerätäkseen irakilaiset antautuneet.¹³³

Kello 16:30 mennessä 1. jalkaväkidivisioonan joukot olivat joko taisteluissa tai liikkeellä. Iskuportaan osat jatkoivat puolustusasemien raivaamista ja kulkureittien avaamista takaa tuleville joukoille. Puolustajan ryhmytykseen avatuista murroista oli vedetty taisteluun reserviosat: 1. ja 3. panssarivaunupataljoona sekä 1. komppania 4. ratsuväkirykmentistä. Nämä taisteluun vedetyt reserviosat aiheuttivat tuhoa irakilaisten selustassa hyökäten komentopaikkoja sekä epäsuorantulen asemia vastaan. 1. panssarivaunupataljoona muun muassa tuhosi puolustavan irakilaisen 110. prikaatin komentopaikan ja vangitsi sen komentajan.¹³⁴

Kaiken kaikkiaan 1. jalkaväkidivisioona löi hyökkäyksellään irakilaisten puolustusasemat noin 16 kilometrin matkalta sekä avasi 24 väylää miinoitteisiin ja estetöihin, joita pitkin Ison-Britannian 1. panssaridivisioona saatiin vedettyä taisteluun. Kuitenkin pimeän laskeutuminen ja sen mukanaan tuomat haasteet estivät etenemisen pidemmälle. 1. jalkaväkidivisioonaa komentanut kenraalimajuri Rhame oli haluton jatkamaan raskaasti miinoitetulla alueella ilman päivänvaloa ja armeijakunnan komentaja kenraali Franks oli puolestaan huolissaan siitä, etteivät 1. jalkaväkidivisioona ja sen vasemmalla puolella hyökkäävät 1. ja 3. panssaridivisioona sekä 2. ratsuväkirykmentin pääosat pystyisi tukemaan toisiaan tehokkaasti tarpeen vaatiessa, mikäli vasemman laidan koukkaus etenisi 1. jalkaväkidivisioonan jäädessä paikalleen. Hyökkäyksen pysähtyessä 1. jalkaväkidivisioona oli saanut aikaan murron menettämättä yhtään sotilasta, Ison-Britannian 1. panssaridivisioonan taisteluunveto oli mahdollistettu ja armeijakunta oli saanut noin 1 300 vankia.¹³⁵

¹³³ Bourque, (2002), s. 223-225

¹³⁴ Bourque, (2002), s. 225

¹³⁵ Bourque, (2002), s. 226 sekä Stewart, (2010), s. 42

Jatkamalla hyökkäystään pimeällä kenraali Franks olisi riskeerannut varsinaisen tehtävänsä: Tasavaltalaiskaartin lyömisen. Franks oli alusta asti suunnitellut kohtaavansa irakilaisien eliittijoukot kolmen divisioonan, vasemmalla koukkaavien 1. ja 3. panssaridivisioonan sekä 1. jalkaväkidivisioonan, yhteisellä voimalla. Koska miinoitteet ja hajanaiset irakilaisjoukot hidastivat 1. jalkaväkidivisioonan hyökkäyksen jatkamista ei kaikkien kolmen divisioonan voimaa saataisi kokoon 24. ja 25.2. välisen yön aikana ja aiottu voimakas isku voisi pahimmillaan muuttua yksittäiseksi, erillisiksi pieniksi kahakoiksi, joissa suunniteltu voima kuluisi pikkuhiljaa pois. Vaikka hyökkäys pysähtyikin toiminta jatkui siitä huolimatta läpi yön: joukot huollettiin, jalkaväki ja panssarivaununuysiöt valvoivat aluettaan partioilla, epäsuoralla tulella sekä taisteluhelikoptereilla vaikutettiin mahdollisiin kohteisiin sekä ammuttiin häirintätulta, jotta irakilaisien olisi vaikeampi arvioida, mihin hyökkäys tulisi jatkumaan.¹³⁶

3.5 Pohdinta

Vuosien 1990 ja 1991 aikana toteutettuja operaatioita DESERT SHIELD ja DESERT STORM, voidaan pitää hyvinä esimerkkeinä sotilaallisen voiman käytöstä kansallisten poliittisten tavoitteiden tukena. Douglas W. Craftin vuoden 1992 raportissa ”An operational analysis of the Persian Gulf War” mainitaan, miten operaatiotaidon opetuksen muutos upseerien jatkokoulutuksessa oli yksi avaintekijä näiden operaatioiden onnistumiselle. Craftin raportin esipuheessa kerrotaan, miten tämä sotatoimien operatiivisen tason ymmärrys loi tarvittun linkin poliittisstrategisen ja taktisen tason välille. Viimeisten vuosikymmenten aikana kehitetyt konseptit ja doktriinit osoittautuivat toimiviksi.¹³⁷

Kuten tämän tutkielman kylmää sotaa käsitelleessä luvussa mainittiin, oli kevyiden jalkaväkiprikaatien (erityisesti maahanlasku ja ilmarynnäkkö) strateginen liikkuvuus niiden kiistämättömiä vahvuuksia. Kevyesti varustetut jalkaväkijoukot olivat siirrettävissä, minne päin maapalloa tahansa jopa tunneissa ja korkea koulutuksen taso mahdollisti niiden käytön jopa ilman raskasta kalustoa. Vuoden 1993 FM 100-5 Operations ilmaiseekin, että kevyet jalkaväkijoukot ovat kykeneväisiä nopeaan joukkojen keskittämiseen sekä ovat nopeasti vahvennettavissa ja muokattavissa vastaamaan lähes mihin tahansa tehtävään tai tilanteeseen¹³⁸. Persianlahden sodasta on huomioitavaa, että ensimmäinen maavoimien alueelle saapunut joukko oli nimenomaan maahanlaskujoukkojen valmiusprikaati. Kuten tässä luvussa todettiin, oli suurempien joukkokokoko-

¹³⁶ Bourque, (2002), s. 234-236

¹³⁷ Craft, (1992), s. iii

¹³⁸ Field Manual 100-5 Operations, (1993), s. 2-22

naisuuksien keskittäminen alueelle valtava logistinen ponnistus, joka onnistumiseksi luokiteltunakin kesti useita viikkoja. Se, että alueelle keskitettiin välittömästi korkeassa valmiudessa olevia maavoimien joukkoja, osoitti niin alueellisille toimijoille kuin myös kansainväliselle yhteisölle, että Yhdysvallat oli valmis sitoutumaan Saudi Arabian puolustukseen sekä vastaamaan Irakin aggressioon.

Siitä huolimatta, että usein kuulee keskustelua kevyen jalkaväen ehkä marginaalisesta roolista koko ajan nopeutuvilla ja mekanisoituvilla taistelukentillä on 82. maahanlaskudivisioonan nopea keskittäminen Persianlahdelle elokuussa 1990 hyvä esimerkki kevyiden joukkojen roolista osana kokonaisuutta. Koko 2000 -luvun ajan on ollut selvää, että kriisit puhkeavat nopeammin ja arvaamattomammin. Siitä kun 82. maahanlaskudivisioonan ensimmäiset osat aloittivat siirtymisensä Fort Braggista Pohjois-Carolinasta ja viimeiset osat saapuivat Saudi Arabiaan, kului 17 päivää. Yhdysvaltalaisoppaat mainitsevat kevyiden jalkaväkijoukkojen eduksi kyvyn nopeaan keskittämiseen ja tämä kyky luo välineen voiman projisointiin ja sitä kautta poliittisten päämäärien saavuttamiseen. Kuten jo mainittu osoitti Persianlahden sodan tapauksessa tämä voiman nopea projisointi alueelle Yhdysvaltain halua sitoutua alueen tilanteen vakauttamiseen.

Tällä sitoutumisen osoittamisella Yhdysvaltojen voi kuvitella myös vaikuttaneen muiden valtioiden haluan ottaa osaa monikansalliseen koalitioon Irakia vastaan. Analyysissään Persianlahden sodasta Douglas W. Craft arvioi Saddam Husseinin ja Irakin aliarvioineen Yhdysvaltain kyvyn koota tällaista koalitiota sekä myöskin tämän mahdollisen koalition vaikutusta laajemmin Yhdistyneisiin Kansakuntiin ja sen haluan asettaa Irakille pakotteita.¹³⁹ Sillä, että alueelle kyettiin nopeasti tuomaan edes joitain maavoimien joukkoja, niinkin isossa mittakaavassa kuin kolme prikaatia ei ehkä ole ollut koko sodan kannalta ratkaisevaa vaikutusta. Kuitenkin tämän voi hyvin kuvitella olleen tekijä, joka on muokannut kansainvälisen yhteisön mielipidettä ja alentanut myös muiden maiden niin sanottua kynnystä osallistua sotatoimiin.

Koalition suunnitelmassa korostui AirLand Battle -doktriinin mukaisesti ilma-, maa- ja merivoimien yhteistoiminta, vaikuttaminen vihollisen syvyyteen asti samalla suojaten omat tukialueet sekä aloitteen tempaaminen alusta saakka ja tuon saavutetun aloitteen aggressiivinen hyödyntäminen. Vihollinen oli suunnitelman mukaan tarkoitus saattaa epätasapainoon voimakkaalla iskulla ja estää sen toipuminen taisteluiden nopealla tempolla.¹⁴⁰

¹³⁹ Craft, (1992), s. 3

¹⁴⁰ Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 27

Bourquen teos *Jayhawks!* kuvaa yksityiskohtaisesti, miten operaatioalueen laajat etäisyydet johtivat suuriin logistisiin ongelmiin yhdysvaltalaisjoukkojen keskittämisessä. Esimerkiksi 7. armeijakunnan (*VII Corps*) kaluston purkaminen laivoista tapahtui Al Jubaylin ja Dammamin satamista ja matkaa väistöalueelle kertyi noin 300 mailia (noin 480 kilometriä). Telakaluston säästämiseksi armeijakunnan raskaat divisioonat sekä telakalustolla varustetut tukevat osat tarvitsivat huomattavaa kuljetustukea niin muilta yhdysvaltalaisjoukoilta, koalition muilta jäseniltä kuin siviiliurakoitsijoilta. Pitkät etäisyydet johtivat myös muihin haasteisiin kuten kalustokuljetusten eksymisiin sekä joukkojen saapumiseen pienissä osissa mikä puolestaan hidasti joukkojen valmistautumista väistöalueellaan. Esimerkiksi 7. armeijakunnan 1. jalkaväkidivisioonana oli pääosillaan valmis siirtymään vasta 2.2.1991 kun ilmasota oli alkanut jo tammikuun puolessa välissä. Nekin osat, kuten 1. divisioonan 3. prikaati jotka olivat siirtyneet väistöalueelle taistelunvalmiina, tai ainakin tuoden omat ampumatarvikkeensa mukanaan, eivät olleet taistelunvalmiina kuin vasta 25.1.1991.¹⁴¹

Tämän tutkielman toisessa luvussa on esitelty Yhdysvaltain maavoimien hyökkäystaistelussa käyttämät taisteluliikkeet, kuten ne on kuvattu vuoden 1986 kenttäohjesäännössä (*Field Manual 100-5 Operations*). Tarkasteltaessa operaatio Desert Stormia kokonaisuutena voidaan havaita, että operaatio oli ”vain” suuren mittakaavan koukkaus. Myös 7. armeijakunnan komentaja kenraali Franks rakensi oman taisteluajatuksensa koukkauksen (*envelopment*) ympärille. Pienempien yhtymien tasalla puolestaan taisteluliikkeet olivat huomattavasti suoraviivaisempia ja esimerkiksi 1. jalkaväkidivisioonan hyökkäys maasodan alussa oli läpimurtohyökkäys (*penetration*). Tosin toisin kuin ylempien johtoportaiden taisteluajatus, 1. jalkaväkidivisioonan läpimurtohyökkäys ei ollut oppikirjamainen vaan siihen sovellettiin toisenlaisen taistelun perusratkaisuja. Tämä ero on kuvattu tämän luvun alaluvussa ”3.4.1. 7. armeijakunta”. Muitakin taisteluliikkeitä on havaittavissa ja esimerkiksi 2. ratsuväkirykmentti sekä 18. armeijakunnan (*XVIII Airborne Corps*) joukot toteuttivat suojaustehtävissään maastonkohdan haltuunottoja (*the turning movement*), joilla irakilaiden huomiota saatiin käännettyä pois varsinaisten hyökkäysten suunnasta ja voimia jaettua laajemmalle alueelle.

Kaikissa Yhdysvaltain joukkojen toteuttamissa taisteluliikkeissä Persianlahden sodassa korostuivat kaksi sodankäynnin perustekijää: tuli ja liike. Tulta käytettiin massamaisesti ja panssaroitujen joukkojen nopealla liikkeellä saatiin pidettyä irakilaiset poissa tasapainosta ja hidastettua näiden reagointia. Panssaroitujen joukkojen käytöllä saatiin omille jalkaväen joukoille myös suojaa, kuten 1. jalkaväkidivisioonan hyökkäys jalkautumatta osoitti.

¹⁴¹ Bourque, (2002), s. 83-87

Nämä kaikki ovat osa Yhdysvaltain maavoimien tunnustamaa sodankäynnin yhdeksää periaatetta, jotka ovat esitelty tämän tutkielman 2 luvun alaluvussa 2.1.1. Nämä kaikki periaatteet: tavoite, hyökkäyksellisyys, massa, voiman käytön taloudellisuus, liike, komennon keskittäminen, suoja, yllätys, yksinkertaisuus (*objective, offensive, mass, economy of force, maneuver, unity of command, security, surprise, simplicity*), näyttäytyvät enemmän tai vähemmän tarkasteltaessa operaatio Desert Stormia kokonaisuutena ja niistä suurin osa näyttäytyy myös alajohdtoportaiden suunnitelmissa ja taistelunaikaisessa toiminnassa. Joukkojen hyökkäykselliset tehtävät toteutettiin osin syvillä mutta selkeillä tavoitteilla ja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi kasattiin voima, jonka uskottiin varmasti riittävän.

Voiman käytön taloudellisuus tulee hyvin esille Bourquen teoksessa ”Jayhawks!”, jossa kuvataan 7. armeijakunnan komentajan, kenraali Franksin, päätöksentekoprosessia siitä, pysäyttääkö hyvin alkaneen hyökkäyksen 24.2.1991 illalla pimeään tultua. Franksin päätöksentekoprosessia kuvataan yksityiskohtaisesti kirjan sivuilla 231-236 ja siinä on havaittavissa vuoden 1986 kenttäohjesäännön määritelmän mukainen tavoitteiden arvottaminen. Franks päättää pysäyttää hyökkäyksen yön ajaksi, jotta hän kykenee kasaamaan kolmen iskevän divisioonansa voiman ennen kuin siirtyy toteuttamaan varsinaista tehtäväänsä, joka oli Tasavaltalaiskaartin panssaroidujen joukkojen lyöminen alueella.¹⁴²

Kuten tämän luvun alussa todettiin, koki Yhdysvaltojen maavoimat huomattavia joukkojen vähennyksiä läpi koko 1990-luvun. Vaikka sota Persianlahdella oli osoittanut, etteivät valtioiden väliset sodat olleet kadonneet Neuvostoliiton romahtamisen myötä vähennettiin aktiivipalveluksessa olevien divisioonien määrä 18:stä 10:een vuosien 1989 ja 1995 välillä. Henkilöstön määrässä tämä tarkoitti vähennystä 770 000:sta 510 000:een. Tämä joukkojen pienentäminen jatkui läpi vuosikymmenen vuoteen 2002 jolloin asevoimien vahvuus oli 490 000 sotilasta.¹⁴³

Persianlahden sodan jälkeen joukkojen vähennys johti siihen, että joukkojen koulutusta sekä tehtäviä päivitettiin. Aktiivihenkilöstön huollollisia tehtäviä vähennettiin ja painopisteeseen tuli suorituskyvyn säilyttäminen vähentyneillä joukoilla. Monia huollollisia ja muita tukitehtäviä, kuten koulutusta, ulkoistettiin ulkopuolisille sopimusurakoitsijoille (*contractors*). Näistä ulko-

¹⁴² Bourque, (2002), s. 231-236 sekä Field Manual 100-5 Operations, (1986), s. 174-175

¹⁴³ Rayburn, Joel D. & Frank K. Sobchak: *The US Army In The Iraq War: Volume I*. United States Army War College Press, Pennsylvania, 2019, s. 3

puolisista urakoitsijoista tuli myöhemmin 1990-luvulla tavallinen toimija myös muissa ulkomaan operaatioissa.¹⁴⁴

Asevoimissa Persianlahden sodan tuomista opeista olennaisimpana nähtiin tarve nopeampaan kykyyn projisoida voimaa eri puolille maailmaa. Analysoidessa sitä, mitä operaatio Desert Storm voisi opettaa tulevaisuuden taistelulentästä, tultiin siihen tulokseen, että tulevaisuudessa mahdollinen vihollinen tuskin antaisi Yhdysvaltojen joukoille samanlaista mahdollisuutta kasvattaa taisteluvoimaansa alueella kuuden kuukauden ajan, mitä irakilaiset olivat tehneet.

Yksi ratkaisu tähän oli joukkojen kierrättäminen koulutuskomennuksilla Kuwaitissa sekä osan lakkautettujen yhtymien kaluston varastoimisesta Kuwaitiin ja Qatariin. Tämän nähtiin mahdollistavan divisioonan voiman keskittämisen jopa päivissä ja lisävoiman saamisen alueelle huomattavasti nopeammin, mitä vuonna 1990. Tämä on nähtävillä myös kenttäohjesäännön (*Field Manual 100-5 Operations*) vuoden 1993 versiossa, joka verrattuna vuoden 1986 vastineeseensa keskittyy huomattavasti enemmän joukkojen keskittämiseen.

Toinen huomattava lisäys vuoden 1993 ohjesäännössä oli sotaa alempiasteisten operaatioiden (*Operations other than war, OOTW*) merkityksen korostuminen. Nämä operaatiot sisälsivät laajan valikoiman erilaisia tehtäviä, kuten rauhanturvaaminen (*peacekeeping*), humanitäärisen avunannon (*humanitarian assistance*), terrorismin vastainen toiminta (*counterterrorism*) sekä vastakumouksellinen toiminta (*counterinsurgency*). Maavoimien näkökulmasta nämä operaatiot olivat mahdollisia, tosin täysimittaista sotaa vähemmän vaativia, tehtäviä. Näkemys oli, että koulutuksessa keskityttäisiin suorituskyvyn säilyttämiseen täysimittaisen sodan vaatimusten kannalta ja että näiden alempiasteisten operaatioiden vaatimuksiin joukko voitaisiin kouluttaa erikseen ennen kutakin komennusta.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 3

¹⁴⁵ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 3-4

4 IRAKIN SOTA

”Great commanders don’t decide all the time. They know when to keep their fingers out of the pie, and when they decide they made sure it was the important things with the biggest impact.” - Tuntematon ¹⁴⁶

4.1 Tausta

Persianlahden sodan jälkeen doktriinin ja yleisesti maavoimien kehityksen kohteena oli strategisen liikkuvuuden parantaminen. Maavoimat halusi itselleen paremman kyvyn projisoida voimaa globaalissa mittakaavassa, mitä se oli osoittanut vuonna 1990. Tärkeimmiksi tavoiksi saavuttaa tämä nähtiin meri- ja ilmakuljetuskyvyn parantaminen, materiaalin ennakkoon varastoiminen mahdollisille toimialueille sekä joukkojen uudelleen organisoiminen ja niiden kaluston ”keventtäminen”. Ongelmana strategisen liikkuvuuden kannalta oli, että raskaat yhtymät olivat liian raskaita mutta kevyemmiltä yhtymiltä puuttui raskaampien taistelunkestävyys ja tulivoima. Raskaiden yhtymien osalta päädyttiin ratkaisuun, jossa niiden taistelevia yksiköitä tukevaa infrastruktuuria kevennettiin, kun taas kevyemmille yhtymille luotiin uusia suorituskykyjä, kuten Javelin -panssarintorjuntaohjukset, joilla niiden taisteluvoimaa kyettiin lisäämään huomattavasti.¹⁴⁷

Persianlahden sodan päättymisen jälkeen, ennen Irakin sotaa, maavoimien doktriini koki kaksi päivitystä vuosina 1993 ja 2001. Vuoden 2014 valmistuneessa esiupeeerikurssin tutkielmassaan Antti Rajahalme kuvaa kattavasti näitä muutoksia. Rajahalmeen havaintojen mukaan erityisesti ensimmäisessä päivityksessä olivat nähtävillä Persianlahden sodan opit ja erityisesti tuon konfliktin keskeisimpiin kipukohtiin, joukkojen keskittäminen sekä logistiikka, otettiin huomattavasti kantaa vuoden 1993 doktriinin päivityksessä. Vuoden 2001 doktriinissa puolestaan korostui sotaa alemman asteisiin konflikteihin (*Military operations other than war, MOOTW*). osallistuminen. Lisäksi molemmissa päivityksissä korostui vaatimukset joukkojen osallistumisesta yhteisoperaatioihin niin muiden puolustushaarojen, kuin muiden kansalaisuuksien kanssa.¹⁴⁸

Vuonna 2001 julkaistussa doktriinissa Full Spectrum Operations operaatiot jaettiin neljään tyyppiin: hyökkäys, puolustus, vakauttaminen ja tukeminen (*offensive, defensive, stability,*

¹⁴⁶ Lacey, Jim: *Takedown: The 3rd Infantry Division’s Twenty-One Day Assault on Baghdad*. Naval Institute Press, Annapolis, Maryland, 2007, s. 15

¹⁴⁷ Brown, (2011), s. 98

¹⁴⁸ Rajahalme, (2014), s. 40-41 sekä Brown, (2011), s. 93

support operations). Hyökkäysoperaation tarkoituksena oli tuhota tai lyödä vihollinen, saavuttaa kiistaton voitto. Puolustusoperaatioissa torjutaan vihollisen hyökkäys, ostetaan aikaa, uudelleen järjestellään omia joukkoja tai luodaan edellytykset hyökkäyksen aloittamiselle. Puolustuksella itsessään ei katsottu mahdolliseksi saavuttaa ratkaisua, vaan sen tarkoituksena oli saavuttaa edellytykset esimerkiksi vastahyökkäykselle, jolla saataisiin jälleen aloite itselleen. Vakauttamisoperaatioissa turvataan omia kansallisia intressejä käyttämällä kehitysavun ja erilaisten yhteistyöprojektien kaltaisia toimia, jotta uhkaan kyetään vastaamaan poliittisella tasolla sekä informaatioulottuvuudessa. Tukemisoperaatioissa maavoimien joukkoja käytetään siviiliviranomaisten tukemiseen kotimaassa tai ulkomailla joko kriisiin valmistauduttaessa tai sen jo tuottaman kärsimyksen vähentämisessä. Vuoden 2001 ohjesäännön (*Field Manual*) mukaan joukon komentaja voi yhdistellä näitä erilaisia operaatiotyyppejä tai ”ketjuttaa” niitä haluamallaan tavalla täyttääkseen tehtävänsä sodassa tai sotaa alemman asteen konflikteissa.¹⁴⁹

4.2 Irakin valmistelut ja yhdysvaltalaisarviot

Ilma- ja maahyökkäysten alkaessa Yhdysvallat odotti irakilaiden toteuttavan Bagdadin puolustuksen laajalla alueella tai käynnistävän hyökkäyksen. Näihin toimiin kuuluisi joukkojen hajauttaminen, erikoisjoukkojen toiminta ja puolustusvalmistelut Bagdadin alueella. Kaikista vaarallimmaksi Irakin toimintavaihtoehdoksi arvioitiin hyökkäys Kuwaitin alueelle samaan aikaan, kun koalition joukot olisivat siirtymässä maahan. Todennäköisin vaihtoehto arvioitiin kuitenkin olevan puolustustaistelu laajalla alueella koko etelä-Irakin alueella, jossa irakilaisjoukkojen toiminta keskittyisi Bagdadiin johtavien pääteiden suuntaan. Lisäksi CENTCOM arvioi, että irakilaiset käyttäisivät alueiden tulvittamista keinona hidastaa koalition maajoukkojen etenemistä ja että tähän hidastamiseen yhdistettäisiin vaikuttaminen tykistöllä sekä lyhyen kantaman ohjusjärjestelmillä. Lisäksi irakilaiden epäiltiin pyrkivän horjuttamaan koalitiota poliittisella tasolla toteuttamalla ohjusiskuja Israeliin sekä mahdollisesti maan omaa kurdi- ja shiia -väestöä vastaan. Lopuksi epäiltiin, että kun koalition joukot lopulta lähestyisivät Bagdadia antaisi Irakin johto luvan kemiallisten aseiden käyttöön koalition joukkoja vastaan.¹⁵⁰

Kovimmat taistelut arvioitiin käytäväksi Bagdadin alueella, jossa irakilaisjoukkojen arvioitiin taistelevan lujasti paremmin varustelluilla joukoillaan. Muualla maassa puolestaan joukkojen suorituskyky ja taistelutahto arvioitiin hyvinkin vaihtelevaksi. Kaiken kaikkiaan koalition so-

¹⁴⁹ United States Department of Army: *Field Manual 3-0 Operations*. Washington, D.C., 2001, s. 1-14 - 1-16

¹⁵⁰ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 69-70

danjohto arvioi, että huolimatta varsinaisten hyökkäävien joukkojen vähyydestä, ne kykenisivät voittamaan Irakin turvallisuusjoukot kiistattomasti ja nopeasti.¹⁵¹

Irakin asevoimien vähäiset puolustusvalmistelut johtuivat ilmeisesti hallinnon, ja maan johtajan Saddam Husseinin, keskittymisestä torjumaan ennemmin sisäisiä levottomuuksia ja todennäköiseksi arvioituja kansannousuja. Lisäksi Hussein arvioi koalition hyökkäyksen epätodennäköiseksi useiden kuukausien ajan. Mikäli koalitio hyökkäisi, sen uskottiin ennemmin ottavan haltuunsa tärkeitä alueita ja kohteita, ei välttämättä kaatavan koko hallitusta. Kaiken kaikkiaan irakilaiset odottivat samankaltaista laajaa ilmatoimintavaihetta, kuin vuonna 1991 ja että tämän laajan ilmatoiminnan takia maajoukot eivät toteuttaisi kovinkaan laajamittaisia operaatioita. Irakin johdon tarkoituksena oli saada ostettua omilla maajoukoillaan tarpeeksi aikaa sille, että kansainvälinen yhteisö saataisiin Irakin puolelle ja vetoamaan koalition sen hyökkäyksen lopettamiseksi.¹⁵²

Kun joukkoja alettiin ryhmittää koalition hyökkäyksen varalta, oli Husseinin arvio, että hyökkäys suuntautuisi lännestä Jordanian suunnasta siitäkin huolimatta, että Yhdysvaltojen ja koalition joukkojen voima etelässä Kuwaitissa kasvoi jatkuvasti. Siinä missä suurin osa Tasavaltalaiskaartin joukoista ryhmitettiin vastaamaan tähän arvioituun hyökkäykseen lännen suunnassa, ryhmitettiin monet tavanomaisista armeijan joukoista idän suuntaan. Perusteena tälle idän suunnan ryhmittämiselle oli ilmeisesti pelko siitä, että Iran pyrki hyödyntämään tilannetta ja hyökkäämään. Loppujen lopuksi Hussein ja armeijan johto jakoivat Irakin neljään vyöhykkeeseen: pohjoinen, keskinen, keski-Euftrat ja etelä.¹⁵³

Pohjoisessa Mosulin ja Kirkukin alueilla olivat 5. ja 1. armeijakunta suojaamassa Turkin vastaista rajaa sekä pohjoisen öljykenttiä. Kahden armeijakunnan kokonaisvoima oli kahdeksan divisioonaa, joista kaksi oli raskaita mekanisoituja divisioonia. Bagdad sijoittui keskiselle vyöhykkeelle ja sen suojana oli Tasavaltalaiskaartin joukkoja sekä Irakin armeijan 2. armeijakunta, joka oli ryhmittynyt Bagdadin itäpuolelle valmistautuen erityisesti Iranin tai sen tukemien hallituksen vastaisten joukkojen toimintaan. Armeijakunnalla oli käytössään kaksi jalkaväkidivisioonaa ja yksi panssaroitu divisioona. Keski-Euftratin vyöhykkeellä oli ainoastaan erikoisjoukkoja (*Quds*) sekä Ba'ath puolueen aseellisia joukkoja.¹⁵⁴

¹⁵¹ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 70

¹⁵² Rayburn & Sobchak, (2019), s. 70

¹⁵³ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 83

¹⁵⁴ Cordesman, H., Anthony: *The Iraq War - Strategy, Tactics and Military Lessons*. Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C., 2003, s. 45-46

Eteläisellä vyöhykkeellä olivat Irakin armeijan 3. ja 4. armeijakunta, joilla oli yhteensä kuusi divisioonaa, joista kaksi oli raskaita mekanisoituja divisioonia. Kuten muutkin tavanomaisen armeijan joukot, ne varautuivat ennemmin torjumaan Iranin mahdollista hyökkäystä idän suunnalta kuin koalition joukkoja etelästä sekä valvomaan alueen shiia-väestöä. Tasavaltalaiskaartin seitsemästä divisioonasta neljä oli ryhmittynyt Bagdadin alueelle tai sen pohjoispuolelle ja ne valmistautuivat suojaamaan Bagdadia, torjumaan hyökkäykset Turkin tai Iranin suunnista ja tarvittaessa toimimaan kurdiväestöä vastaan. Kolme divisioonaa toimi etelä-Irakissa valmistautuen torjumaan hyökkäykset Iranin suunnasta ja toimimaan mahdollista koalition maahyökkäystä vastaan ja yhteistoiminnassa alueella olevien 3. ja 4. armeijakunnan kanssa tukahduttamaan mahdollisen shiia-väestön kansannousun.¹⁵⁵

Yhdysvaltojen arvio irakilaisjoukkojen sijoittumisesta oli, että pohjoisessa olisi 14 divisioonaa, keski-Irakissa kolme divisioonaa ja eteläisessä Irakissa kuusi divisioonaa. Näiden lisäksi ainakin kolme Tasavaltalaiskaartin divisioonaa olisi ryhmittynyt Bagdadin alueelle ja useita muita sen lähialueille sekä pohjoisen kurdialueille.¹⁵⁶

Kuten sanottu, Irakin johto odotti vuoden 1991 kaltaista, laajaa ilmapommituskampanjaa. Arvioiden mukaan kohteena olisivat maan johto (Hussein itse), ilmapuolustus- ja johtamisjärjestelmät, kommunikaatioinfrastruktuuri ja koalition epäilemät joukkotuhoaseiden varastointi- ja valmistusalueet. Tämän pommituskampanjan arvioitiin lamauttavan irakilaisten joukot tai ainakin kiistävän niiden liikkumisen vapauden, joten Hussein antoi käskyn varastoida aseita, ampumatarvikkeita ja muuta kalustoa eri puolille irakilaiskaupunkeja. Tarvikkeiden varastoinnin lisäksi suunniteltiin sekä pohjoisten että eteläisten öljykenttien tuhoamista, jotta koalition maajoukkojen etenemistä saataisiin hidastettua. Tämän lisäksi annettiin käsky vahventaa puolustusta aktivoimalla erilaisia puolisolitaallisia joukkoja, kuten valtaa pitävän Ba'ath puolueen aseellinen siipi sekä Fedayeen -joukot. Näitä joukkoja oli ilmeisesti tarkoitus käyttää erityisesti maan sisäisiä levottomuuksia vastaan mutta myös sissitoiminnan kaltaisesti koalition joukkoja vastaan niiden syvyydessä ja sivustoissa.¹⁵⁷

Huolimatta siitä, että Saddam Hussein epäili koalition, ja Yhdysvaltojen, käyttävän erityisesti ilma-asettaan irakilaisten lyömiseen maajoukkojen toteuttaessa ainoastaan hyvin rajoitettuja operaatioita arvioi maan sotilasjohto erilaista taisteluiden kulkua. Asevoimien johdossa arvioi-

¹⁵⁵ Cordesman, (2003), s. 46-47 sekä Rayburn & Sobchak, (2019), s. 83

¹⁵⁶ Cordesman, (2003), s. 45

¹⁵⁷ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 71

tiin, että Yhdysvallat käyttäisi huomattavasti ilmarynnäköjoukkoja, psykologisia sodankäynnin menetelmiä sekä erityisesti teknologisesti yliveraisten joukkojensa liikettä Bagdadin nopeaan valtaamiseen. Asevoimien ylin johto uskoi, että hyökkäävät joukot välttäisivät valtaamasta konalaisia kaupunkeja ja sitoutumista asutuskeskustaisteluun vaan keskittyisivät ennemmin keskeisten reittien hallintaan, siten katkaisten kaupunkien huolto- ja täydennysyhteydet ja käytännössä saartaen ne.¹⁵⁸

Kuten Hussein, myös armeijan johto arvioi, että hyökkäys alkaisi laajalla ilmatoimintavaiheella ja sitä seuraisi maajoukkojen hyökkäys. Koska arviot ilma-aseen käytön kohteista olivat samat, kuin mitä Hussein itse arvioi, oli tarkoituksena minimoida tappiot joukkojen hajauttamisella. Tämä hajauttaminen koskisi niin joukkoja ja tarvikkeita kuin myös johtamisjärjestelmää. Maa-hyökkäyksen odotettiin seuraavan ilmatoimintavaihetta kolmesta suunnasta: pohjoisesta, etelästä ja lännestä. Pohjoisen hyökkäyksen arvioitiin etenevän valtateiden suunnasta Mosulista ja Kirkukista etelään. Lännessä hyökättäisiin Rutbahin ja Ramadin kautta ja sitä tuettaisiin lounaasta Karbalan kautta tulevalla hyökkäyksellä. Eteläisen hyökkäyksen uskottiin suuntautuvan Basrahiin ja jakautuvan siitä Amarahin ja Nasiriyahin suuntiin ja yhtyvän jälleen Kutissa, josta hyökkäys jatkuisi Tigris-joen suunnassa kohti Bagdadia. Kuitenkin siinä missä Hussein oli uskonut näiden liikkeiden vievän koalition joukoilta kuukausia, uskoi armeijan johto sen tapahtuvan viikoissa.¹⁵⁹

4.3 Operaatio Iraqi Freedom

Persianlahden sodan jälkeen Irakin ja Yhdysvaltojen välit olivat pysyneet kireinä. Irakiin asetettua lentokieltoaluetta valvoneita Yhdysvaltojen lentokoneita oli tulitettu, mikä puolestaan oli johtanut kostoiskuihin, jotka ajan myötä rapauttivat Irakin ilmapuolustus- ja johtamisjärjestelmät sekä tuhosivat maan jäljellä olevat ilmavoimat. Vuoden 1991 sodan jälkeen Yhdysvaltojen joukkoja myös kierrätettiin säännöllisesti harjoituskomennuksilla Kuwaitissa, aluksi pataljoonan vahvuisina mutta tilanteen kiristyessä vuoden 2002 aikana joukon kokoa kasvatettiin priikaatiin. Kuten aiemmin todettu pyrittiin Persianlahden sodan jälkeen joukkojen keskittämistä tarvittaessa nopeuttamaan muun muassa varastoimalla kalustoa mahdollisille konfliktialueille tai niiden lähelle. Vuonna 2002 Yhdysvalloilla oli Kuwaitin, Qatarin ja Diego Garciaan varastoituna tarvittava kalusto aina divisioonan tarpeisiin asti. Tämä varastoitu materiaali nopeutti huomattavasti alueelle keskitettävän 3. Jalkaväkidivisioonan valmistautumista. 3. Jalkaväkidivi-

¹⁵⁸ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 71-73

¹⁵⁹ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 73

sioonan joukoista alueella ensimmäisenä oli 2. prikaati ja joulukuussa 2002 tehtiin päätös koko divisioonan keskittämisestä. Divisioonan joukot aloittivat siirtymisen kotimaasta 6.1.2003 ja alueelle saavuttuaan ne olivat kalustettu ja valmiina tunneissa. Yksittäisen komppanian valmiiksi saattaminen Kuwaitiin saapumisen jälkeen kesti noin 12 tuntia. Lisäksi varastoidusta kalustosta kyettiin tukemaan myös myöhemmin paikalle saapuneen 1. Merijalkaväkidivisioonan varustamista¹⁶⁰

Operaatio Iraqi Freedomin välittömin syy oli Saddam Husseinin kieltäytyminen yhteistyöstä vuoden 1991 Persianlahden sodan jälkeen asetettujen Yhdistyneiden kansakuntien tarkastusryhmien kanssa. Näiden tarkastusryhmien perimmäinen tarkoitus oli estää Irakia saamasta käsiinsä joukkotuhoaseita, joita ainakin Yhdysvaltojen johdossa maan epäiltiin joko varastoivan tai ainakin kehittävän. Joukkotuhoaseiden valmistamisen ja varastoinnin lisäksi Yhdysvallat pelkäsi, että Irak myös varustaisi al-Qaidaa ja muita terroristijärjestöjä kyseisillä aseilla.¹⁶¹

Yhdysvaltojen puolustusministeri Donald Rumsfeld linjasi operaatio Iraqi Freedomin (OIF) tavoitteet seuraavasti:

- Päättää Saddam Husseinin hallinto.
- Löytää, eristää ja tuhota Irakin joukkotuhoaseet.
- Etsiä, vangita ja poistaa maassa olevat terroristijärjestöt.
- Saada tiedustelutietoa kansainvälisistä terroristiverkostoista.
- Saada tiedustelutietoa ”kansainvälisestä laittomien joukkotuhoaseiden verkostosta”.
- Lopettaa kansainväliset pakotteet ja tuottaa välitöntä humanitääristä apua sitä tarvitseville Irakin kansalaisille.
- Turvata Irakin öljyvarannot, jotka kuuluvat sen kansalaisille.
- Auttaa Irakin kansalaisia luomaan edellytykset siirtymiseksi edustukselliseen itsehallintoon.¹⁶²

Huolimatta siitä, että operaatio Iraqi Freedomiin otti osaa huomattavasti pienempi määrä sotilaita, kuin operaatio Desert Stormiin 12 vuotta aikaisemmin, maasodan alettua koalition hyökkäys eteni hyvin nopeasti. 3. Jalkaväkidivisioonaa hyökkäsi Eufrat -joen länsipuolta kohti Bagdadia ja ensimmäisen vuorokauden aikana eteni Kuwaitin vastaiselta rajalta 200 mailia (noin

¹⁶⁰ Brown, (2011), s. 230-231 sekä s. 394-395

¹⁶¹ Brown, (2011), s. 230

¹⁶² Cordesman, (2003), s. 65-66

320 km) An Najafin kaupunkiin. 4.4.2003 3. Jalkaväkidivisioona valtasi Saddam Husseinin kansainvälisen lentokentän (myöhemmin Bagdadin kansainvälinen lentokenttä) ja 5.-7.4.2003 se taisteli Bagdadin keskustassa. Samanaikaisesti 3. Jalkaväkidivisioonan hyökkäyksen kanssa iskuportaan toinen yhtymä, Merijalkaväen divisioona, otti haltuunsa Rumaylahin öljykentät sekä eteni kohti Bagdadia Eufrat- ja Tigris -jokien välisellä alueella. 4. Jalkaväkidivisioonan oli tarkoitus avata pohjoinen rintama Turkin suunnasta mutta joutui siirtymään Kuwaitiin Turkin kiellettyä alueensa käytön. 4. Jalkaväkidivisioonan puuttuminen taistelusuunnitelmasta korvattiin 173. Maahanlaskuprikaatin maahanlaskulla Kurdistanin alueelle, jossa se yhdessä kurdien Peshmerga -joukkojen kanssa avasi puuttumaan jääneen pohjoisen rintaman.¹⁶³ Koko hyökkäyksen eteneminen on esitelty tämän tutkielman liitteessä 4.

Irakilaisjoukoista tavanomaiset joukot tuhottiin tai ne hajaantuivat koalition joukkojen hyökkäyksen edestä. Koalitio kohtasi huomattavasti enemmän haasteita Tasavaltalaiskaartin sekä Fedayeen- ja muiden aseellisten joukkojen toiminnasta näiden yksiköiden hyökätessä erityisesti koalition huoltokuljetuksia vastaan sekä sitoessa koalition joukkoja taisteluihin asutuskeskusten alueella. Lisäksi nämä joukot käyttivät usein siviilivaatteita sekä hyökkäsivät koalition joukkoja vastaan siviilikohteiden, kuten moskeijoiden, koulujen ja sairaaloiden, suojista.¹⁶⁴

Bagdadin valtaamiseen mennessä koalitio oli menettänyt 83 yhdysvaltalaista ja 19 isobritannialaista kaatuneina sekä 284 yhdysvaltalaista ja 36 isobritannialaista haavoittuneina. Hyökkäystä alusta asti vaivanneet huollolliset ongelmat olisivat käyneet vain pahemmiksi, mikäli taistelut olisivat vielä jatkuneet yhtä intensiivisinä.¹⁶⁵

4.4 3. Jalkaväkidivisioona

Yhdysvaltojen maavoimista operaatio Iraqi Freedomiin osallistui 5. Armeijakunta (*V Corps*). Armeijakunnan pääosat muodostivat 3. Jalkaväkidivisioona, 101. Maahanlaskudivisioona sekä 11. Lentorykmentti. Armeijakunnan varsinaisen iskuvoiman muodosti 3. Jalkaväkidivisioona, johon kuului kolme prikaatin taisteluosastoa (*brigade combat team, BCT*), ratsuväkipataljoona (*cavalry squadron*), divisioonan tykistö, pioneeriprikaati, viestipataljoona sekä divisioonan huollolliset yksiköt.¹⁶⁶

¹⁶³ Brown, (2011), s. 232, 234 sekä Rayburn & Sobchak, (2019), s. 81

¹⁶⁴ Brown, (2011), s. 233-234

¹⁶⁵ Brown, (2011), s. 234

¹⁶⁶ Tisserand III, B., John: *U.S. V Corps and 3rd Infantry Division (Mechanized) During Operation Iraq Freedom Combat Operations (Mar-Apr 2003) Volume III: Network Centric Warfare Insights*. U.S. Army War College, Carlisle Barracks, PA, 2003, s. 27

Alkuperäiseksi hyökkäyksen alkamisajankohdaksi oli määritetty 21.3.2003 kello 21.00 ja siihen liittyen 3. Jalkaväkidivisioonan kärkiyksiköt, kolme prikaatia, siirtyivät lähtöasemiinsa noin viidestä seitsemään kilometrin päähän Irakin rajasta 20.3.2003 illan aikana yhdessä 101. Maahanlaskudivisioonan (*101st Airborne Division*) sekä 1. Merijalkaväen taisteluosaston (*Marine Expeditionary Force, MEF*) joukkojen kanssa. Jo ennen iskuportaan siirtymistä pioneerijoukot sekä paikalliset sopimusurakoitsijat raivasivat panssariesteitä sekä miinoitteita Kuwaitin puolelta rajaa. Iskuportaan joukkojen oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus pysyä asemissaan yhdestä kahteen vuorokautta ennen hyökkäyksen alkua, antaen ilmavoimille ainakin vuorokauden aikaa toteuttaa ennalta suunnitellut hyökkäyksensä irakilaiskohteita vastaan ja yrittää ilmaiskulla eliminoida maan johto, erityisesti Saddam Hussein. Koska nämä ilmaiskut 19.3.2003 aikana eivät tuottaneet haluttua lopputulosta, Husseinin tappamista, maajoukoille annettiin käsky aloittaa hyökkäyksensä aiottua aikaisemmin. Ensimmäiset yksiköt ylittivät rajan 21.3.2003 noin kello 04.00. Maahyökkäyksen aikaistaminen johti siihen, ettei ilmatoimintaa kyetty suunnittelemaan uudestaan ja synkronoimaan maajoukkojen liikkeen kanssa, jolloin varsinainen maahyökkäystä tukeva ilmatoiminta alkoi kello 21.00 21.3.2003, noin 17 tuntia maahyökkäyksen alkamisen jälkeen.¹⁶⁷

Iskuportaan hyökkäys käynnistyi aamuyöllä 21.3.2003 noin kello 04.00 usean tulipatterin ampumalla tulivalmistelulla, jossa ammuttiin yhteensä 450 kappaletta 155 mm kranaatteja havaittuihin irakilaisasemiin. Tuli-iskusta selvinneet asemat lamautettiin hyökkäystä tukemaan keskitettyjen taisteluhelikopterien rynnäköillä. Tulivalmistelun suojin ennalta valmisteltujen hyökkäysreittien panssariesteet raivattiin pioneerijoukkojen toimesta myös Irakin puolella. Ensimmäisenä hyökännyt 3. Jalkaväkidivisioonan 1. prikaati (*1st Brigade Combat Team, BCT*) alkoi levittäytyä Irakin puolelle rajaa, tehden samalla tilaa ja suojaen takaa tulevan kolmannen prikaatin taisteluunvedon Tallilin lentokentän suuntaan. Ensimmäisen prikaatin vasemmalla puolella lounaassa toinen prikaati hyökkäsi samanaikaisesti rajan ylitse ja aloitti etenemisen kohti tavoitettua Samarran kaupunkia, lähes 200 mailin (noin 320 km) päässä rajasta. Iskuportaan takana siirtyivät divisioonan loput osat sekä divisioonasta irrallisia osia, kuten huoltoa.¹⁶⁸

Irakilaiset olivat varautuneet siihen, että koalition hyökkäys alkaisi vuoden 1991 tapaan pitkällisellä ilmatoimintavaiheella, johon mahdollisesti liittyisivät rajoitetut maaoperaatiot. Rayburnin

¹⁶⁷ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 84-85 vrt. Lacey, (2007), s. 31. Lacey mukaan 1. prikaati ylitti rajan jo 20.3.2003 klo 02:00 alkaen kun taas Rayburn & Sobchak, (2019) ilmoittavat ajankohdaksi 21.3.2003 noin klo 04:00. Cordesman, (2003), s. 64. Ei anna maahyökkäyksen alkamiselle tarkkaa ajankohtaa. Hosmer, (2007), s. 75. Maahyökkäys alkoi 20.3.2003. Nämä eroavaisuudet voitaneen tulkita johtuvan epäselvyydestä siitä, mikä lasketaan hyökkäyksen alkamiseksi ja mikä joukon liikkeeksi esimerkiksi hyökkäys- tai lähtöasemaan.

¹⁶⁸ Lacey, (2007), s. 32 sekä Rayburn & Sobchak, (2019), s. 84-85

ja Sobchakin mukaan maahyökkäyksen aikaistaminen ja jättäminen ilman merkittävää ilmatukea yllätti niin Irakin sodanjohdon, kuin maan eteläosaan ryhmitetyt joukotkin. Millään tasolla irakilaiset eivät olleet osanneet odottaa maahyökkäystä ilman ilmapommituksia, mikä mahdollisti iskuportaalle yllätyksen suoman edun erityisesti taktisella tasolla. Tämä yllätys johti siihen, että koalition iskuportaan joukot kohtasivat huomattavasti odotettua vähäisempää vastustusta, sillä etelä-Irakiin ryhmitetyt Irakin armeijan 11. Jalkaväki- ja 51. Mekanisoituvivisioona eivät kyenneet kuin hyvin epäjärjestyneeseen ja satunnaiseen puolustustaisteluun.¹⁶⁹

3. Jalkaväkidivisioonan suunnitelmana oli hyökätä Eufrat -joen länsipuolta hyödyntäen alueen tasaista aavikkomaastoa ja edetä näin parasta mahdollista vauhtia. Kaikkein syvimmällä aavikolla hyökkäsi divisioonan ryhmityksessä vasemmalla 2. prikaati. 2. prikaati oli keskitetty alueelle jo syyskuussa 2002 ja se oli käyttänyt huomattavan paljon aikaa harjoitellen etenemistä ja taistelua koko voimallaan aavikko-olosuhteissa ja kerännyt itselleen arvokasta kokemusta mekanisoidun joukon huoltamisesta hyökätessä pitkiä etäisyyksiä. Suunnitelmansa mukaan divisioonan oli tarkoitus lamauttaa tai kiertää havaittu vihollinen ja ainoastaan pysähtyä taistelemaan vain pakottavassa tilanteessa. Divisioonan liike pysäytettäisiin päivän tai parin välein joukkojen huoltamiseksi. Tällaisella nopealla hyökkäyksellä oli tarkoitus edetä aina Karbalaan asti, josta divisioona jatkaisi hyökkäystään Bagdadiin koko voimallaan.¹⁷⁰

Kaiken kaikkiaan rajan ylitti 10 000 ajoneuvoa, joista suurin osa ei kuulunut 3. Jalkaväkidivisioonan eikä ollut sille alistettuna, nämä joukot vain hakivat omaan liikkeeseensä suojaa divisioonan tulivoimasta. Valtava ajoneuvomäärä johti väistämättä ruuhkautumiseen rajan ylityksessä ajoneuvojen juutuessa hiekkaan tai niiden moottorien pettäessä. Iskuportaan joukkojen osalta tämä tarkoitti sitä, että niiden telakalustolla liikkuvat iskevät osat jatkoivat hyökkäystään kohti tavoitteitaan, tarkoitus oli päästä mahdollisimman syvälle Irakiin mahdollisimman nopeasti. Iskuportaan joukkojen pyörillä liikkuvat huollon osat jätettiin taakse etenemään omaan tahntiinsa ja ottamaan iskuportaan joukot kiinni, kun siihen pystyisivät.¹⁷¹

Iskuportaan joukkojen odotettiin lyövän tai kiertävän ilmaiskuilla lamautetut ja karkaamisista kärsivät irakilaisjoukot etelä-Irakissa ja etenevän nopeasti kohti raskaampia Tasavaltalaiskaartin joukkoja, jotka suojaisivat tärkeimpiä Bagdadiin johtavia reittejä syvemmillä Irakissa. Koalition etenemistä kuitenkin hidasti sitoutuminen taisteluun Fedayeen -taistelijoiden ja muiden

¹⁶⁹ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 85

¹⁷⁰ Keegan, John: *The Iraq War*. Hutchinson, London, 2004, s. 145 sekä Lacey, (2007), s. 36-38

¹⁷¹ Lacey, (2007), s. 32-35

puolisotilaallisten joukkojen kanssa kierrettäviksi aiottujen asutuskeskusten alueella. Jotta kärjessä hyökkäävät kaksi yhtymää kykenisivät jatkamaan etenemistään, joutui koalition johto sitouttamaan suuren osan reservissä olevista 82. ja 101. maahanlaskudivisioonien joukoista huoltoreittien suojaamiseen etelä-Irakissa. Tämä johti taisteluihin asutuskeskusten alueilla, joihin 5. armeijakunnan (*V Corps*) komentajan, kenraaliluutnantti William Wallacen, mukaan ei varsinaisesti oltu varauduttu.¹⁷²

Taistelujen keskittyminen asutuskeskuksiin johtui irakilaiden yrityksistä saada yhdysvaltalaisjoukot epäedulliseen asemaan. Irakin asevoimat hylkäsivät jo sodan alkuvaiheessa yritykset koalition joukkojen haastamisesta avoimessa taistelussa panssaroiduilla joukoilla johtuen Yhdysvaltojen aktiivisesta ja tehokkaasta ilmatoiminnasta sekä lähitulituen käytöstä. Koska Yhdysvaltojen ilma-ase teki joukkojen toiminnasta avoimessa maastossa käytännössä mahdotonta, hakivat joukot suojaa rakennetulta alueelta.¹⁷³

Esimerkkinä yhdysvaltalaisjoukkojen toiminnasta asutusalueella voidaan pitää 3. Jalkaväkidivisioonan 3. prikaatin taistelua Nasiriyahin kaupungissa. Noin 160 km päässä rajasta sijaitsevassa kaupungissa sijaitsi Tallilin lentoasema, joka oli 3. prikaatin ensimmäinen varsinainen tavoite. Prikaatin alkuperäinen suunnitelma oli tiedusteluosillaan suojata pääosien ryhmittymisen hyökkäykseen ja vallata hyökkäyksellä lentokenttä sekä kaupungin pohjoispuolella sijaitsevat Eufrat-joen ylittävä silta. Prikaati sai kuitenkin tehtäväksi toteuttaa hyökkäyksen mahdollisimman nopeasti, joten se aloitti hyökkäyksen ensimmäisenä saapuneella taisteluhelikopterien tukemalla panssaripataljoonallaan. Tarkoituksena oli kasvattaa taisteluvoimaa sitä mukaan, kun takana marssivat jalkaväkipataljoonat ja patteristot saapuisivat alueelle.¹⁷⁴

Itse taistelussa taisteluhelikoptereilla tuhottiin havaitut irakilaiden vaunut ja panssarivaunujen tukema jalkaväki tarkasti rakennukset ja niitä ympäröivät alueet. Tavoitteena ollut silta otettiin haltuun, jonka jalkaväki vaunujen suojaamana tarkasti ennen varsinaisten pioneerijoukkojen tuomista alueelle.¹⁷⁵

Samanaikaisesti sillan valtaamisen kanssa toteutettiin myös lentokentän valtaaminen jalkaväkipataljoonan hyökkäyksellä. Kahdella samanaikaisella hyökkäyksellä oli tarkoitus eristää Nasiriyahissa sijaitseva Irakin armeijan 11. divisioonan komentopaikka. Onnistuneen eristämisen

¹⁷² Cordesman, (2003), s. 63-64 sekä Rayburn & Sobchak, (2019), s. 81

¹⁷³ *Third Infantry Division (Mechanized) After Action Report Operation IRAQI FREEDOM*, s. 21-22

¹⁷⁴ Lacey, (2007), s. 46-48

¹⁷⁵ Lacey, (2007), s. 49-51

jälkeen hyökänneitä pataljoonia käytettiin toteuttamaan hyökkäys kahdesta suunnasta erityisiin jääneitä 11. divisioonan osia vastaan. Irakilaisjoukot lyötiin taistelupanssarivaunujen, tykistön ja ilma-aseen yhteiskäytöllä seuraavan vuorokauden aikana.¹⁷⁶

3. Jalkaväkidivisioonan taistelut osoittivat, että vaikka mekanisoitua joukkoa ei aikaisemmin ole nähty kovin tehokkaana toimijana rakennetulla alueella, se kykenee toteuttamaan tietynlaisia tehtäviä toimintaympäristössä hyvinkin tehokkaasti. Näitä tehtäviä divisioonan oman raportin (*After Action Report, AAR*) mukaan ovat: vihollisen sitominen, liikkeen estäminen, iskut, valtaaminen, eristäminen, saartaminen ja alueiden tarkastaminen (*fix, block, raid, seize, isolate, contain, clear*). Hyökkäyksensä aikana divisioona esti liikkeen kaupunkeihin ja niistä ulos estäen näin vihollisjoukkojen pakenemisen ja lisävoiman saapumisen. Iskuja toteutettiin joko vihollisen tuhoamiseksi tai tiedustelutietojen hankkimiseksi myöhempää hyökkäystä varten. Mekani-soitujen joukkojen toiminnassa korostuivat sen kaluston tarjoama tulivoima ja suoja, jotka mahdollistivat tärkeiden maastonkohtien haltuun ottamisen ja siten irakilaisjoukkojen eristämisen ja lyömisen. Tällä tavoin toimimalla 3. Jalkaväkidivisioonan prikaatit onnistuivat tarkastamaan ja valtaamaan hyvinkin laajoja kohteita, kuten Bagdadin kansainvälinen lentokenttä, taistellen samaan aikaan sekä rakennetulla alueella, kuin sen lähialueillakin.¹⁷⁷

4.4.1 Bagdadin valtaaminen

24.3.2003 alkanut hiekkamyrsky pysäytti koalition hyökkäyksen toistaiseksi. Tauko hyökkäyksen etenemisessä mahdollisti 5. Armeijakunnalle tilanteen uudelleen arvioinnin sekä tilaisuuden selvittää tilannekuvaa CENTCOM:in tasalle asti. 5. Armeijakunnan tärkeimpiä tavoitteita hyökkäyksen jatkuessa olisi Bagdadin kansainvälisen lentokentän valtaaminen ennen hyökkäyksen jatkamista itse Bagdadiin. Koska 3. Jalkaväkidivisioona oli edennyt arvioitua huomattavasti nopeammin, päätettiin 26.3.2003 että sitä käytettäisiin lentokentän valtaamiseen, toisin kuin alun perin suunniteltuja maahanlasku- ja erikoisjoukkoja. 3. Jalkaväkidivisioona ohitti Karbalan kapeikkoalueen 1.- 2.4.2003 ja kolmen prikaatinsa kootulla toiminnalla tuhosi alueella olevan Tasavaltalaiskaartin Medina Divisioonan joukot. Seuraavana päivänä 3.4.2003 divisioona oli valmis aloittamaan hyökkäyksensä kohti lentokenttää ja Bagdadia.¹⁷⁸

¹⁷⁶ Lacey, (2007), s. 51-52

¹⁷⁷ *Third Infantry Division (Mechanized) After Action Report Operation IRAQI FREEDOM*, s. 21-22

¹⁷⁸ Cordesman, (2003), s. 88 sekä Rayburn & Sobchak, (2019), s. 91-97

3. Jalkaväkidivisioona aloitti hyökkäyksensä lentokentälle 3.4.2003 illalla tulivalmistelun turvin. Kello 23.00 mennessä divisioonan joukot olivat läpäisseet lentokenttää ympäröivän muurin ja 1. prikaatin joukot alkoivat tarkastaa lentokentän aluetta sekä raivata puolustajien alueelle pystyttämiä esteitä. Alueelle ryhmittyneet Tasavaltalaiskaartin joukot sekä puolisosilaalliset joukot olivat valmistelleet alueelle kattavan tunneli- ja tuliasemaverkoston, joista käsin ne pystyivät käymään kiivasta puolustustaistelua. Kaiken kaikkiaan rajut taistelut jatkuivat lentokentällä kaksi vuorokautta mutta 5.4.2003 se oli 3. Jalkaväkidivisioonan hallussa ja sen lännessä kourannut 2. prikaati päästiin suuntaamaan lentokentän kautta kohti Bagdadia.¹⁷⁹

5. armeijakunnan alkuperäinen suunnitelma oli pyrkiä Bagdadin hallitsemiseen ulkopuolelta käsin ilman, että joukkoja vietäisiin itse kaupunkiin. Tämä oli tarkoitus toteuttaa perustamalla tukeutumisalueita kaupungin ulkopuolelle ja toteuttaa niistä käsin panssaroituja hyökkäyksiä ja pakottaa siten Irakin johto antautumaan tai pakenemaan.¹⁸⁰

5.4.2003 aamulla 3. Jalkaväkidivisioonan 2. prikaati aloitti ensimmäisen hyökkäyksensä Bagdadin lounaisosien lävitse. Prikaati kohtasi järjestäytymättömästä ja sekalaisista joukoista koostuvasta puolustuksesta huolimatta raskasta tulitusta. Lukuisista väijytyksistä huolimatta prikaati pääsi etenemään Rashidin kaupunginosan lävitse aina Bagdadin lentokentälle asti, missä se liittyi muiden divisioonan joukkojen yhteyteen. Prikaatin komentaja, eversti Perkins, arvioi hyökkäyksensä jälkeen, etteivät irakilaiset kyenneet enää järjestämään tehokasta vastarintaa mutta taistelisivat siitä huolimatta kovasti.¹⁸¹ Saman päivän aikana 1. prikaati valtasi palatsin, jonka oletettiin olevan paikallinen Tasavaltalaiskaartin komentopaikka. Cordesmanin mukaan päivän aikana divisioonan kolme prikaatia tuhosivat 30 sotilas- ja 30 muuta ajoneuvoa, kolme T-72 taistelupanssarivaunua sekä kolme panssaroitua miehistönkuljetusajoneuvoa.¹⁸²

Kuten maaliskuun aikana etelä-Irakin kaupunkien osalta, myös Bagdadissa pyrittiin kaupungin eristämiseen. Tähän liittyen 3. Jalkaväkidivisioonan 3. prikaati toteutti hyökkäyksen kaupungin länsiosien lävitse tavoitteenaan tärkeiden siltojen haltuun ottaminen kaupungin pohjoispuolella. 6.4.2003 iltaan mennessä 3. prikaati oli hyökännyt ja lyönyt alueella olevat Tasavaltalaiskaartin Hamurabi Divisioonan joukot ja ottanut sillat haltuun näin eristäen Bagdadin pohjoisesta mahdollisesti saapuvilta vahvistuksilta sekä estäen kaupunkiin jääneitä joukkoja pakenemasta. Hyökkäyksensä jälkeen 3. prikaati joutui seuraavien 60 tunnin aikana jatkuvien hyökkäysten

¹⁷⁹ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 97

¹⁸⁰ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 99

¹⁸¹ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 100-101

¹⁸² Cordesman, (2003), s. 103

kohteeksi irakilaisien yrittäessä murtautua ulos saarretusta kaupungista. Rayburn ja Sobchak kuvaavat näitä taisteluita yksiksi sodan kiivaimmista.¹⁸³

3. prikaatin kiivas vastarinta vallatuilla silloilla mahdollisti sen, että 2. prikaatilla oli aikaa valmistella uusi hyökkäys kaupungin läpi, jonka se toteutti 7.4.2003. Vaikka hyökkäyksen oli tarkoitus olla samanlainen, kuin kaksi päivää aiemmin toteutettu, saavutti 2. prikaati Bagdadin keskustan ja pystyi pitämään saavuttamansa asemat samanaikaisesti toteutetun 1. prikaatin tukihyökkäyksen ansiosta.¹⁸⁴ 2. prikaatin onnistunut taistelu johti siihen että divisioona pystyi nyt toteuttamaan operaatioita sekä kaupungin pohjois- että eteläpuolella sekä pitämään saavuttamansa asemat kaupungin sisällä ja torjumaan seuraavien päivien irakilaisien vastahyökkäykset.¹⁸⁵

3. Jalkaväkidivisioonan hyökkäyksistä Bagdadin lävitse, jotka saivat nimen ”Thunder Run”, on huomattava, että ne sotivat ylemmän johtoportaalle eli 5. armeijakunnan toiminta-ajatusta vastaan. 5. armeijakunnan tarkoitus oli, kuten aiemmin mainittu, saartaa kaupunki ja toteuttaa iskuja sen ulkopuolelta. Näiden iskujen tarkoitus oli ennemminkin tiedustella ja tunnustella irakilaisien joukkoja kaupungin alueella. Kuitenkin, koska 3. jalkaväkidivisioona oli kohdannut koko sodan aikana vain vähäistä järjestynyttä puolustusta, sen komentaja halusi ennemminkin pitää joukkonsa liikkeellä ja hyökätä aggressiivisesti aiotun tunnustelun sijaan. 2. prikaatin komentaja, eversti Perkins, mukaan divisioonan hyökkäysten tarkoitus oli ”edetä Bagdadiin, osoittaa voimaa ja tuhota vihollisen joukot... ja toisaalta, vain näyttää että pystymme tekemään sen.”¹⁸⁶

4.5 Pohdinta

Lacey 3. Jalkaväkidivisioonasta kirjoittaman kirjan mukaan divisioonan hyökkäys oli kaukana oppikirjamaisesta esimerkistä divisioonan hyökkäyksestä. Se oli pikemminkin sarja yksittäisten prikaatien, tai jopa pataljoonien hyökkäyksiä, useiden satojen kilometrien matkalla. Divisioonan rooli tällaisessa taistelussa oli ohjata taistelua tukevia osia sinne, minne prikaatit niitä tarvitsivat sekä suunnata prikaatien suorituskykyjä sinne, missä niitä tarvittiin, kuten tukemaan toisen prikaatin taistelua.¹⁸⁷

¹⁸³ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 101

¹⁸⁴ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 101-102

¹⁸⁵ Cordesman, (2003), s. 107-111

¹⁸⁶ Rayburn & Sobchak, (2019), s. 99-100

¹⁸⁷ Lacey, (2007), s. 19

Siinä missä Persianlahden sodassa useiden divisioonien voimaa käytettiin kootusti hyökkäämään suoraan irakilaisia vastaan ja koukkaamaan sivustoihin, oli vuoden 2003 sodassa Yhdysvaltojen maavoimilla ainoastaan yksi divisioona, joka koukkaisi Eufrat -joen länsipuolella samaan aikaan kun joen itäpuolella etenisi Merijalkaväen yksi divisioona. Kahden yhtymän välinen etäisyys oli suurimman osan ajasta yli 100 mailia (noin 160 km) ja niiden välissä oli kaksi suurta jokea, Eufrat ja Tigris. Hyökkäävien divisioonien takana seuraisi osia 82. ja 101. maahanlaskudivisioonista, joiden tehtävänä oli suojata hyökkäävien yhtymien huoltoyhteydet, sekä lyödä hyökkäyksen jäljiltä mahdollisesti selustaan jääneet irakilaisten pesäkkeet.¹⁸⁸

Iskuportaan nopea eteneminen yllätti irakilaiset täysin. Cordesmanin mukaan 5. armeijakunnan sekä 1.MEF:in nopea eteneminen johti muun muassa siihen, että Tasavaltalaiskaartin, Irakin parhaiden joukkojen, suorituskykyjä ei kyetty käyttämään kootusti, vaan sen joukkoja lähetettiin yksi kerrallaan pysäyttämään yhdysvaltalaisen etenemistä, jolloin ne jäivät auttamattomasti alakynteen. Koalition käytännössä kiistamaton ilmaherruus auttoi tässä, sillä se mahdollisti muun muassa elektronisen sodankäynnin suorituskykyjen tuomisen lähemmäs etulinjaa. Muun muassa E-8C JSTARS ja RC-135 Rivet Joint -koneet kykenivät valvomaan erittäin laajoja alueita sekä paikallistamaan niin asejärjestelmät, joukkojen liikkeitä kuin liikenteen radioaalloilla, jolloin irakilaisten joukkojen siirtoihin kyettiin vastaamaan jo ennen kuin maajoukot pääsivät kosketukseen.¹⁸⁹

3. Jalkaväkidivisioonan raportin mukaan, Brownin kertomista 1990 -luvun aikana jalkaväelle luoduista uusista suorituskyvyistä, jalkaväen taistelun kannalta Javelin -panssarintorjuntaohjus oli äärimmäisen tärkeä asejärjestelmä, joka luonnollisesti mahdollisti jalkaväelle vaikuttamisen vihollisen panssarivaunuihin mutta myös bunkkereihin, rakennuksiin ja muihin linnoitteisiin. Toinen merkittävä järjestelmä oli tykistön panssarintorjunta-ammukset (*Seek and destroy armor, SADARM*). SADARM -ampumatarvikkeella divisioonan tykistön suorituskyky kasvoi raportin mukaan merkittävästi.¹⁹⁰

RAND -ajatushautomon analyysin mukaan Irakin nopea häviäminen johtui neljästä syystä. Ensimmäiseksi Saddam Husseinin ja Irakin johdon strategisen tason virhearviot sekä keskittyminen maan sisäisiin uhkiin. Tämä näkyi erityisesti joukkojen ryhmittämisessä ennen koalition hyökkäystä: paljon sekä tavallisen armeijan että Tasavaltalaiskaartin joukkoja ryhmitettiin joko

¹⁸⁸ Lacey, (2007), s. 10-11

¹⁸⁹ Cordesman, (2003), s. 74-76

¹⁹⁰ *Third Infantry Division (Mechanized) After Action Report Operation IRAQI FREEDOM*, s. 55-56

vastaamaan oletettuun mahdolliseen Iranin uhkaan tai etnisten vähemmistöjen oletettujen kannousujen varalle. Toinen syy oli Irakin huonosti johdetut ja toteutetut operatiiviset toimet sekä joukkojen huono varustetaso. Ainoastaan muutamilla Tasavaltalaiskaartin joukoilla oli käytössä modernisoitua kalustoa ja nämä olivat keskitetty poikkeuksetta Bagdadin läheisyyteen. Kolmas syy oli Irakin joukoissa, niin tavallisessa armeijassa kuin Tasavaltalaiskaartissa, vallalla ollut huono moraalit. Vaikka koalition ennakoimia kokonaisten yksiköiden laajuisia antautumisia ei tapahtunut, oli karkuruus hyvin yleistä irakilaisissa joukoissa. Neljäs ja viimeinen syy sodan nopeaan loppumiseen oli koalition joukkojen ylivoimainen tulivoima sekä muut suorituskyvyt kuten liikkuvuus.¹⁹¹

Toisen RAND -ajatushautomon tutkimuksen mukaan operaatio Iraqi Freedom osoitti myös, että Yhdysvalloilla on edelleen tarve niin raskaasti panssaroiduille mekanisoiduille kuin myös kevyemmin varustetuille jalkaväkijoukoille, jotta maavoimat kykenee toteuttamaan kaikki sille annetut tehtävät. Sama tutkimus myös korosti aselajien välisen yhteistyön merkitystä erityisesti, Irakin sodan perusteella väistämättömissä, asustuskeskuksiin sijoittuvissa taisteluissa.¹⁹²

Irakin sodan suurin yksittäinen opetus Yhdysvalloille oli onnistuminen uudenaikaisessa, monimutkaisessa korkeaa teknologiaa hyödyntävässä sodankäynnissä, jossa yhteisoperaatioilla (*joint operations*) ja suorituskykyjen yhteensovittamisella (*joint warfare*) oli keskeinen rooli. Tätä sodankäynti tapaa se oli kehittänyt Vietnamin sodan tappiostaan alkaen. Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian suorituskykyjä yhteensovittava sodankäynti osoitti, miten ilma-aseen, ohjusten, nopean ja keskitetyn panssarijoukkojen, luovan erikoijoukkojen sekä ilmakuljeteisten joukkojen käytön sekä merivoimien suorituskykyjen yhdistämisellä kyettiin saavuttamaan nopea ja kiistaton voitto konventionaalisista asevoimista. Yhteensovittamisessa oli tavallaan kyse ajattelutavan muutoksesta, kuten sitä kuvasi kenraali Richard Myers Yhdysvaltojen asevoimien pääesikunnan (*Joint Chiefs of Staff*) päällikkönä: ”Here, between the various capabilities the services bring to the table, we are in a mode of integrating them in a way, and applying effects on the battlefield, thinking about the effects we want to have and being able to mass at the time and place of our choosing.”¹⁹³

¹⁹¹ Hosmer, T., Stephen: *Why the Iraqi Resistance to the Coalition Invasion Was So Weak*. RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2007, s. ix

¹⁹² Perry, L. Walter, Darilek, E., Richard, Rohn, L., Laurinda, Sollinger, M., Jerry: *Operation Iraqi Freedom Decisive War, Elusive Peace*. RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2015, s. 148

¹⁹³ Cordesman, (2003), s. 57

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää miten kylmän sodan päättymisen jälkeinen länsimaisen sodan ja taistelun kuvan muutos on vaikuttanut yhdysvaltalaiseen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttöön konventionaalisessa sodankäynnissä. Tätä tutkimustehtävää tarkasteltiin 1980 -luvulta vuoteen 2003, jolloin Yhdysvallat hyökkäsi Irakiin ja miehitti maan. Tarkastellulla ajanjaksolla merkittävä muutos kansainvälisessä turvallisuusympäristössä ja sitä kautta sodan kuvassa tapahtui Neuvostoliiton hajottua. Tämä johti suurvaltojen välisen totaalisen sodan uhan väistymiseen ja tämän sijaan Yhdysvallat alkoi keskittyä alemman asteisiin konflikteihin (*low intensity conflicts*), jotka arvion mukaan tapahtuisivat kehittymättömissä maissa teknologisesti kehittymätöntä ja suorituskyvyiltään rajallista vihollista vastaan.

Vaikka Neuvostoliiton hajoaminen johti suursodan uhan väistymiseen ja Yhdysvaltojen huomio kääntyi uudenslaisiin uhkiin, osoittivat Persianlahden ja Irakin sodat, että konventionaalinen aseellinen yhteenotto kahden tai useamman valtion välillä on edelleen mahdollinen. Kyseisissä konflikteissa Yhdysvallat osoitti, että sen asevoimien kehittämisohjelmat 1970- ja 1980 -luvuilla olivat johtaneet uuden ja toimivan doktriinin kehittämiseen ja että nykyaikaisella taistelutaktikalla joukkojen nopea liike ja aselajien yhteistoiminta olivat äärimmäisen tärkeitä.

Irakin sotaan vuonna 2003 Yhdysvallat keskitti huomattavasti pienemmän määrän joukkoja kuin 12 vuotta aikaisemmin Persianlahden sotaan. Noin kolme viikkoa kestäneen hyökkäyssodan avaintekijöitä olivat vähäisten joukkojen viholliseen verrattuna ylivoimainen liike ja tulivoima. Nykyaikainen teknologia mahdollisti tilannekuvan jakamisen ja sitä kautta johtamisen uudenslaisella tavalla. Tämän lisäksi Yhdysvallat onnistui suorituskykyä yhteen sovittavassa sodankäynnissään (*joint warfare*) sekä yhteistoiminnassa eri aselajien, puolustushaarojen ja kansalaisuuksien kanssa (*joint operations*). Sodan osapuolien välinen ero asevoimien teknologiassa vaikutti osaltaan Yhdysvaltojen nopeaan voittoon mutta osaltaan siihen vaikuttivat myös joukkojen koulutus- ja sitä kautta osaamistaso sekä sotataidollinen ylivoimaisuus verrattaessa viholliseen.

5.1 Tulosten tarkastelu

Tutkielman tutkimustehtävänä oli selvittää miten kylmän sodan päättymisen jälkeinen länsimaisen sodan ja taistelun kuvan muutos on vaikuttanut yhdysvaltalaiseen maavoimien jalkaväkijoukkojen käyttöön konventionaalisessa sodankäynnissä. Tähän vastaamiseksi tutkielman pää-

tutkimuskysymys oli, miten jalkaväkijoukkoja on käytetty kylmän sodan loppumisen jälkeen konventionaalisessa sodankäynnissä? Päättökysymykseen vastaamisen tueksi määritettiin lisäksi kolme alatutkimuskysymystä, jotka olivat: Millainen oli Yhdysvaltojen sodan ja taistelun kuva 1980 -luvulla ja miten siihen pyrittiin vastaamaan? Miten jalkaväkijoukkoja käytettiin Persianlahden sodassa? Sekä miten jalkaväkijoukkoja käytettiin Irakin sodassa?

Ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen vastaamalla oli tarkoitus selventää Yhdysvaltojen maavoimien tilaa kylmän sodan viimeisinä vuosina sekä maan sotataidollista ajattelutapaa. Voimassa olleen doktriinin, sotataidollisten periaatteiden sekä maavoimissa tapahtuneiden muutosten kuvailu on tätä tarkoitusta varten avainasemassa.

Kuten todettu, varautui Yhdysvallat laajamittaiseen sotaan Neuvostoliittoa ja Varsovan liittoa vastaan Euroopan alueella toisen maailmansodan päättymisestä aina 1980 -luvun loppuun asti. Vaikka Varsovan liiton hajoaminen veikin arvioiden mukaan jopa kolmanneksen Neuvostoliiton mahdollisista maajoukoista Euroopassa, koettiin tilanteen olevan siitä huolimatta edelleen herkkä. Näin ollen vielä 1980 -luvun viimeisinäkin vuosina Yhdysvaltojen maavoimien tärkeänä tehtävänä oli Yhdysvaltojen liittolaisten ja maan etujen turvaaminen Euroopassa.¹⁹⁴

Vuonna 1982 julkaistun AirLand Battle -doktriinin kulmakivet korostivat muun muassa aselajien välisen yhteistoiminnan sekä maaston ja olosuhteiden huomioimisen merkitystä. Aselajien välisellä yhteistoiminnalla oli tarkoitus täydentää aselajien omia puutteita toisten aselajien suorituskyvyillä. Jalkaväen tapauksessa tämä tarkoitti esimerkiksi jalkaväki- ja panssariyksiköiden yhdistämistä kokonaisuuksiksi, joissa panssarivaunujen tulivoimaa ja suojaa kyettiin käyttämään vihollisen murtamiseksi ja jalkaväellä suojaamaan panssarivaunuja niille epäedullisessa maastossa tai vihollisen lähipanssarintorjunnalta. Doktriinissa jalkaväki nähtiin aselajina, jonka käytöllä kyettiin vapauttamaan iskukykyisemmät, panssari- ja mekanisoidut, joukot niille soveltuville alueille käyttämällä kevyttä jalkaväkeä peitteisessä tai muutoin vaikeassa maastossa.

AirLand Battle -doktriinia on kuvattu edeltäjänsä, Active Defenceä, hyökkäyksellisemmäksi. AirLand Battle korostaakin taistelukentän ulottamista aina vihollisen syvyyteen asti ja kaikkien suorituskykyjen: konventionaalisten sekä ydin- että kemikaalisten aseiden ja elektronisen sodankäynnin yhdistämistä toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi. Tällä oli tarkoitus vastata suurten

¹⁹⁴ Brown, (2011), s. 45

mekanisoitujen vihollisjoukkojen uhkaan. Kuten todettua oli Keski-Eurooppa painopisteessä mutta muiksi herkiksi alueiksi miellettiin muun muassa Lähi-Itä sekä Korean niemimaa.¹⁹⁵

1980 -luvun ohjesäännöt ja AirLand Battlea käsittelevä kirjallisuus korostavat liikettä, voiman keskittämistä sekä syvälle iskemistä. Vihollisen iskuporrasta vastaan taistellaan mutta oma vaikuttaminen keskitetään pikemminkin syvälle vihollisen ryhmytykseen, takaa tulevia joukkoja, toista porrasta ja selustan tukevia joukkoja vastaan. Vihollisen nähtiin käyttävän keskitettyä, massamaista panssariasetta ja hyökkävään sille soveltuvilla alueilla nopeasti, syvin tavoittein. Taistelulentän arvioitiin näin ollen olevan sirpaleinen ja nopeasti muuttuva. Joukkojen suojaan keskityttiin, koska vihollisen syvät tavoitteet ja myös oma doktriini johtivat tilanteeseen, etteivät taistelua ensisijaisesti tukevat joukot olisi myöskään samalla tavalla turvassa linjojen takana, kuin tähän asti oltiin ajateltu.

Kuten Sipilä ja Raitasalo toteavat, uskottiin länsimaissa vakaasti teknologian kehityksen tuovan muutoksen myös sodankäynnin luonteeseen.¹⁹⁶ Tämän sotateknologian kehityksen uskottiin myös mahdollistavan syvyyden ja liikkeen tuomisen entistä suuremmaksi osaksi tuon ajan taistelulentää. Tätä teknologian kehittymisen mahdollista vaikutusta sodan kuvan muutokseen tukivat myös myöhemmät havainnot Persianlahden sodasta ja 1990 -luvulla asevoimien kokoa pienennettiin ja ne organisoitiin tukemaan Yhdysvaltojen kansallisia, puolustuspoliittisia intressejä globaalissa mittakaavassa.¹⁹⁷

Toiseen alatutkimuskysymykseen vastaamalla oli tarkoitus luoda kuvaus jalkaväen käytöstä tutkimustehtävän määrittämässä tilanteessa. Persianlahden sodassa Yhdysvallat käytti laajassa mittakaavassa kaikkia puolustushaarojaan ensimmäistä kertaa Vietnamin sodan jälkeen ja täysin uudenlaisia suorituskykyjä ensimmäistä kertaa todellisessa taistelutilanteessa. Persianlahden sota oli samalla myös koetinkivi aiemmin mainitulle AirLand Battle -doktriinille. Persianlahden sodassa maasota kesti vain neljä päivää, joten jalkaväen toiminnan kuvauksessa on keskitytty 1. Jalkaväkidivisioonan suunnitelmaan sekä ensimmäiseen hyökkäykseen.

Vuosien 1990 ja 1991 Persianlahden sodassa jalkaväkeä käytettiin doktriinin mukaisesti tarjoamaan panssarijoukoille suojaa vihollisen jalkaväeltä sekä erityisesti panssarintorjunnalta ja se

¹⁹⁵ TRADOC Pamphlet 525-5, (1981), s. 2

¹⁹⁶ Raitasalo, Jyri: Sodankäynnin vallankumous - realistinen visio vai virhearvio? Raitasalo & Sipilä, *Sota - teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen.* (2008), s. 43

¹⁹⁷ Romjue, L. John: *American army doctrine for the post-cold war.* United States Army Training and Doctrine Command, Washington D.C., 1997, s. 2

toteutti sellaisia tehtäviä, joihin panssarijoukot eivät kyenneet. Hyvänä esimerkkinä tästä on 1. Jalkaväkidivisioonan hyökkäys sodan alussa: jalkaväki hyökkäsi irakilaiden aseisiin Bradley -rynnäkövaunujen kyydissä ja jalkautui vasta siinä vaiheessa, kun panssarijoukkojen murtamat irakilaispuolustajat alkoivat antautua. Tässä vaiheessa jalkaväki suoritti antautuvien vihollisvoimien käsittelyn ja tarkasti jo haltuun otetut puolustusasemat samalla kun panssarijoukot jatkoivat murtokohdan leventämistä jatkamalla hyökkäyksiä ympäröiviin irakilaisasemiin.

Operaatio Desert Storm oli hyökkäys, joka perustui liikkeeseen ja suurten joukkojen keskitettyyn käyttöön. Tästä esimerkkinä 7. armeijakunnan toteuttama suuri koukkausliike ja suunnitelma, jossa kolmen yhtymän voima koottaisiin iskemään yhtä Irakin Tasavaltalaiskaartin divisioonaa vastaan, kuten kuvattu tutkielman luvussa 3.4.1. Tällaisessa sotatoimessa, joka nojaisi panssarijoukkojen iskukykyyn, jalkaväen tehtäväksi jäi panssarijoukkojen lähisuoja sekä alueiden haltuun ottaminen.

Persianlahden sodassa jalkaväen rooli korostui erityisesti ennen sotatoimien alkamista osana operaatio Desert Shieldiä. Kuten tämän tutkielman 3. luvussa on todettu, osoitti Yhdysvallat maajoukkojen alueelle keskittämällä haluaan sitoutua tilanteen ratkaisemiseen ja täten varmasti vaikutti koalition muiden jäsenten halukkuuteen osallistua operaatioon. Joukkojen keskittämässä juuri kevyet jalkaväkijoukot olivat niitä, joiden avulla Yhdysvallat pystyi nopeasti projisoimaan voimaansa alueelle. Näillä ensimmäisinä keskitetyillä joukoilla Yhdysvallat kykeni nopeasti ottamaan haltuun ja suojaamaan tärkeät satama- sekä lentokenttäalueet Saudi-Arabiassa ja siten turvaamaan myöhemmin alueelle keskitettävien joukkojen saapumisen.

Sodan jälkeen Yhdysvallat pyrki kehittämään kykyään joukkojen keskittämiseen. Kevyet jalkaväkijoukot olivat tähän ihanteellisia, sillä henkilöstö kyettiin siirtämään lentokoneilla mihin päin tahansa maailmaa vain tunneissa. Ongelma vuonna 1990 oli ollut raskas kalusto, kuten Laakon tutkielmastakin käy ilmi esimerkiksi raskaan 7. armeijakunnan keskittäminen kaikkine kalustoineen kesti useita kuukausia. Ensimmäisinä Saudi-Arabiaan saapuneilla joukoilla ei arvioiden mukaan olisi ollut juurikaan mahdollisuuksia, mikäli Irak olisi jatkanut hyökkäystään Kuwaitin miehittämisen jälkeen. Näin ollen jalkaväen taistelunkestävyyttä ja tulivoimaa pyrittiin lisäämään muun muassa Javelin -panssarintorjuntaohjuksilla. Jalkaväen tulivoiman lisääminen paransi huomattavasti sen suorituskykyä toimia panssaroitua vihollista vastaan ja tarjosi sille näin lisäarvoa myös omien panssarijoukkojen suojana.

Vuoden 2003 Irakin sota alkoi konventionaalisen aseellisen yhteenotona, joka kehittyi pitkälliseksi miehitysvaiheeksi asymmetrisine sodankäynnin muotoineen. Tämän miehitysvaiheen kuvailu on jätetty tutkielmasta pois ja kyseistä konfliktia käsittelevässä luvussa on keskitytty käsittelemään yhdysvaltalaisjoukkojen suunnitelmia sekä niiden toteutusta sodan varsinaisen hyökkäysvaiheen (operaatio Iraqi Freedom) aikana. Samoin kuin vastattaessa toiseen alatutkimuskysymykseen on myös kolmanteen alatutkimuskysymykseen vastattaessa taistelunkuvauksilla sekä kuvaamalla operaation etenemisestä pyritty luomaan kuva jalkaväen käytöstä aselajina hyökkäystehtävässä.

Edellisestä sodasta saatuna oppina oli joukkojen keskittämiskykyyn kiinnitetty erityistä huomiota läpi asevoimien. Tämän seurauksena Lähi-Idän alueelle oli varastoitu suuri määrä kalustoa tutkielman luvussa 4.3 kuvatulla tavalla. Lisäksi Persianlahden sotaa seuranneen vuosikymmenen aikana Yhdysvallat toteutti joukkojen koulutuskomennuksia alueelle ensin pataljoonittain ja myöhemmin kokonaisina prikaateina. Irakin sodassa Yhdysvaltojen hyökkäyksen iskuportaassa vasemmalla hyökänneen 3. Jalkaväkidivisioonan kaikki prikaatit olivat osallistuneet näihin koulutuskomennuksiin.

Vuoden 2003 Irakin sodassa Yhdysvalloilla oli käytössään huomattavasti pienempi määrä joukkoja kuin 12 vuotta aikaisemmin Persianlahden sodassa. Yhdysvaltalaisjoukkojen iskuportas muodostui maavoimien 3. Jalkaväkidivisioonasta sekä merijalkaväen 1.MEF:stä. Tämän lisäksi iskuportaan tukena oli muun muassa osia 101. ja 82. Maahanlaskudivisioonista.

Irakin sodassa Yhdysvaltojen sotatoimissa korostui liike. Esimerkiksi 3. Jalkaväkidivisioonan 2. prikaati koukkasi hyökkäyksen läntisessä sivustassa satoja kilometrejä aavikko-olosuhteissa. Kuten tutkielman 4. luvussa todettiin, oli nopealla ja röyhkeällä liikkeellä tarkoitus saattaa vihollinen epäjärjestyksen tilaan.

Toinen korostunut ilmiö sodassa oli, että huolimatta prikaatien syvistä tehtävistä ja siitä, että pataljoonatkin saattoivat edetä pitkiä etäisyyksiä itsenäisesti, käytettiin voimaa silti lähes poikkeuksetta kootusti. Yhdysvaltalaisjoukot tiesivät pystyvänsä nopeampaan ja kontrolloidumpaan liikkeeseen, kuin irakilaiset, jolloin esimerkiksi Nasiriyahin valtaamiseen pyrkivän hyökkäyksen alkuperäinen suunnitelma oli yllättävä vihollinen siirtymällä nopeasti iskuetäisyydelle ja sen jälkeen koota joukot ja vallata kaupunki sekä Euphratin yli kulkevat sillat ennen kuin irakilaiset ehtisivät tehokkaasti reagoida joukon liikkeeseen.

Jalkaväen rooli tässä nopeatempoisessa panssarijoukkojen taistelussa korostui erityisesti asutuskeskuksissa, joihin taistelut koalition suunnitelmien vastaisesti loppujen lopuksi keskittyivät. Vaikka M1A1 -taistelupanssarivaunut ja Bradley -rynnäkövaunut osoittautuivat tehokkaiksi asejärjestelmiksi myös rakennetulla alueella, tarvitsivat ne jalkaväkeä suojakseen erityisesti vaunujen lähikatveissa, joita rakennetulla alueella väistämättä syntyikin. Nasiriyahin taistelu osoittaa, että yhdysvaltalaiset tuottivat viholliselle raskaimmat tappiot yhdistämällä vaunuaseiden, tykistön ja sen ampumatarvikkeiden tulen sekä ilma-aseen käytön keskitetyksi kokonaisuudeksi. Jalkaväen rooli jäi näin ollen enemmän suojaa antavaksi elementiksi, joka tarkasti ja otti haltuun alueet ja jota voitiin käyttää sellaisilla alueilla, joihin raskaammilla joukoilla ei ollut pääsyä tai joilla raskaampia asejärjestelmiä ei voitu syystä tai toisesta käyttää.

Erityisesti jalkaväkeä käytettiin, kuten vuoden 1986 kenttäohjesäännössä mainitaan, vapauttamaan iskukykyiset panssari- ja mekanisoidut joukot taistelemaan niille edullisilla alueilla. Koska koalition johto halusi vallata Bagdadin ja päättää sodan niin nopeasti kuin mahdollista, ei iskuportaana raskaita joukkoja haluttu sitouttaa taisteluihin asutuskeskuksissa ennen Bagdadia. Tästä syystä 101. ja 82. Maahanlaskudivisioonaa käytettiin ottamaan haltuun asutuskeskukset ja siten suojaamaan huoltoyhteydet iskuportaana takana hyökkäysreitillä sen sijaan, että niitä olisi käytetty hyökkäyksiin vihollisen syvyyteen ja siten sitomaan sen reservejä.

Persianlahden sota sekä Irakin sota molemmat osoittavat, että Yhdysvaltojen maavoimien, ja laajemmin koko asevoimien, nousevana trendinä on kyvykkyys ja halu erittäin nopeaan liikkeeseen sekä tarkkaan tulen käyttöön. Maisteritutkielmassaan John Basso kuitenkin toteaa, että siinä missä nämä kyvykkyudet ovat helposti ja tehokkaasti käytettävissä löydettyyn viholliseen, on piilottelemaan pyrkivän vihollisen löytämisessä selviä puutteita. Basson mukaan tämä haaste ilmenee siinä, että siinä missä Yhdysvallat oli kylmän sodan päättymisen jälkeen ottanut käyttöön useita asejärjestelmien tarkkuutta parantavia teknologioita, olivat sen viholliset samanaikaisesti muuttaneet toimintatapojaan ja alkaneet taistella siellä, missä kyseiset asejärjestelmät olivat kaikkein tehottomimpia.¹⁹⁸ Tämä korostui erityisesti vuoden 2003 Irakin sodassa, kun irakilaisjoukot alkoivat taistella entistä enemmän asutuskeskuksissa.

Alatutkimuskysymyksiin vastaamisella on ollut tarkoitus tukea varsinaiseen päätutkimuskysymykseen vastaamista ensin luomalla lähtökohtatilanne ja ”pohja” käsiteltävälle asialle ja sen jälkeen tuoda esille käytännönläheisiä esimerkkejä Yhdysvaltojen maavoimien toteuttamista

¹⁹⁸ Basso, A., John: *America's last battles: Organizing brigades to win peace lessons from East Timor, Afghanistan and Iraq*. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, KA, 2004, s. 5-6

hyökkäysoperaatioista. Päättökysymykseen vastaamalla on pyritty luomaan kuvaus tutkielman aiheena olevasta ilmiöstä

Tutkielman päättökysymys oli: miten jalkaväkijoukkoja on käytetty kylmän sodan loppumisen jälkeen konventionaalisessa sodankäynnissä? Kuten edellä on kuvattu, voidaan jalkaväen rooli nähdä ikään kuin toiminnan mahdollistavana aselajina. Persianlahden sodassa tai Irakin sodassa jalkaväki ei itsenäisesti toteuttanut suuria taisteluliikkeitä tai itsenäisiä operaatioita, se toimi maahanlaskujoukkoja lukuun ottamatta osana suurempaa, mekanisoitua joukkoa. Myös kylmän sodan aikana 1980 -luvulla jalkaväen tehtäväksi nähtiin ennemmin suojata tulivoimaisempia panssarijoukkoja vihollisen panssarintorjunnalta ja vastavuoroisesti saada suojaa ja tukea liikkeeseen panssaroidulta joukolta, kuin toteuttaa itsenäisiä taistelutehtäviä. Jalkaväki siis tarjoaisi suojaa panssaroiduille joukoille ja taistelisi itsenäisesti siellä, missä panssaroitu joukko ei kykenisi. Kaiken keskiössä oli doktriinin edellyttämä liike: jalkaväki itsessään ei omaa kykyä nopeaan taktiseen liikkuvuuteen vaan se tarvitsee tukea muilta joukoilta. Panssarijoukot kykenivät nopeaan liikkeeseen mutta tarvitsivat jalkautuvaa suojaa silloin, kun liike pysähtyi.

Molemmista tutkielmassa käsitellyistä konflikteista tulee muistaa, että niistä molemmissa voimasuhteet olivat Yhdysvalloille edulliset. Vaikka Irakin sodassa vuonna 2003 hyökkäyksen iskuportaassa oli huomattavasti vähemmän joukkoja, mitä puolustavalla Irakin armeijalla, olivat Yhdysvaltojen iskuportaan sekä muiden joukkojen suorituskyvyt ylivertaiset verrattuna Irakiin.

Tutkielman 2. luvussa esitellään vuoden 1986 kenttäohjesäännössä luetellut päämäärät, joiden saavuttamiseksi hyökkäysoperaatioita toteutetaan. Jalkaväen taistelulla käsitellyissä konflikteissa pyrittiin tutkielman havaintojen perusteella saavuttamaan mainituista päämääristä useimmin jonkin tietyn maastonkohdan haltuun ottaminen. Tällaisia maastonkohtia olivat esimerkiksi maastokapeikat, kaupungit, risteysalueet ja sillat. Lisäksi erityisesti Irakin sodassa jalkaväkitaljoonien hyökkäyksellä vihollinen pyrittiin usein pitämään paikallaan tai eristämään, jotta se kyettäisiin lyömään raskaammilla joukoilla tai tulituen käytöllä.

Edellä mainittu sodan osapuolien välinen epätasaisuus johti siihen, että Yhdysvallat kykeni suunnittelemaan joukkojensa käytön ja käyttämään niitä lähes niin kuin se haluaisi. Tällöin voidaan olettaa, että jalkaväen haluttu ja aiottu rooli on, että sen käytöllä otetaan tärkeitä alueita haltuun, sidotaan vihollinen paikoilleen tai muulla tavalla tuetaan nopeampaan liikkeeseen kykenevän joukon hyökkäystä.

Tavallaan jalkaväkeä voidaan nähdä myös käytetyn osana politiikan tekemistä, kuten tämän tutkielman 3. luvussa todettiin. Koottaessa koalitiota Persianlahden sotaa varten juuri Yhdysvaltojen päätös keskittää alueelle aikaisessa vaiheessa maavoimien joukkoja pelkkien meri- ja ilmavoimien sijasta on jälkikäteen nähty ratkaisevana tekijänä kansainvälisen yhteisön suhtautumisen muuttumisessa. Kohdealueella olevat jalkaväkijoukot ilmeisesti koettiin huomattavasti konkreettisempänä merkinä halusta sitoutua kriisin ratkaisuun kuin jos Persianlahdelle olisi keskitetty ainoastaan laivaston taisteluosasto.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkielman ollessa laadullinen sisällönanalyysi, syntyy sen luotettavuus suurelta osin lähdeaineistosta ja sen tasokkuudesta. Lähdeaineisto on esitelty tutkielman luvussa 1.6 Tutkimusraportin rakenne ja lähteet. Kuten alaluvussa on mainittu, tutkielman primäärilähteinä toimivat muun muassa Yhdysvaltojen asevoimien viralliset kenttäohjesäännöt sekä erilainen historiankirjoitus. Lähdeaineiston laadun huomioiden valittujen primäärilähteiden ja siten tutkielman voitaneen todeta tarjoavan paikkaansa pitävää tietoa, joskin tulee huomioida myös yllämainitussa luvussa mainittu lähdeaineiston kansallisuuden huomiointi.

Vaikka lähdeaineisto tämän kaltaisessa tutkimuksessa synnyttääkin sen luotettavuuden se myös osaltaan alentaa sitä. Laadullisessa tutkimuksessa kertyvä lähdemateriaalin määrä voi olla hyvin suuri ja sen onnistunut hallinnointi haastavaa. Kuitenkin suurin haaste tämän tutkielman osalta on ollut riittävän tasalaatuisen lähdemateriaalin kerääminen. Persianlahden sodasta ja Irakin sodasta on kirjoitettu valtava määrä niin Suomessa kuin Yhdysvalloissa ja vaikkapa Isossa-Britanniassa. Tutkielman lähdeaineisto on kattava mutta se keskittyy, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, enemmän käsiteltävän aiheen yleisiin linjoihin ja tämä on välittynyt lähdeaineistosta tutkielmaan. Yksityiskohtaisempaa tietoa olisi mahdollisesti ollut tarjolla esimerkiksi muistelmakirjoituksissa, joita tämän tutkielman lähdeaineistossa edustavat pääasiassa Bourquen ja Lacey'n teokset 7. armeijakunnasta sekä 3. Jalkaväkidivisioonasta.

Tutkielmasta tulee huomioida, että laadullisessa tutkimuksessa tutkijan oma ajattelu ja näkemykset ainakin jollain tavalla vaikuttavat aiheen käsittelyyn. Kuten yleensä laadullisessa tutkimuksessa, myös tämän tutkielman tutkimustulokset perustuvat pitkälti tutkijan omiin johtopäätöksiin ja päättelyyn ja ovat siten tutkijan oma tulkinta käsiteltävästä ilmiöstä.

5.3 Toteutuksen tarkastelu ja jatkotutkimustarpeet

Tiedonkeruu tutkielmaan tapahtui tutkimussuunnitelman mukaisesti kirjallisista lähteistä, joista tärkeimpinä Yhdysvaltojen maavoimien *Operations* -sarjan ohjesäännöt vuosilta 1986, 1993 ja 2001. Lisäksi käytettiin erilaista aihetta käsitellyttä historiankirjoitusta. Näitä primäärilähteitä täydennettiin erilaisilla tutkimustöillä, jotka vaihtelivat esimerkiksi RAND -ajatushautomon Yhdysvaltojen asevoimille toteuttamista tutkimuksista kotimaisiin ja yhdysvaltalaisiin pro gradu -tasoisin tutkielmiin.

Tiedon analysointi toteutettiin luvussa 1 kuvatulla tavalla. Tiedon pelkistämistä ja ryhmittelyä jatkettiin koko tutkimustyön ajan ja näistä syntyneitä havaintoja kirjattiin ylös vertailua varten. Ylös kirjattuja havaintoja alettiin käsitteellistää hyvin myöhäisessä vaiheessa tutkimustyötä, tällä pyrittiin mahdollistamaan niin laaja havaintomäärä kuin mahdollista. Tässä viimeisessä vaiheessa kirjattuja havaintoja verrattiin ohjesääntötekstiin ja myös aineistossa esille nousseet ristiriitaisuudet arvioitiin. Varsinaiset tutkimustulokset syntyivät tutkijan oman tulkinnan ja päätetyn tuloksena.

Tutkielman tavoitteena oli tarkastella jalkaväen käyttöä konventionaalisessa sodassa kylmän sodan päättymisen jälkeen. Tavoitteeseensa liittyen tutkielma luo selkeän kokonaisuuden Persianlahden sotaa ja Irakin sotaa käsittelevien 3. ja 4. lukujensa osalta ja antaa siten ilmiöstä selkeän kuvauksen. Kuitenkaan näitä kahta lukua ei ole, ainakaan tutkijan itsensä mielestä, onnistuttu sitomaan riittäväällä tavalla tutkielman 2. lukuun, joka käsittelee kylmän sodan päättymistä sekä ennen sitä Yhdysvaltojen asevoimissa toteutettuja muutoksia ja tutkimuksia. Tämä aiheuttaa sen, ettei sodan kuvan muutosta päästä tarkastelemaan kovin syvällisellä tavalla.

Nämä seikat luovat mahdollisia jatkotutkimustarpeita liittyen niin tähän tutkielmaan, kuin myös aikaisempaan tutkimukseen.

Jalkaväen kehitystä osana Yhdysvaltojen asevoimia voitaisiin tutkia samalla tavoin, kuin divisioonan lähitulituen kehittymistä Johannes Palmujoen vuoden 2017 pro gradu -tutkielmassa. Tällä katettaisiin tämän tutkielman puute, jossa usean vuosikymmenen asioita tiivistetään yhteen lukuun ja niin sanotusti vain raapaistaan pintaa. Tällaiseen tutkimukseen voisi yhdistää tai tehdä kokonaan erillisen tutkielman niistä syistä, mitkä johtivat siihen, että Yhdysvallat alkoi siirtyä divisioonarakenteesta prikaatirakenteeseen vuodesta 2003 alkaen. Tätä aihetta tässä tutkielmassa ei ole käsitelty ollenkaan.

Sodan ja taistelun kuva ovat termejä, jotka näyttävät tässä tutkielmassa useita kertoja ja joiden alun perin piti olla myös huomattavasti suurempi osa tutkielmaa. Ehkä aavistuksen abstraktit mutta kiehtovat käsitteet ovat merkitykseltään sotataidon ytimessä mutta luovat tarkasteltaessa erittäin laajan kokonaisuuden. Näin ollen Yhdysvaltojen, tai jonkin muun valtion, kokemat muutokset sodan ja taistelun kuvassa ja näiden mukanaan tuomat vaikutukset jollain rajatulla aikavälillä voisivat osoittautua mielenkiintoiseksi tutkimuskohteeksi.

Jani Laakko tutki 7. armeijakunnan keskittämistä Persianlahden sodassa vuoden 2011 Esiupseerikurssin tutkielmassaan. Tässä tutkielmassa on käsitelty Laakon aihetta mutta myös joukkojen keskittämistä Irakin sotaan vuosina 2002 ja 2003. Koska tämän tutkielman perusteella tarve kykyyn joukkojen keskittämiseksi globaalissa mittakaavassa oli yksi Yhdysvaltojen keskeisimmistä havainnoista Persianlahden sodassa, voisi vertaileva tutkimus Persianlahden sodan ja Irakin sodan välillä joukkojen keskittämisen näkökulmasta olla hyvin hedelmällinen. Tällainen tutkimus jatkaisi luonnollisesti tätä tutkielmaa keskittymällä yhteen sen keskeisimmistä havainnoista.

Myös vertaileva tutkimus joukkojen käytön osalta Persianlahden, Afganistanin ja Irakin sotien välillä voisi olla mahdollinen samaan tapaan kuin Niko Peltolan pro gradu -tutkielma vuodelta 2020, joka käsittelee kenttätykistöä kyseisissä konflikteissa. Tällaisella tutkimuksella tuotaisiin niin sanotusti yksiin kansiin kylmän sodan jälkeiset isoimmat konfliktit, joissa Yhdysvallat on ollut mukana. Afganistanin lisääminen tässä tutkielmassa jo käsiteltyihin konflikteihin laajentaisi näkökulman pelkästä konventionaaliseen sodankäyntiin myös epäsymmetriseen sodankäyntiin ja vastakumoukselliseen sodankäyntiin (*counter-insurgency, COIN*).

5.4 Pohdinta

Sodankäynnin peruseriaatteet ovat pysyneet samana, edelleen tärkeää on yhdistää tuli ja liike. Yhtä lailla olennaista on yhdistää eri aselajien suorituskyvyt toimivaksi kokonaisuudeksi. Tämä suorituskykyjen yhteensovittaminen ja yhdistäminen näyttävät selkeästi molemmissa tässä tutkielmassa kuvatussa konfliktissa. Vaikka esimerkiksi Reedin mukaan todennäköisin uhkamalli kylmän sodan päättymisen jälkeen on ollut erilaisten ääriyrittymien toiminta, ei asevoimien käyttöä tule suunnitella pelkästään uhkalähtöisesti. Reedin mukaan tämä johtaa ainoastaan tilanteeseen, jossa varaudutaan edelliseen sotaan.¹⁹⁹

¹⁹⁹ Reed, (2008), s. 130 sekä 150-151

Tässä tutkielmassa käsiteltävien konfliktien osalta voidaan todeta, ettei Yhdysvaltojen maavoimissa jalkaväki itsenäisesti toimi pelkkänä jalkaväkijoukkona, kuin tarkasti oppaissa erikseen rajatuissa tilanteissa. Kumpikaan tässä tutkielmassa käsitelty konflikti ei tarjonnut tällaisia olosuhteita tai tilanteita, vaan jalkaväki toimi Irakin aukeavoittoisessa maastossa lähes poikkeuksetta niin, että siihen oli vähintään liitetty panssaroituja elementtejä. Tällaisissa tapauksissa tulivoimaisemmat joukot vaikuttivat viholliseen ja joko tuhosivat tai pakottivat sen väistämään, tämän jälkeen jalkaväkeä käytettiin tarkastamaan ja ottamaan alueita haltuun tai vaihtoehtoisesti ensin eristämään vihollinen. Sekä yhdysvaltalaisten että isobritannialaisten havainnot Irakin sodasta olivat, että huolimatta panssarivaunujen mahdollisesta heikommasta tilannekuvasta, niiden tarjoama tulivoima ja suoja tekivät niistä tehokkaita aseita myös asutuskeskuksissa, joissa helpommin liikkumaan kykenevät kevyet jalkaväkijoukot usein tarvitsivat niiden suojaa ja tukea toteuttaakseen tehtävänsä.²⁰⁰

Jos tarkastellaan tutkielmassa käsiteltäviä konflikteja 2. luvussa esiteltävien sodankäynnin periaatteiden valossa, voidaan tutkielman perusteella todeta, että ne kaikki ovat näkyneet molemmissa operaatioissa enemmän tai vähemmän. Sekä Persianlahden että Irakin sodassa joukoilla oli tarkkaan määritetyt tavoitteet ja molemmissa komennon keskittäminen mahdollisti joukkojen toimintojen synkronoinnin. Kumpikin operaatioista oli myös hyökkäyksellinen operaatio, joka aloittamisen jälkeen toteutettiin aggressiivisesti ja nopealla tempolla. Voimaa käytettiin taloudellisesti ja etenkin Irakin sodassa se näkyi voiman ja suorituskykyjen keskitetyllä käytöllä, yhdysvaltalaisjoukot valitsivat alueet, joissa taistella ja käyttivät siellä kaikkia käytössä olevia suorituskykyjään. Suoja ilmeni panssaroitujen joukkojen korostuneessa roolissa molemmissa operaatioissa ja yllätys näkyi esimerkiksi valituissa hyökkäyssuunnissa (Irakin sota) ja joukkojen käytössä (Persianlahden sota). Joukoille annetut taistelutehtävät olivat yksinkertaisia vaikkakin ne saattoivat olla ajallisesti tai etäisyyksien puolesta pitkiä.

Periaatteista massa näkyi erityisesti Persianlahden sodassa pitkänä ilmapommituskampanjana mutta myös siinä, että Yhdysvallat keskitti sotaa varten toimialueelle valtavan mies- ja kalustomäärän. Kuitenkin myös Irakin sodassa, vaikka joukkomäärät olivat huomattavasti pienemmät, massa voidaan nähdä osana suorituskykyjen keskitettyä käyttöä: siellä missä joukkoja ja suorituskykyjä käytettiin, niitä käytettiin paljon ja laajalla skaalalla. Liike oli olennainen osa molempia operaatioita mutta erityisesti se korostui Irakin sodassa ja näkyi esimerkiksi 3. Jalkaväkidivisioonan läntisessä sivustassa hyökänneen 2. prikaatin toiminnassa. Prikaatin ensimmäi-

²⁰⁰ Perry, Darilek, Rohn, Sollinger, (2015), s. 376-377

set tavoitteet olivat noin 200 km päässä rajasta ja ennen sotatoimien alkamista prikaati oli koulutuksessaan keskittynyt nimenomaan suurien joukkokokonaisuuksien liikkeeseen ja niiden hallintaan aavikko-olosuhteissa.

Tutkielmassa käsitellyt konfliktit osoittavat, että Yhdysvallat oli vuoteen 2003 mennessä saavuttanut kyvykkyyden toteuttaa sujuvaa yhteistoimintaa eri aselajien välillä ja kykeni yhteensovittamaan eri suorituskyvyt niin aselajien, puolustushaarojen kuin kansalaisuuksien välillä. Kuitenkin tulee huomioida, kuten aiemmin useita kertoja todettu, että tämä kyvykkyys osoitettiin taistelussa suorituskyvyiltään alivoimaista vihollista vastaan. Tämän perusteella voitaneen kuitenkin olettaa, että maa jatkaa kyvykkyyden kehittämistä entisestään. Jalkaväelle tämä tarkoittanee entistä enemmän vaatimuksia yhteistoiminnasta muiden aselajien, erityisesti panssarijoukkojen, kanssa tai vaihtoehtoisesti jalkaväkijoukkojen panssaroitujen suorituskykyjen voimakasta lisäämistä, mistä viitteenä voitaneen pitää Irakin sodan jälkeisiä organisaatiouudistuksia ja Stryker -prikaateja.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Puolustusvoimien asiakirjat

Maavoimien esikunta, Ohje, *Taisteluosaston Ohje TSTOS-O -ALJO*. HL1279, 11.01.2016

1.2 Yhdysvaltojen asevoimien asiakirjat

Third Infantry Division (Mechanized) After Action Report Operation IRAQI FREEDOM

United States Department of Army: *Field Manual 100-5 Operations*. Washington DC, 1986

United States Department of the Army: *Field Manual 101-5-1 Operational Terms and Graphics*. Washington DC, 1997

United States Department of Army: *Field Manual 100-5 Operations*. Washington DC, 1993

United States Department of Army: *Field Manual 3-0 Operations*. Washington DC, 2001

United States Department of Army: *Operational Concepts for the AirLand Battle and Corps Operations - TRADOC Pamphlet 525-5*. Headquarters United States Army Training and Doctrine Command, Fort Monroe, Virginia, 1981

JULKAISTUT LÄHTEET

Tutkimukset ja opinnäytteet

Basso, A., John: *America's last battles: Organizing brigades to win the peace, lessons from East Timor, Afghanistan and Iraq*. Princeton University, Princeton, 2004

Craft, W., Douglas: *An operational analysis of Persian Gulf War*. Strategic Studies Institute, 1992

Donnelly, William M., *Transforming an Army at War, Designing the Modular Force 1991-2005*. Center of Military History, United States Army, Washington D.C., 2007

- Honkasalo, Väinö: *Yhdysvaltalaisen mekanisoidun jalkaväkijoukon kokoonpanon kehittyminen vuosina 1973-2003*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, 2015
- Hosmer, T., Stephen: *Why the Iraqi Resistance to the Coalition Invasion Was So Weak*. RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2007
- International Institute of Strategic Studies: *Military Balance 1991-1992*. Brassey's, Lontoo, 1991
- Kolstela, Risto: *Clausewitz ja Yhdysvaltain sotataito*. Maanpuolustuskorkeakoulun diplomityö no1995, Helsinki, 1997
- Laakko, Jani: *VII armeijakunnan keskittäminen Persianlahden sodassa 1990-1991*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, 2011
- Lehto, Mikko: *Yhdysvaltojen maavoimien kehittäminen 2015-2030*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, 2015
- Loges, J., Marsha: *The Persian Gulf War: Military Doctrine and Strategy*. National Defence University, The Industrial College of the Armed Forces, Fort McNair, Washington, D.C., 1996
- McGrath, John, J: *The Brigade: A History: Its organization and employment in the US Army*. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2004
- Osterberg, Donald, A: *Reserve Component round-out of light infantry divisions*. School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, Kansas, 1990
- Palmujoki, Johannes: *Yhdysvaltalaisen jalkaväkidiivisioonan lähitulituen kehittyminen vuosina 1956-1991*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Helsinki 2017
- Palokangas, Marko: *Räjähävää tyhjyyttä - Sissitoiminta suomalaisessa sotataidossa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Julkaisusarja 1, No.17, 2014
- Perry, L. Walter, Darilek, E., Richard, Rohn, L., Laurinda, Sollinger, M., Jerry: *Operation Iraqi Freedom Decisive War, Elusive Peace*. RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2015

Raitasalo, Jyri: *Constructing war and military power after the cold war, the role of the United States in the shared western understandings of war and military power in the post-cold war era*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 21, 2005.

Raitasalo, Jyri, Sipilä, Joonas: *Sota - Teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen*. Strategian laitos, julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, 2008.

Rajahalme, Antti: *Yhdysvaltain maavoimien operatiivisen doktriinin kehitys 1991-2001*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, 2014

Reed, W. James: *Combined arms warfare in the 21st century: Maximizing the capability of U.S. Army future combat system equipped brigade combat teams to conduct combined arms operations*. California State University, Chico, 2008

Tisserand III, B., John: *U.S. V Corps and 3rd Infantry Division (Mechanized) During Operation Iraq Freedom Combat Operations (Mar-Apr 2003). Volume III: Network Centric Warfare Insights*. U.S. Army War College, Carlisle Barracks, PA, 2003

Tynkkynen, Vesa: *Hyökkäyksestä puolustukseen Taktiikan kehittymisen ensimmäiset vuosikymmenet Suomessa*. 2. painos, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro. 1/2014, Helsinki, 2014

Kirjallisuus

Bourque, A., Stephen: *Jayhawk! The VII Corps in the Persian Gulf War*. Department of the Army, Washington, D.C., 2002

Brown, John: *Kevlar Legions The Transformation of the U.S. Army, 1989-2005*. Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 2011

Cordesman, H., Anthony: *The Iraq War - Strategy, Tactics and Military Lessons*. Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C., 2003

- Kaldor Mary: *New and old wars- organized violence in global era 3rd edition*. Stanford University Press, Stanford, California, 2012
- Kananen, Jorma: *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja, n:o 234, Juvenes Print, Jyväskylä 2017
- Keegan, John: *The Iraq War*. Hutchinson, London, 2004
- Lacey, Jim: *Takedown: The 3rd Infantry Division's Twenty-One Day Assault on Baghdad*. Naval Institute Press, Annapolis, Maryland, 2007
- Iskanius, Markku & Kääriäinen, Juhani: Taistelun kuva - suomalainen näkemys. *Sodan ja taistelun kuva Taktiikan laitoksen sodan ja taistelun kuvaa käsitellyt seminaari 22.9.2000*. Metteri, Jussi & Saarelainen, Jorma (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa n:o3/2000, Edita Oy, Helsinki, 2000
- Metteri, Jussi & Mika Huttunen: *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa, n:o 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008
- Rayburn, Joel D. & Frank K. Sobchak: *The US Army In The Iraq War: Volume I*. United States Army War College Press, Pennsylvania, 2019
- Romjue, L., John: *From Active Defence to AirLand Battle: The Development of Army Doctrine, 1973-1982*. Historical Office, United States Army Training and Doctrine Command, Fort Monroe, Virginia, 1984
- Romjue, L. John: *American army doctrine for the post-cold war*. United States Army Training and Doctrine Command, Washington D.C., 1997
- Stewart, Richard: *War in the Persian Gulf - Operations Desert Shield and Desert Storm August 1990 - March 1991*. United States Army, Center of Military History, Washington, D.C., 2010

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Hansaprint Oy, Vantaa, 2013

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Uudistettu laitos*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 2018

Artikkelit

Hoffenaar, Jan & Findlay, Christopher, (eds.): *Military planning for European theatre conflict during the cold war - An oral history roundtable Stockholm, 24-25 April 2006*. Center for Security Studies, ETH Zurich, 2007

Kesseli, Pasi: Lähi-itä sotatoimialueena - panssari-ilma-aseen aikakausi jatkui. *Suursotien vuosisata sodan ja taistelun kuva 1900-luvulla*. Ari Raunio (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Helsinki, 2002

Malkasian, Carter, *AirLand Battle and Modern Warfare*. International Forum on War History: Proceedings, 2014

Metz, Steven & Johnson II, V. Douglas: *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, PA, 2001

Small Wars Journal: *What is conventional warfare?* [<https://smallwarsjournal.com/blog/what-is-conventional-warfare>], luettu 3.3.2020

LIITTEET

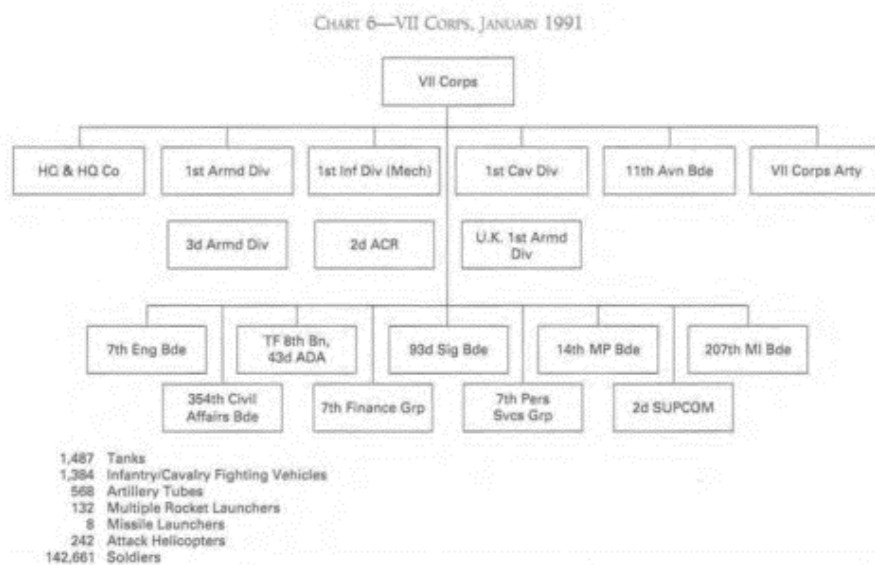
Liite 1 7. armeijakunnan organisaatio ja tärkein kalusto tammikuu 1991.

Liite 2 7. Armeijakunnan joukkojen ryhmitys 23.2.1991.

Liite 3 7. Armeijakunnan joukkojen hyökkäykset 24.2.1991.

Liite 4 5. armeijakunnan hyökkäyksen eteneminen 20.3.-12.4.2003.

7. armeijakunnan organisaatio ja tärkein kalusto tammikuu 1991.²⁰¹

²⁰¹ Bourque, 2002, s. 90

5. armeijakunnan hyökkäyksen eteneminen 20.3.-12.4.2003.²⁰⁴

²⁰⁴ Keegan, 2004, s. 144